

การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

นางสาวชิตชนก เรืองศรี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Submitting a Request for Compensation in a Civil Case Related to a
Criminal Trial under section 44/1 of the Criminal Procedure Code

Miss. CHIDCHANOK RUANGSRI

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ
คดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
44/1

ชื่อและนามสกุล นางสาวชิตชนก เรืองศรี

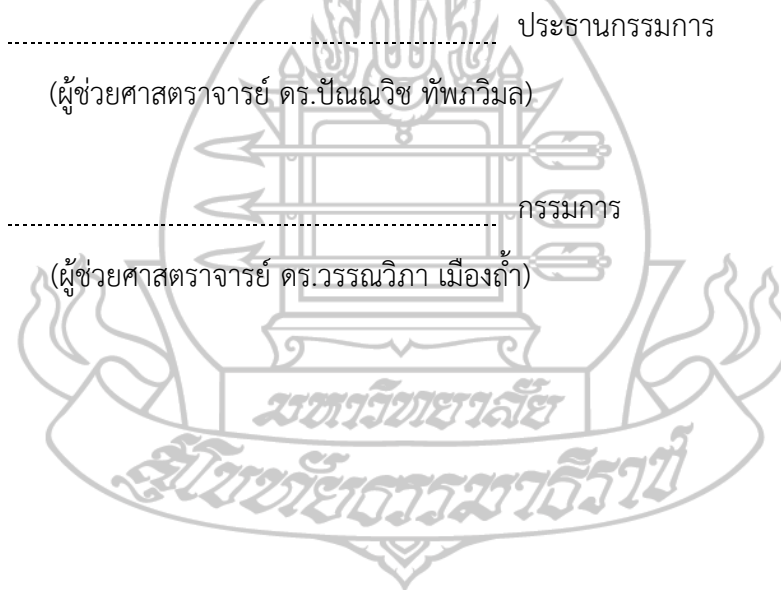
แขนงวิชา / วิชาเอก กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณวิช ทัพภวิมล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย)
รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายการเงินและทรัพย์สิน
รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คำนวณค่าอิสระ การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1
ผู้ศึกษา นางสาวชิตชนก เรืองศรี รหัสนักศึกษา 2654002449
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภวิมล ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาคำนวณค่าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการและความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 (2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร (3) วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 (4) เสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในประเทศไทย

การศึกษาคำนวณค่าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยอาศัยค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือหรือเอกสาร ตลอดจนศึกษาดำรงกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และพระราชบัญญัติ โดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเนื้อหาที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมาย และเสนอแนะทางแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ผลการศึกษาพบว่า (1) การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีแนวคิดที่ว่า ผู้เสียหายซึ่งถือเป็นเหยื่อในคดีอาญาสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหา รัฐบาลจึงต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือ คุ้มครองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (2) การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของสหราชอาณาจักร ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องได้ในชั้นสอบสวน ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาสินไหมได้ต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา (3) การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานใดมีหน้าที่แจ้งสิทธิและกระบวนการยื่นคำร้องแก่ผู้เสียหาย ไม่มีบทบัญญัติกำหนดลำดับการบังคับคดีและไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบผู้กระทำความผิดเข้ามาในคดีอาญา (4) ควรเพิ่มบทบัญญัติกฎหมายโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย และกำหนดลำดับการบังคับคดีให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนก่อนการชำระค่าธรรมเนียมศาล และเพิ่มบทบัญญัติให้ผู้เสียหายสามารถเรียกผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบจำเลยมาในคดีจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย

คำสำคัญ คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหาย

Independent Study title: “Submitting a Request for Compensation in a Civil Case Related to a Criminal Trial under section 44/1 of the Criminal Procedure Code ”

Author: “Miss. CHIDCHANOK RUANGSRI”; ID: “2654002449”;

Degree: Master of Laws

Independent Study Advisor: Assistant Professor Dr. Punnawit Tupprawimol; Academic year: 2023

Abstract

This independent research aims to: (1) examine the concepts, theories, principles, and history related to filing claims for compensation in civil cases linked to criminal cases under section 44/1 of the Criminal Procedure Code. (2) study and compare the legal provisions related to filing claims for compensation in civil cases linked to criminal cases under section 44/1 of the Criminal Procedure Code in Thailand with those in the Republic of France and the United Kingdom. (3) analyze the legal issues associated with filing claims for compensation in civil cases linked to criminal cases under section 44/1 of the Criminal Procedure Code. (4) propose recommendations for improving the law regarding filing claims for compensation in civil cases linked to criminal cases under section 44/1 of the Criminal Procedure Code in Thailand.

This study is qualitative jurisprudential research using documentary research methods that collected from legal textbooks or documents, Supreme decisions, academic articles, journals, research papers, and Acts. The researcher synthesizes and analyzes qualitative data from the content obtained from research, documents and literature reviews to analyze and draw conclusions. The researcher also proposes appropriate legal solutions regarding the use of the for compensation in civil cases linked to criminal cases.

The study finds that: (1) filing claims for compensation in civil cases linked to criminal cases is based on the principle that victims, considered the aggrieved parties in criminal cases, should receive protection of their rights and human dignity on par with the accused. Thus, the government must enact laws to assist, guarantee, and protect the rights of victims in criminal cases. (2) in the United Kingdom, victims can file for compensation during the investigation stage, while in the Republic of France, victims can directly file a civil action for damages in the criminal court hearing the case. (3) in Thailand, there are no provisions requiring any agency to inform victims of their rights and the process for filing claims, no provisions determining the order of enforcement following a court judgment, and no provisions allowing third parties jointly liable with the offender to be included in the criminal case. (4) amending legal provisions that mandate investigators to inform victims of their rights, establish the order of enforcement giving victims priority in receiving compensation before court fees are paid, and allow victims to include third parties jointly liable with the defendant in the case would ensure the recognition and protection of victims' rights and promote justice for victims.

Keywords : Compensation in Civil cases linked to Criminal cases, Compensation, Victims

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างยิ่งจาก ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมวิช ทักภวิมล อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้เขียนและท่านได้ให้ความเอาใจใส่อย่างดียิ่งพร้อมกับให้คำแนะนำ ตรวจสอบให้แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างละเอียดตลอดมา พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียบเรียงการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

พร้อมกันนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ที่กรุณา สละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นกรรมการการศึกษาค้นคว้าอิสระ พร้อมทั้งได้ให้ข้อชี้แนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เขียนทำให้เข้าใจในเรื่องที่ได้ทำการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณบิดา คุณมารดา ที่อบรม สั่งสอนเลี้ยงดูให้มีความเข้มแข็ง มีความเพียรพยายาม อดทน ต่อสู้กับอุปสรรคทุก ๆ ปัญหาที่เข้ามาในทุก ๆ ด้านและคอยเป็นกำลังใจที่เป็นแรงผลักดัน จนเกิดผลสำเร็จในการศึกษาในครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ผู้เขียนขอมอบแต่ คุณบิดา คุณมารดา ครูอาจารย์ผู้ที่มีมอบความรู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้มีพระคุณทุกท่านตลอดการดำเนินชีวิตของผู้เขียน หากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว และขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวชิตชนก เรืองศรี

สารบัญ

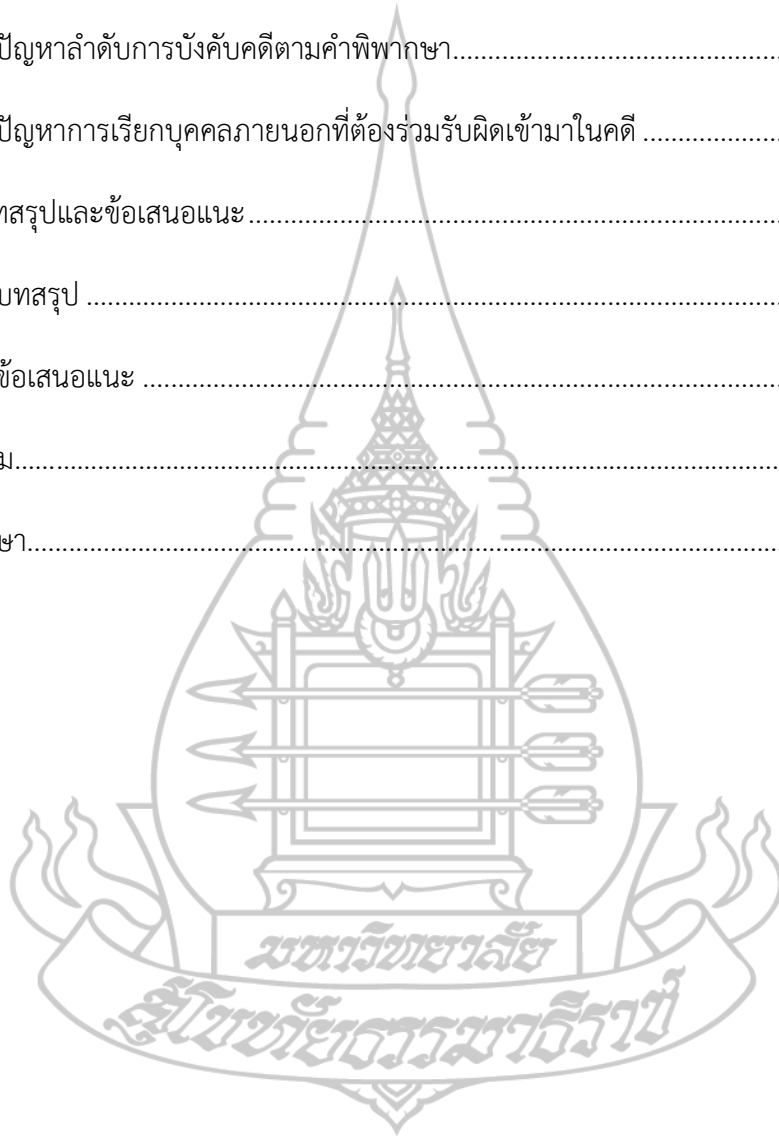
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์การศึกษา.....	10
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	11
4. ระเบียบวิธีวิจัย.....	11
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดี แพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	13
1. แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา.....	13
2. แนวคิดเรื่องอำนาจของรัฐในการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน.....	16
3. แนวคิดและหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทน.....	18
3.1 ความหมายของค่าสินไหมทดแทน.....	19
3.2 ลักษณะของค่าสินไหมทดแทนและหลักการพื้นฐานของการกำหนดค่าสินไหม ทดแทน.....	23
4. หลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	37

5. หลักการดำเนินคดีอาญา	39
5.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย	41
5.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน	42
5.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ	42
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด	44
6.1 ทฤษฎีความผิดเพื่อความเสียหายสำหรับความรับผิดทางละเมิด	45
6.2 ความรับผิดทางละเมิดบนพื้นฐานทฤษฎีความผิด	46
6.3 ทฤษฎีรับภัย	47
6.4 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด	48
7. ความเป็นมาเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	50
7.1 ความเป็นมาของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา	50
7.2 ความหมายของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา	52
7.3 หลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	55
7.4 ความเป็นมาทางกฎหมายของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา	56
บทที่ 3 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ	58
1. กฎหมายของประเทศไทย	58
1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	58
1.2 การเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายต้องสูญเสียไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43	60

1.3 การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1	61
1.4 กระบวนการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแก่ ผู้เสียหาย	63
1.5 ขั้นตอนการบังคับชำระค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 251	66
1.6 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนใน คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	69
1.7 ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	70
1.8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหม ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	74
1.9 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหม ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	76
1.10 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548	77
2. กฎหมายต่างประเทศ	78
2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	78
2.2 สหราชอาณาจักร	91
3. สรุปและตารางเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	99
3.1 กระบวนการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง	101
3.2 ลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา	101
3.3 การเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี	102

บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่า สินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	104
1. ปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง.....	104
2. ปัญหาลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา.....	108
3. ปัญหาการเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี	110
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	115
1. บทสรุป	115
2. ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม.....	124
ประวัติผู้ศึกษา.....	132

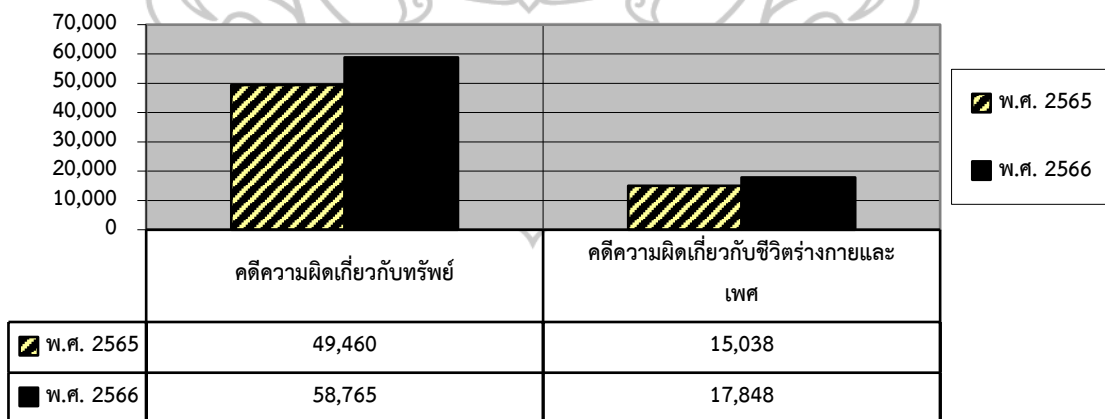

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันมีการกระทำความผิดอาญาและมีผู้กระทำความผิดในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นเกือบทุกปีโดยไม่ได้มีอัตราลดลง ซึ่งหากพิจารณาจากสถิติของการรับแจ้งความร้องทุกข์ของสถานีตำรวจทั่วประเทศจะเห็นได้ว่า อัตราการแจ้งความร้องทุกข์ในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ อันได้แก่ ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ลักทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอกทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ รับของโจร ลักพา เรือค่าไถ่ วางเพลิง อื่นๆ ในปี พ.ศ. 2566¹ มีจำนวนมากถึง 58,765 คดี และในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศ ได้แก่ คดี ฆ่า ทำร้าย ข่มขืนกระทำชำเรา พยายามฆ่าและอื่น ๆ มีจำนวนคดีที่รับแจ้งจำนวน 17,848 คดี ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจำนวนคดีในปี พ.ศ. 2565² พบว่า อัตราการแจ้งความร้องทุกข์ในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มีจำนวน 49,460 คดี และในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและเพศมีจำนวน 15,038 คดี จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2566 เมื่อรวมคดีทั้งสองประเภทแล้วจะพบว่ามีจำนวนคดีมากขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2565 ถึง 12,115 คดี

¹ กองแผนงานอาชญากรรม. สถิติฐานความผิดคดีอาญา(คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน ทั่วประเทศ. 6 กรกฎาคม 2567.

สืบค้นจาก <http://thaicrimes.org/crimestat/>.

² กองแผนงานอาชญากรรม. เรื่องเดียวกัน.

คดีประเภทที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นคดีที่มีไข่มุมเพียงแต่รัฐเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าว เนื่องจากคดีดังกล่าวเป็นคดีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือสิทธิอย่างอื่นของประชาชน ส่งผลให้การกระทำความผิดดังกล่าวนั้น เป็นความผิดทั้งตามกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งในคราวเดียวกัน เช่น ในคดีทำร้ายร่างกาย นอกจากจะเป็นคดีที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองอันเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295³ ฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297⁴ หรือฐานมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290⁵ แล้วยังก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงแก่ประชาชนคนใดคนหนึ่งซึ่งถูกทำร้ายร่างกาย อันถือเป็นความผิดละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420⁶ อีกด้วย อันถือเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

เมื่อการกระทำความผิดอาญาส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือสิทธิอย่างอื่นของประชาชน ซึ่งถือเป็นความเสียหายในทางแพ่ง

³ มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้ผู้นั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴ มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

อันตรายสาหัสนั้น คือ

- (1) ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียอวัยวะประสาท
- (2) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
- (3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด
- (4) หน้าที่เสียโฉมอย่างติดตัว
- (5) แท้งลูก
- (6) จิตพิการอย่างติดตัว
- (7) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต
- (8) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวัน หรือจนประกอบกรรมียกตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

⁵ มาตรา 290 ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ผู้นั้นถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

⁶ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ด้วยแล้วนั้น ย่อมเกิดสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำ ความผิดและจากรัฐ ผู้เสียหายชอบที่จะใช้สิทธิในการดำเนินคดีอาญา และสิทธิเรียกร้องให้ได้มาซึ่ง ทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินที่เสียไป รวมทั้งค่าเสียหายตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า ด้วยละเมิดได้กำหนดสิทธิไว้แก่ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายซึ่งพบว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นสามารถเข้าร้องทุกข์ต่อพนักงาน สอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123⁷ และมาตรา 127⁸ เพื่อให้ พนักงานสอบสวนนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย หลังจากพนักงานสอบสวนได้รับคำ ร้องทุกข์ดังกล่าวต้องดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จ และทำสำนวนการสอบสวนพร้อมทำความเข้าใจ ทางคดี เช่น งดการสอบสวน ควรให้งดการสอบสวน สั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง แล้วส่งสำนวนต่อไปยัง พนักงานอัยการ โดยพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้อง หากพนักงานอัยการ มีความเห็นไม่สั่งฟ้อง ก็ต้องส่งสำนวนเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่หากพนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้อง พนักงานอัยการก็ต้องยื่นฟ้องผู้ต้องหา ต่อศาลชั้นต้นเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลต่อไป⁹

เมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิด ดังกล่าวแล้ว หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิอย่างอื่น และผู้เสียหายประสงค์ที่จะเรียกทรัพย์สิน ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน จากผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องเรียกทรัพย์สิน ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนได้ โดยฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติ

⁷ มาตรา 123 ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ คำร้องทุกขนั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้ กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกขนี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวันเดือนปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกขในวันบันทึกนั้น

⁸ มาตรา 127 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 123 ถึง 126 มาบังคับโดยอนุโลมในเรื่องคำกล่าวโทษ

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับคำกล่าวโทษจะไม่บันทึกคำกล่าวโทษในกรณีต่อไปนี้ก็ได้

(1) เมื่อผู้กล่าวโทษไม่ยอมแจ้งว่าเขาคือใคร

(2) เมื่อคำกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์

คำกล่าวโทษซึ่งบันทึกแล้วแต่ผู้กล่าวโทษไม่ยอมลงลายมือชื่อ เจ้าพนักงานผู้รับคำกล่าวโทษจะไม่จัดการแก้คำ กล่าวโทษนั้นก็ได้

⁹ ประโมทย์ จารุณิล. การสืบสวนและสอบสวน CRIMINAL PROCESS. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย รามคำแหง. 2548. หน้า 3-4.

ไว้ว่า ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น แต่อย่างไรก็ดี การที่ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีทางแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด รวมทั้งค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดี เนื่องจากการฟ้องคดีละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทนถือเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์¹⁰ ดังนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548¹¹ โดยเพิ่มมาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย¹²

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว พบว่า หากเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และผู้เสียหายในคดีมีสิทธิที่จะเรียกทรัพย์สิน หรือราคาคืนจากจำเลยในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43¹³ กำหนดให้พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกจากจำเลยคืนให้แก่ผู้เสียหายด้วยโดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องเองและผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องร้องขอต่อพนักงานอัยการด้วย

นอกจากการเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 แล้ว หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างอื่นนอกจากความเสียหายและฐานความผิดที่

¹⁰ สหวัฒน์ มลประเสริฐ. ปัญหาการโอนคดีมีทุนทรัพย์จากศาลจังหวัดไปยังศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 วรรคท้าย (วิทยานพนธ์ปริญยานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2557. หน้า 13.

¹¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548, มาตรา 3, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 ตอนที่ 127 ก (30 ธันวาคม 2548) : 2.

¹² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ.

¹³ มาตรา 43 คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

กำหนดไว้ในมาตรา 43 นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1¹⁴ ก็ได้กำหนดให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน สามารถใช้สิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยกำหนดให้ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวด้วยตนเอง และจะต้องยื่นก่อนที่จะเริ่มสืบพยาน หรือหากไม่มีการสืบพยานให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องดังกล่าวก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดคดี¹⁵

อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ข้างต้น จะได้ระบุให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลยสามารถที่จะยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนได้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญาก็ตามแต่ก็พบว่ายังมีปัญหาในการยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 อยู่หลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง กำหนดให้การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนต่อศาลนั้น ต้องยื่นก่อนเริ่มสืบพยานหรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานผู้เสียหายจะต้องยื่นก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี

¹⁴ มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุ ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทาง ทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้อง ก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและ ผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและ จำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่า คำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้ค่าขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และใน กรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคา ทรัพย์สินอีกไม่ได้

¹⁵ ปิติพร วิมลภัทรานนท์. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 : ศึกษาเฉพาะกรณีของมาตรา 44/1 (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 16.

โดยผู้เสียหายจะต้องดำเนินการจัดทำคำร้องด้วยตนเอง และจะต้องเดินทางมาดำเนินการยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลด้วยตนเอง โดยหากผู้เสียหายไม่ยื่นคำร้องภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้เสียหายก็จะเสียสิทธิในการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 และต้องไปดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดเป็นอีกคดีหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และบทบัญญัติมาตราอื่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่าไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานใดทำหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา รวมทั้งระยะเวลาที่ผู้เสียหายควรจะยื่นคำร้อง ทำให้ผู้เสียหายไม่ทราบว่าจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนใดบ้าง รวมทั้งไม่อาจทราบกระบวนการในการยื่นคำร้องดังกล่าวจนทำให้ล่วงเลยระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด

กรณีดังกล่าวถือเป็นกรณีของผู้เสียหายไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งซึ่งถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก และต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รัฐมีหน้าที่ต้องทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม สะดวก และเสมอภาค เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของประชาชนทุกคน¹⁶ กฎหมายดังกล่าวจึงอาจไม่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายได้เท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 อีกด้วย

ประการที่สอง ปัญหาลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 รวมทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหมวดที่ 2 ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไม่ได้มีบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนการบังคับคดีภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเอาไว้ ทำให้จำเป็นต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 6 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

¹⁶ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รายงานสรุปผลการเสวนาในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2565. 14 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/133/fileups/168/files/รายงานสรุปการเสวนา%20เรื่อง%20วิจัย-สิทธิมนุษย.pdf>.

มาใช้บังคับ กล่าวคือ มาตรา 251¹⁷ ซึ่งบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวระบุไว้ว่าหากจำเลยตามคำพิพากษามีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะบังคับได้ให้บังคับให้จำเลยชดใช้ค่าธรรมเนียมศาลก่อน หากมีทรัพย์สินเหลือให้บังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้วจึงชำระค่าปรับ การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย ทั้งผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง เนื่องจากหลังจากที่ศาลพิจารณาสืบพยานในส่วนคดีแพ่ง หากปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิดและการกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงแก่ผู้เสียหาย ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา และพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายรวมเป็นคำพิพากษาเดียวกัน แต่หลังจากที่จำเลยต้องโทษตามคำพิพากษาในส่วนอาญาแล้ว จำเลยมักจะไม่นับปฏิบัติตามคำพิพากษาในส่วนที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ซึ่งกฎหมายก็มิได้ระบุขั้นตอนหรือวิธีการที่ผู้เสียหายจะสามารถบังคับให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่อาจได้รับการเยียวยาตามคำพิพากษา ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการจ้างทนายความเพื่อสืบทรัพย์สินของจำเลยตามคำพิพากษา โดยจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยึดทรัพย์ และขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดด้วยตนเอง บางกรณีเมื่อมีการจ้างทนายความเพื่อสืบทรัพย์สินของจำเลยตามคำพิพากษาแล้ว ปรากฏว่าจำเลยนั้นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย กฎหมายดังกล่าวก็ได้ระบุให้นำเงินดังกล่าวมาชำระค่าธรรมเนียมศาลเสียก่อน หากเหลือจึงจะนำมาชำระให้แก่ผู้เสียหาย หรือหากทรัพย์สินของจำเลยไม่เพียงพอผู้เสียหายจะไม่มีสิทธิที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมทั้งยังต้องเสียค่าทนายความโดยเปล่าประโยชน์อีกด้วย

ประการที่สาม ปัญหาการเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ไม่ได้มีการกำหนดให้อำนาจผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการสามารถเรียกผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในคดีเข้ามาในคดีส่วนแพ่งได้ ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในทางแพ่ง อันได้แก่ ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบนั้นเป็นนายจ้างของจำเลยซึ่งได้กระทำความผิดในขณะ

¹⁷ มาตรา 251 ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ค่าธรรมเนียม
- (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (3) ค่าปรับ

ทำการงานที่ว่าจ้างจากนายจ้าง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425¹⁸ ระบุให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง หรือในกรณีที่จำเลยในคดีเป็นผู้เยาว์และได้กระทำความผิดอาญาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429¹⁹ ก็ได้ระบุให้บิดามารดาหรือผู้ดูแลผู้เยาว์นั้นต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดด้วยเช่นกัน อีกทั้ง มาตรา 44/1 วรรคสาม ไม่เปิดช่องให้ผู้เสียหายมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน จึงไม่สามารถเรียกบุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในความผิดอาญาเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วย แม้ในคดีแพ่งได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57²⁰ ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีนี้ได้ เพราะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ และขัดต่อเจตนารมณ์ของมาตรา 44/1²¹

¹⁸ มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น

¹⁹ มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

²⁰ มาตรา 57 บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอด

(1) ด้วยความสมัครใจเพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับความรับรอง คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา หรือเมื่อตนมีสิทธิเรียกร้องเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น

(2) ด้วยความสมัครใจเพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้นโดยยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา ขออนุญาตเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม หรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียทีเดียวโดยได้รับความยินยอมของคู่ความฝ่ายนั้น แต่แม้ศาลจะได้อนุญาตให้เข้าแทนที่กันได้ก็ตาม คู่ความฝ่ายนั้นจำต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุกประการเสมือนหนึ่งว่าได้มีการเข้าแทนที่กันเสีย

(3) ด้วยกฎหมายเรียกให้เข้ามาในคดี (ก) ตามคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเป็นคำร้องแสดงเหตุว่าตนอาจฟ้องหรือถูกคู่ความเช่นว่านั้นฟ้องตนได้ เพื่อการใช้สิทธิไต่เบี่ยง หรือเพื่อใช้คำทดแทน ถ้าหากศาลพิจารณาให้คู่ความเช่นว่านั้นแพ้คดี หรือ (ข) โดยคำสั่งของศาลเมื่อศาลนั้นเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ในกรณีที่กฎหมายบังคับให้บุคคลภายนอกเข้ามาในคดี หรือศาลเห็นจำเป็นที่จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีดังกล่าว แล้วให้เรียกด้วยวิธียื่นคำร้องเพื่อให้หมายเรียกพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ หรือในเวลาใด ๆ ต่อมาก่อนมีคำพิพากษาโดยได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลเป็นที่พอใจว่าคำร้องนั้นไม่อาจยื่นก่อนนั้นได้

การส่งหมายเรียกบุคคลภายนอกตามอนุमतรานี้ต้องมีสำเนาคำขอ หรือคำสั่งของศาล แล้วแต่กรณี และคำฟ้องตั้งต้นคดีนั้นแนบไปด้วย

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ไม่ตัดสิทธิของเจ้าหน้าที่ ในอันที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และที่จะเรียกลูกหนี้ให้เข้ามาในคดีตั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

²¹ ชาลพงษ์ศรีสันท์ จันทรคอก. การดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย. 14 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://library.coj.go.th/th/media/media-43393.html>

เมื่อไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีแล้ว แม้ศาล ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการจะทราบถึงความเกี่ยวข้องดังกล่าวก็ตาม ก็ไม่อาจบังคับบุคคลภายนอกให้ร่วมรับผิดในคดีดังกล่าวได้ เป็นเหตุให้ศาลจำต้องพิจารณาให้จำเลยแต่เพียงผู้เดียวรับผิดคดีใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย และเนื่องด้วยฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยซึ่งอาจเป็นลูกจ้างหรือเป็นเพียงผู้เยาว์ อาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเยียวยาผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายจึงอาจจะต้องไปดำเนินการเพื่อฟ้องคดีแก่ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดแก่ผู้เสียหายคือนายจ้างหรือบิดามารดาผู้เยาว์เป็นอีกคดีหนึ่ง ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความสะดวกเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มขึ้นตอน ระยะเวลาในการดำเนินคดี และเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์แห่งการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548

นอกจากนี้ การที่ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องผู้ร่วมรับผิดกับผู้กระทำความผิดในคดีเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระขั้นตอนให้กับผู้เสียหายแล้ว ยังถือเป็นการเพิ่มคดีในชั้นศาล ซึ่งในปัจจุบันระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยได้ประสบปัญหาคดีล้นศาล เป็นเหตุให้การพิจารณาคดีของศาลในแต่ละคดีเป็นไปไม่ได้ช้า ผู้พิพากษาแต่ละท่านต้องรับผิดชอบงานคดีที่มีปริมาณมาก อีกทั้งแต่ละคดีก็จะถึงที่สุดก็ใช้เวลาหลายปีอันทำให้เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน²² ทั้งยังเป็นการขัดกับหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่กำหนดให้รัฐต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก โดยมีหลักการที่ว่าถ้ากฎหมายจัดให้มีการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย แต่การเยียวยานั้นมาไม่ทันกาลหรือล่าสมัย ก็ไม่ต่างอะไรกับว่าไม่ได้เยียวยา²³

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศ ที่มีการบัญญัติถึงการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา พร้อมทั้งเปรียบเทียบและวิเคราะห์กับกฎหมายประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 รวมทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหมวดที่ 2 ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกที่มี

²² สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. รายงานสรุปผลการเสวนาในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2565. 14 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/133/fileups/168/files/รายงานสรุปการเสวนา%20เรื่อง%20วิจัย-สิทธิมนุษย.pdf>.

²³ ศูนย์รวบรวมข้อมูลกฎหมายอาเซียน. แนวคิดและหลักการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาล. 14 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก [https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/บทความวิชาการ%20\(1\).pdf](https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/บทความวิชาการ%20(1).pdf).

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดให้ได้รับการเยียวยาจากทางรัฐและจากผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วโดยผู้เสียหายไม่ต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อีกทั้งเป็นการปรับปรุงกฎหมายในเรื่องดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน และที่สำคัญที่สุด เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีอาญาที่มีการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 กล่าวคือ มุ่งเน้นในการให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหายอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในประเทศไทย

3. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรโดยศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษา หนังสือวารสาร บทความ ผลการวิจัย และความเห็นทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือหรือเอกสารที่เป็นภาษาไทย รวมถึงการค้นหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนศึกษาตำรากฎหมาย คำพิพากษากฎีกา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ร่างพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติ รวมทั้งตำราและหลักกฎหมายของต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมาย เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสม

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

2) ทำให้สามารถเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

3) ทำให้ทราบถึงปัญหาของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

4) ทำให้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 ในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่า สินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ในการศึกษาเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น มีหลัก แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาปัญหาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ได้แก่ แนวคิดการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา แนวคิดการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะของรัฐ รวมทั้งความเป็นมาและความหมายของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ทฤษฎีความรับผิดชอบทางละเมิด ดังนี้

1. แนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา

หลักประกันสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่อในคดีอาญามีการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคดีอาญา²⁴ 1) เป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อผู้ที่ผูกพันต่อสิทธิดังกล่าว หรือทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้อง 2) เมื่อสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิที่ผูกพันโดยตรงต่อองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐ 3) องค์กรที่ใช้อำนาจรัฐทั้งหมดต้องผูกพันต่อสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติและรับรองไว้ เครื่องมือสำคัญในการดำรงวิถีชีวิตของมนุษย์นั้น คือสิทธิและเสรีภาพ หากไม่มีสิทธิเสรีภาพจะต้องหนีไม่พ้นการถูกแทรกแซงจากรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น จึงต้องมีบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง อย่างน้อยที่สุดจึงต้องกระทำไปภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า

²⁴ แสงเทียนน้อย คเสสา. การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2564. หน้า 21.

ประการแรก การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมาย

ประการที่สอง การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ประการที่สาม การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

ประการที่สี่ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น²⁵

ดังนั้น โดยทั่วไปในทางกฎหมายเมื่อบุคคลตกอยู่ในสถานะเป็นเหยื่อของการกระทำผิดอาญา ถูกล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนย่อมเป็นผู้เสียหายและสมควรได้รับการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจุดมุ่งหมายพื้นฐานของสิทธินั้นหาใช่จะเป็นแต่เรื่องของความเหมาะสมเท่านั้น แต่ยังปกป้องคุ้มครองผู้มีสิทธิที่จะเรียกร้องในเรื่องนโยบายทางสังคมหรือประโยชน์ต่าง ๆ สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาจึงเป็นการถือเอาผู้เสียหายในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองจากการจะถูกละเมิดสิทธิจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือจากรัฐซึ่งการละเมิดสิทธินั้นถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงโดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นสิ่งสำคัญกว่าหลักการที่รับรองเหตุผลของการกระทำอื่นๆ เพราะสิทธิมีความเหนือกว่าในแง่ของอรรถประโยชน์หรือนโยบายทางสังคม ดังนั้นโดยสาระสำคัญสิทธิจึงมีความสำคัญเหนือกว่าสิ่งอื่น²⁶

อีกทั้งปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบได้บัญญัติยอมรับถึงสิทธิของผู้เสียหายในระดับระหว่างประเทศ โดยปฏิญญาดังกล่าวได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่²⁷ 1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม 2) การได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำความผิด

²⁵ ชีระ สุชีวารังกูร. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง. *วารสารนิติศาสตร์*, 29(4), 578-592. หน้า 578-579. อ่างใน แสงเทียนน้อย คชสา. *การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2564. หน้า 21.

²⁶ วีระศักดิ์ แสงสารพันธุ์. *ผู้เสียหายในคดีอาญา : การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2544. หน้า 28-29.

²⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

(restitution) 3) การได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยรัฐ (compensation) 4) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม

จากการที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาดังกล่าวทำให้ประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น เครือรัฐออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกลุ่มประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เป็นต้น รวมถึงประเทศไทยด้วย (เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 วรรคสามและมาตรา 245 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3) ได้นำหลักการในปฏิญญาไปปรับใช้กับกฎหมายในประเทศของตนเป็นอย่างดี กล่าวคือ ได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ ตั้งแต่ในชั้นของตำรวจ หมายความ พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเกิดความสมดุลกันอย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่า ปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ มีบทบาทและความสำคัญต่อผู้เสียหายอย่างมาก เพราะสิทธิต่างๆ ของผู้เสียหายในคดีอาญามีที่มาจากปฏิญญาฉบับนี้นั่นเอง²⁸

จากการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญและในปฏิญญาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลจำต้องบัญญัติกฎหมาย หรือมาตรการขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือ รับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น อันได้แก่ การอำนวยความสะดวกของประชาชนในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 44/1 รวมทั้งยังได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ต้องการช่วยเหลือผู้ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา²⁹

²⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

²⁹ อภาพพรณ วิเศษ. ผู้เสียหายในคดีอาญา ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิศ, กรุงเทพมหานคร. 2544. หน้า 48-49.

2. แนวคิดเรื่องอำนาจของรัฐในการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน

ความเป็นมาของการใช้อำนาจรัฐในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะนั้น ในแต่เดิมจะถูกจำกัดแต่เพียงเพื่อความสงบเรียบร้อยภายในสังคม การรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงของรัฐและการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกภายในรัฐเท่านั้น แต่เมื่อสภาพสังคมเริ่มมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงจากเดิม ทำให้รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงวิถีชีวิตของประชาชนในด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมมากขึ้น รูปแบบการแทรกแซงของรัฐจึงเป็นไปในลักษณะของรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในสังคม และเพื่อตอบสนองต่อข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐมีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีอำนาจเหนือกว่าเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้ในระบบกฎหมายเอกชน เอกชนแต่ละคนย่อมเสมอภาคเท่าเทียมกัน หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น เอกชนย่อมไม่สามารถใช้กำลังทางกายภาพบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของตนเองได้ ได้แต่ฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล เพื่อให้พิจารณาพิพากษาแล้วออกคำสั่งบังคับให้ แต่ในระบบกฎหมายมหาชนนั้น ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งให้บุคคลที่ตกอยู่ภายใต้บังคับคำสั่งนั้นปฏิบัติ แต่บุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล นอกจากกฎหมายมหาชนให้เอกสิทธิ์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของตนภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว โดยทั่วไปแล้วกฎหมายมหาชนยังคุ้มครองทรัพย์สินของรัฐไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีด้วย³⁰

เมื่อประโยชน์ประชาชนมีการขยายมากขึ้นสู่เรื่องใหม่ ๆ มากมาย การใช้อำนาจรัฐในการคุ้มครองประโยชน์ประชาชนดังกล่าว ก็ย่อมที่จะต้องมิกลไกที่ต่างกันไปตามลักษณะของประโยชน์ประชาชนที่จะคุ้มครอง ความแตกต่างของกลไกนี้จะขึ้นอยู่กับกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองประโยชน์ประชาชนนั้นว่าเลือกใช้รูปแบบใดเพื่อให้เหมาะกับการบังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ สำหรับกรณีที่มีความเสียหายในทางทรัพย์สินเกิดแก่ประชาชนเป็นจำนวนมากหรือเกิดแก่ส่วนรวม การกำหนดให้

³⁰ สุรัฐพล คชพิมพ์. บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ : ศึกษาการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร. 2557. หน้า 10.

รัฐหรือองค์กรพิเศษของรัฐเป็นตัวแทนของประชาชนผู้เสียหายในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อศาลก็ดีหรือการให้รัฐหรือตัวแทนของรัฐเข้าแทรกแซงในคดีแพ่ง โดยการขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของสังคมหรือสาธารณะประโยชน์ก็ดี ทั้งสองกรณีนี้ต่างก็เป็นรูปแบบในการใช้อำนาจรัฐเพื่อคุ้มครองประโยชน์ประชาชน หรือเรียกได้ว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐในการคุ้มครองประโยชน์ประชาชนโดยการฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งนั่นเอง การใช้อำนาจของรัฐในส่วนนี้ได้รับการรับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ข้อ 7 ที่ว่า “ทุกคนเสมอภาคกันทางกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติ” ประกอบกับ ข้อ 22 ที่ “ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคมและมีสิทธิในการบรรลุทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทางวัฒนธรรม อันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน...” การใช้อำนาจรัฐนั้นนอกจากจะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิทางแพ่งเพิ่มมากขึ้นแล้ว เมื่อได้พิจารณาถึงการดำเนินคดีแพ่งของประชาชนที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากว่าการดำเนินคดีได้เกิดปัญหาข้อขัดข้องขึ้นอันเป็นเหตุมาจากความบกพร่องหรือล้าสมัยของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ใช้บังคับอยู่ การใช้อำนาจรัฐในส่วนนี้ยังเป็นการอุดช่องว่างหรือบรรเทาปัญหาที่มีอยู่ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อีกประการหนึ่งด้วย³¹

จากแนวความคิดดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า อาจกล่าวได้ว่าอำนาจหน้าที่ของรัฐ นอกจากจะมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม รักษาผลประโยชน์ของสังคมแล้ว รัฐยังมีหน้าที่ในการจัดหาสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในสังคม เมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนในสังคมเกิดข้อขัดแย้ง ผลประโยชน์ขัดกัน จนเป็นที่มาของความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม รัฐมีหน้าที่ต้องควบคุมความสงบในบ้านเมือง ลดความขัดแย้งและช่วยเหลือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับความยุติธรรมและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจึงจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่ช่วยคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิด เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถที่จะได้รับความช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายและได้รับการเยียวยาทั้งจากผู้กระทำความผิด และจากหน่วยงานของรัฐ

³¹ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 11.

3. แนวคิดและหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

เมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้นแล้วก็เป็นที่ผู้กระทำหรือผู้ต้องรับผิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เป็นหนี้เกิดแต่มูลละเมิดซึ่งลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด ย่อมเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายได้ทันที แม้จะยังไม่รู้จำนวนค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเมื่อใช้สิทธิเรียกร้องคือฟ้องร้องต่อศาล ศาลก็อาจกำหนดให้แก้โจทก์ได้เช่นเดียวกัน เพราะศาลมีหน้าที่วินิจฉัยว่าจะใช้โดยสถานใด เพียงใดอยู่แล้ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438³² ไม่เกี่ยวกับคำขอบังคับให้ชดใช้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของโจทก์จะกะคำนวณเรียกร้องเอาตามที่โจทก์เห็นว่าน่าจะเสียหายหรือตนควรจะได้เท่าใด) และจะเห็นได้ว่ากรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแต่มูลละเมิดกับกรณีที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่กันเป็นคนละตอนกัน การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเป็นผลเนื่องมาจากการละเมิด³³

คำว่า ละเมิด อาจมีความหมายว่า การที่บุคคลต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ก็โดยที่มีกฎหมายให้ต้องรับผิดด้วย แม้นจะไม่ได้เป็นผู้กระทำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ก็ตาม เพราะความหมายของคำว่า ละเมิด นั้นกว้างขวางและยังไม่แน่นอน ที่ว่า “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด” ซึ่งเป็นชื่อหมวด 2 ในลักษณะ 2 ว่าด้วยละเมิดในบรรพ 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เริ่มแต่ มาตรา 438 เฉพาะคำว่า “ละเมิด” แม้หากจะไม่มี ความหมายทำนองเดียวกับความหมายของคำว่า “ละเมิด” ตามมาตรา 420 ก็มีความหมายตาม พจนานุกรมและความหมายอย่างถ้อยคำธรรมดา เมื่อมีกฎหมายให้บุคคลต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์หรือสิ่งของ แม้นจะไม่ได้เป็นผู้กระทำตามมาตรา 420 ก็ตาม ก็ต้องนำบทบัญญัติใน หมวด 2 ที่ว่าด้วย “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด” นี้มาใช้บังคับด้วยเช่นเดียวกัน เช่น สุนัขของแดง กัดดำหรือลักขโมยทรัพย์ของดำไป อันเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสัตว์ (มาตรา 433³⁴) ในการที่

³² มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์อันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย

³³ ไพจิตร ปุญญพันธุ์. *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2470. หน้า 128.

³⁴ มาตรา 433 ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้

จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใด ศาลย่อมเป็นผู้วินิจฉัยตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และแดงก็ต้องคืนทรัพย์สินที่สูญหลักขโมยเอาไปแก้ค่าซึ่งเป็นผู้ต้องเสียหายหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันสูญได้ก่อนขึ้นให้แก่ดำนั้นด้วย (มาตรา 438) ทำนองเดียวกัน บ้านของ ก. พังทับลงถูกระท่อมที่พักของ ข. ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันเสียหาย เนื่องจากบ้านของ ก. ชำรุดบกพร่อง เพราะบำรุงรักษาไม่เพียงพอ (มาตรา 434³⁵) ค่าสินไหมทดแทนจะใช้โดยสถานใด เพียงใด ฯลฯ ย่อมเป็นไปตามมาตรา 438 ดังนี้ เป็นต้น พึงสังเกตว่า แม้ตัวบทกฎหมายจะบอกแต่เพียงว่าต้องรับผิด ดังเช่นในมาตรา 425 มาตรา 428³⁶ มาตรา 429 มาตรา 430³⁷ ฯลฯ ไม่บอกว่าต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็เป็นเรื่องที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเหมือนกัน³⁸

3.1 ความหมายของค่าสินไหมทดแทน

คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” อาจพบได้จากตัวบทกฎหมายในหลายลักษณะแต่คำ ๆ เดียวกันนี้อาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ เช่น บทบัญญัติว่าด้วยหนี้หรือว่าด้วยละเมิด ก็ให้ความหมายของ “ค่าสินไหมทดแทน” ด้วยเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ต่างกันไป การ

ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์ หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่ง บุคคลผู้ต้องรับผิดชอด้กล่าวมาในวรรคต้นนั้น จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นโดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้น ๆ ก็ได้

³⁵ มาตรา 434 ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่องก็ดี หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียหายนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงความบกพร่องในการปลูกหรือค้ำจุนต้นไม้หรือกอไม้ด้วย

ในกรณีที่กล่าวมาในสองวรรคข้างต้นนั้น ถ้ายังมีผู้อื่นที่ต้องรับผิดชอบในการก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วยไซ้ ท่านว่าผู้ครองหรือเจ้าของจะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้นั้นก็ได้

³⁶ มาตรา 428 ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันผู้รับจ้างได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างทำการงานที่ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ผิดในส่วนการงานที่สั่งให้ทำหรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง

³⁷ มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยาก็ดี ชั่วครั้งคราวก็ดี จำต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำการในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

³⁸ ไพจิตร ปุณณพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 128-129.

พิจารณาความหมายของคำสินไหมทดแทนจึงทำให้ผู้ใช้กฎหมายใช้กฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบแห่งวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องและเป็นไปตามความหมายแห่งบทบัญญัตินั้นๆ³⁹

3.1.1 ความหมายของคำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า “คำสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด อนึ่ง คำสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

ตามบทบัญญัตินี้ อาจสรุปได้ว่า คำสินไหมทดแทน คือ การชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดโดยการคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น ในเมื่อไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ รวมทั้งค่าเสียหายอย่างใด ๆ เพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมหรือใกล้เคียงกับฐานะเดิมเท่าที่จะสามารถทำได้ ซึ่งสามารถแยกได้ 2 ประการคือการคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาและการใช้ค่าเสียหาย⁴⁰

เนื่องจากคำสินไหมทดแทน รวมถึงการใช้ค่าเสียหายด้วย ดังนั้น คำว่า “คำสินไหมทดแทน” จึงมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ค่าเสียหาย” เพราะรวมทั้งการคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาและค่าเสียหาย ค่าเสียหายจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำสินไหมทดแทนเท่านั้น⁴¹

3.1.2 ความหมายของคำสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องนี้

ศาสตราจารย์ เสนีย์ ปราโมช อธิบายว่า⁴² อาจมีข้อสับสนระหว่าง “คำสินไหมทดแทน” และ “ค่าเสียหาย” อยู่บ้าง ซึ่งมีข้อสังเกตเกี่ยวกับตัวบทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222⁴³ ซึ่งพูดถึงคำสินไหมทดแทนและค่าเสียหายรวมอยู่ด้วยกัน ส่วนตัวบทมาตรา

³⁹ ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ. ปัญหาการกำหนดคำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 34.

⁴⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

⁴¹ “เรื่องเดียวกัน”.

⁴² พรรณณิภา บุรพาชีพ. ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. 2522. หน้า 54.

⁴³ มาตรา 222 การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกคำสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้

อื่นๆ พูดถึงค่าเสียหายโดยลำพัง เช่น ในมาตรา 213 วรรคสี่ บัญญัติว่า “อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมาก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าเสียหายไม่” และมาตรา 391 วรรคสี่ บัญญัติว่า “การใช้สิทธิเลิกสัญญาอันกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายไม่” ทำให้น่าสงสัยว่ามีความหมายแตกต่างกันหรือไม่

เมื่อก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่จะต้องชดใช้กันในการผิดสัญญา หรือทำละเมิดไม่ชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เคยใช้คำว่า “เสียหาย” คำว่าไหม้ใช้รวมกับคำว่าปรับ เป็นปรับไหม หนักไปในทางอาญา บางที่ปรับให้เป็นสินไหมแก่ชายเจ้าผัวกึ่งหนึ่ง อีกกึ่งหนึ่งเอาเข้าเป็นพินัยเข้าท้องพระคลังหลวง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้คำว่าค่าสินไหมทดแทน (compensation) ตรงกับที่เคยเรียกกันว่า ค่าเสียหาย (damage) และใช้อยู่ทั่ว ๆ ไปเป็นส่วนมาก ส่วนที่ยังเรียกว่าค่าเสียหายมีบ้างก็น้อยลง บางที่จะเคยปากยังหลงใช้คำเดิมโดยไม่ตั้งใจ ดังนั้นตามนัยทั่ว ๆ ไปค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนนั้นมีลักษณะเหมือนกันในการใช้ถ้อยคำจึงค่อนข้างที่จะสับสนกันบ้าง⁴⁴

แต่เมื่อพิจารณาตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 นั้น จะเห็นได้ว่าคำว่าค่าเสียหายกับค่าสินไหมทดแทนที่บัญญัติไว้นั้นมีความหมายต่างกัน ค่าเสียหายตามนัยมาตรานี้เป็นต้นเหตุให้เจ้าหนี้ขาดทุนไม่ได้กำไร ค่าสินไหมทดแทนเป็นผลในกฎหมายที่จะบังคับให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบใช้เพื่อทดแทนมิให้เจ้าหนี้ต้องเสียหาย ดังนั้นต่างกันที่เป็นเหตุกับผล เพราะเขาเสียหายจึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การชดใช้ความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้จึงให้ชดใช้กันด้วยค่าสินไหมทดแทน (ตามถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222) หรือค่าเสียหาย ซึ่งค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายดังกล่าวนี้ในทางปฏิบัติก็คือเงินจำนวนหนึ่งซึ่งได้ประมาณขึ้นให้ชดใช้กัน โดยกำหนดให้เหมาะสมกับจำนวนความเสียหายที่จะชดเชย เพราะเหตุที่ใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการใช้สิทธิบังคับชำระหนี้แทนการบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้น จึงไม่ใช่การบังคับให้ส่งมอบทรัพย์ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรืองดเว้นที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามวัตถุประสงค์ ค่าสินไหมทดแทนจึงมีความหมายถึงเงินจำนวนหนึ่งซึ่งศาลกำหนดให้โดยประมาณเอาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอันเนื่องมาแต่การไม่ชำระหนี้⁴⁵

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว

⁴⁴ พรรณณิภา บุรพาชีพ. *ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้*. หน้า 54.

⁴⁵ พรรณณิภา บุรพาชีพ. *ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้*. หน้า 56-57.

หากพิจารณาความหมายของค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายตามบทบัญญัติแห่งนี้และละเมิดแล้วจะเห็นว่าค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องละเมิดมีความหมายกว้างกว่าค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องหนี้ ดังนี้⁴⁶

1) ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องหนี้ หมายถึง ค่าเสียหายตามพฤติการณ์ปกติหรือพฤติการณ์พิเศษหากลูกหนี้ควรจะคาดเห็นหรือได้คาดเห็น แต่ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องละเมิด ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สินและการใช้ค่าเสียหายใดๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ค่าเสียหายดังกล่าวก็รวมถึงค่าเสียหายในพฤติการณ์ปกติและพฤติการณ์พิเศษด้วย

2) ค่าเสียหายเนื่องจากละเมิดพิจารณาว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงเนื่องจากการละเมิดหรือเป็นไปตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ แต่ค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ พิจารณาแต่เพียงขอบเขตของสัญญาและการผิดนัดของลูกหนี้เท่านั้น ซึ่งความเสียหายอื่น ๆ นอกเหนือจากสัญญา ลูกหนี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ในคดีละเมิดผู้กระทำละเมิดไม่มีทางทราบได้อย่างแน่ชัดว่าอาจต้องรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด หรือรับผิดชอบในค่าเสียหายอย่างไรบ้าง แต่สำหรับสัญญาหรือหนี้คู่สัญญาต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัญญาซึ่งสามารถทราบหรือคาดเห็นได้ล่วงหน้าอยู่แล้วว่า หากผิดนัดไม่ชำระหนี้ต้องใช้ค่าเสียหายหรือค่าปรับเท่าใด นอกจากนี้บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาก็มีตัวตนกำหนดไว้แน่นอนแล้วตั้งแต่ตกลงทำสัญญา แต่ละเมิดไม่อาจทราบได้ว่าคู่กรณีที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้น จะเป็นใครหรือมีจำนวนเท่าใดซึ่งแทบจะเรียกได้ว่า เป็นใครก็ได้

3) ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัติเรื่องละเมิดกำหนดค่าเสียหายไว้หลากหลายประเภทเพื่อความเสียหายแต่ละส่วนต่าง ๆ กันไป เช่น ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยหรือเสรีภาพ ความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือกระทบถึงความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีความหมายกว้าง ครอบคลุมและอาจเรียกร้อยกันได้ในฐานะที่เป็นค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อให้เกิดขึ้น แต่ค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 222 กำหนดเพียง 2 ประเภทคือ ค่าเสียหายเนื่องจากพฤติการณ์ปกติอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้และค่าเสียหายเนื่องจากพฤติการณ์พิเศษที่คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นเท่านั้น

⁴⁶ ภาควิชา ปวงชัยภูมิ. ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. หน้า 36-37.

3.2 ลักษณะของค่าสินไหมทดแทนและหลักการพื้นฐานของการกำหนดค่าสินไหม

ทดแทน

พื้นฐานความคิดของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น มีลักษณะดังนี้

3.2.1 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยา⁴⁷

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยา (restitutio in integrum) มีหลักการพื้นฐานมุ่งหมายให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สถานะเดิมเหมือนยังไม่มีการกระทำละเมิด (status qua ante) เช่น หากมีการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปก็ต้องคืนให้ (เป็นการคืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 และมาตรา 1375) หากเป็นการแย่งการครอบครองของเจ้าของทรัพย์สิน ก็คืนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 หากไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้เพราะทรัพย์สินนั้นถูกทำลายไปก่อนที่จะคืน ถ้าการทำลายนั้นเกิดจากการกระทำละเมิด ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยด้วยวิธีการอื่นให้กับผู้เสียหายได้กลับคืนใกล้เคียงกับสถานะเดิมมากที่สุดที่จะทำได้ ถ้าไม่มีทางอื่นก็ต้องใช้เป็นเงิน (Monetary Damages) อันเป็นวิธีการชดเชยทั่วไปเมื่อไม่สามารถชดเชยด้วยวิธีอื่นได้ให้ดีกว่านี้ได้ หรือในกรณีที่เป็นการกระทำละเมิดให้บุคคลเสียหายแก่ร่างกาย (Personal Injury) ก็ต้องชดเชยเช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากมีทางอื่นชดเชยกันได้แล้วก็จะชดเชยเป็นเงินไม่ได้ เช่น เอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นไปเจ้าของทรัพย์สินจะเอาราคาทรัพย์สินโดยไม่รับคืนทรัพย์สินไม่ได้

3.2.2 การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ⁴⁸

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้คืนสู่สถานะเดิม เสมือนว่าความเสียหายนั้นมิได้เกิดขึ้น โดยไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้ก่อความเสียหายแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันได้รับอิทธิพลความคิดของระบบจารีตประเพณี (Common Law System) ที่เน้นการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เป็นการลงโทษ ทำให้มีนักกฎหมายของไทยเริ่มรับแนวคิดการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่มีลักษณะเป็นการลงโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษบ้าง เช่น 1) พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

⁴⁷ วารุณี วงศาพิทย. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ ให้พิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทน. (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2566. หน้า 16-17.

⁴⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 113⁴⁹ 2) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 13⁵⁰ 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 16⁵¹ 4) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42⁵²

⁴⁹ มาตรา 11 นอกจากคำสั่งใหม่ทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดคำสั่งใหม่ทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการีหรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้าหรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนคำสั่งใหม่ทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของคำสั่งใหม่ทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความปลอดภัยของสินค้าระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

⁵⁰ มาตรา 13 ในการกำหนดคำสั่งใหม่ทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตามมาตรา 8 (2) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) นอกจากกำหนดคำสั่งใหม่ทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จาก หรือเนื่องจากการละเมิดโดยคิดรวมเข้าไปในคำสั่งใหม่ทดแทนได้

(2) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดคำสั่งใหม่ทดแทนตาม (1) ได้ ให้ศาลกำหนดคำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า เป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถลำแก่ง เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของคำสั่งใหม่ทดแทนตาม (1) หรือ (2)

⁵¹ มาตรา 16 คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องขอ การรวบรวมพยานหลักฐาน การไกล่เกลี่ยและการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งคณะกรรมการอาจจัดให้มีคณะอนุกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น

3.2.3 ประเภทของค่าสินไหมทดแทน

ค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายให้เรียกร้องได้ มีอยู่ 6 ประเภทคือ

1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ทรัพย์สิน (มาตรา 438 วรรคสอง)

มาตรา 438 วรรคสอง เป็นบทหลักที่นำมาใช้ปรับในกรณีที่มีการเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนการคืนทรัพย์สิน รวมทั้งยังต้องรับผิดชอบในค่าเสียหาย ค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สิน ระหว่างถูกกระทำละเมิดด้วย ทรัพย์สินบางชนิดอาจมีการเสื่อมราคา ก็อาจเรียกค่าเสื่อมราคาโดยถือเป็นค่าเสียหายได้ด้วย⁵³

มาตรา 439⁵⁴ เป็นบทเกี่ยวเนื่องกับมาตรา 438 วรรคสอง ในส่วนที่กฎหมายกำหนดให้ “ต้องคืนทรัพย์สิน” โดยมาตรา 439 กำหนดเน้นย้ำให้ “ความรับผิดชอบ” ในการคืนทรัพย์สินยังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเกิดเหตุที่ทำให้การคืนทรัพย์สินเป็นไปไม่ได้ เช่น การเกิดอุบัติเหตุหรือมีเหตุอันเป็นพ้นวิสัย และมาตรา 439 ยังกล่าวถึงหน้าที่ในการ “คืนทรัพย์สิน” อันเป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 438 หน้าที่ในการคืนทรัพย์สินเป็นกรณีแรกที่ถูกกระทำละเมิดจะต้องกระทำในกรณีที่มี

ธรรมต่อคนพิการปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ องค์ประกอบ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่และค่าตอบแทนของคณะกรรมการหรือผู้ไกล่เกลี่ยให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

⁵² มาตรา 42 ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด

⁵³ สุมาลี วงษ์วิจิต. *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรถได้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2548. หน้า 239.

⁵⁴ มาตรา 439 บุคคลผู้จำต้องคืนทรัพย์สินอันผู้อื่นต้องเสียไปเพราะละเมิดแห่งตนนั้นยังต้องรับผิดชอบตลอดถึงการที่ทรัพย์สินนั้นทำลายลงโดยอุบัติเหตุ หรือการคืนทรัพย์สินตกเป็นพ้นวิสัยเพราะเหตุอย่างอื่นโดยอุบัติเหตุ หรือทรัพย์สินนั้นเสื่อมเสียลงโดยอุบัติเหตุเช่นนั้นด้วย เว้นแต่เมื่อการที่ทรัพย์สินทำลาย หรือตกเป็นพ้นวิสัยจะคืน หรือเสื่อมเสียนั้น ถึงแม้ว่าจะมิได้มีการทำละเมิด ก็คงจะต้องตกไปเป็นอยู่นั้นอยู่เอง

การเอาทรัพย์สินไปโดยละเมิด แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นคืนไม่ได้ว่าเพราะเหตุใดก็ต้องใช้ราคาทรัพย์สินนั้น มาตรา 439 บังคับให้ผู้ละเมิดต้องรับผิดชอบแม้กระทั่งว่าทรัพย์สินนั้นจะทำลายลงโดยอุบัติเหตุ หรือการคืนทรัพย์สินตกเป็นพันวิสัยไปแล้ว⁵⁵

บทบัญญัติมาตรานี้ออกมารับกับบททั่วไปในเรื่องหนี้ เนื่องจากหนี้ในมูลละเมิดนั้นลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด (มาตรา 206⁵⁶) และผลของการผิดนัด ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด แม้ว่า การชำระหนี้นั้นจะกลายเป็นพันวิสัยก็ตาม (มาตรา 217⁵⁷) ดังนั้นเมื่อมีการละเมิด เป็นเหตุให้ต้องมีการคืนทรัพย์สินผู้ละเมิดจึงต้องรับผิดชอบในผลละเมิดนั้น แม้ถึงว่าการคืนทรัพย์สินนั้นทำไม่ได้เพราะไม่มีทรัพย์สินจะคืนเนื่องจากอุบัติเหตุหรือเป็นเรื่องพันวิสัย อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นว่า แม้ว่าจะมิได้มีการกระทำละเมิดทรัพย์สินนั้นก็จะต้องถูกทำลายหรือเสียหายอยู่ดี เช่น นางแดงไปลักไก่มา 1 ตัว ต่อมาไก่อ้วนนั้นตายลงเพราะเกิดโรคระบาด เพราะฉะนั้นหากนางแดงพิสูจน์ได้ว่า แมต่นไม่ลักมาไก่อี้ก็ต้องตายและไก่อในหมู่บ้านนั้นก็ตายหมดทั้งหมู่บ้าน เช่นนี้เป็นการพิสูจน์ว่าแม้จะมีได้กระทำละเมิดความเสียหายนั้นก็ยังคงต้องเกิดขึ้นอยู่ดี⁵⁸

มาตรา 440 เป็นบทที่ต่อเนื่องจากมาตรา 438 วรรคสองในส่วนของกฎหมายกำหนดให้ “ต้องใช้ราคาแทนการคืนทรัพย์สิน” ว่าในกรณีที่มีการกำหนดราคาทรัพย์สินแทนการคืนทรัพย์สินที่เสียหายไปแล้วนั้น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยจากราคาทรัพย์สินซึ่งผู้ต้องรับผิดชอบจะต้องชดใช้ได้ด้วย ทั้งนี้โดยให้คิดตั้งแต่ “เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการประมาณราคา”⁵⁹

กรณีที่มีการ “ใช้ราคาทรัพย์สิน” นอกจากกฎหมายจะให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเรียกเงินตามราคาทรัพย์สินแล้ว กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในการเรียก “ดอกเบี้ย” ได้จากจำนวนเงินที่จะต้องชำระราคาทรัพย์สิน ขอให้สังเกตคำว่า “ต้องใช้ราคาทรัพย์สิน” ซึ่งทำให้ทราบได้ว่ามาตรา

⁵⁵ สุมาลี วงษ์วิจิตร. *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรได้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2548. หน้า 239.

⁵⁶ มาตรา 206 ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด

⁵⁷ มาตรา 217 ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายบรรดาที่เกิดขึ้นแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่างเวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบในการที่การชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัยเพราะอุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้นถึงแม้ว่าตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลากำหนดก็จะต้องเกิดมีอยู่ตนเอง

⁵⁸ สุมาลี วงษ์วิจิตร. *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรได้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2548. หน้า 239.

⁵⁹ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 240.

440 มีความหมายให้ใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องละเมิดต่อทรัพย์สินโดยการเอาทรัพย์สินไปหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย จึงไม่มีทรัพย์สินนั้นคืนจึงต้องใช้ราคาทรัพย์สิน กรณีเป็น “หนี้เงิน” กฎหมายยินยอมให้เรียกดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดได้ (มาตรา 1206⁶⁰ และมาตรา 224⁶¹) การใช้ราคาทรัพย์สินก็ถือว่าเป็นหนี้เงิน แต่เนื่องจากว่าบ่อเกิดแห่งหนี้แต่เดิมเป็นเรื่องละเมิดมิใช่หนี้เงินซึ่งเกิดขึ้นจากการทำนิติกรรมสัญญา ดังนั้นหากเป็นหนี้ที่ต้องคืนทรัพย์สินอันได้เอาของเขาไปหรือทำให้บุบสลาย จึงไม่ใช่กรณีตามมาตรา 224 ด้วยเหตุดังกล่าวมาตรา 440 บัญญัติขึ้นมารับกับมาตรา 225⁶² ซึ่งเป็นเรื่องให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุอันเสื่อมเสียหรือไม่อาจส่งมอบได้ไม่ว่าเหตุใดในระหว่างผิดนัด โดยให้คิดดอกเบี้ยตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการประมาณราคานั้นได้⁶³

2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชีวิต (มาตรา 443⁶⁴ และ มาตรา 445⁶⁵)

ค่าสินไหมทดแทนกรณีเสียหายถึงแก่ความตาย คือ

⁶⁰ มาตรา 1206 กรรมการต้องจัดให้ถือบัญชีซึ่งกล่าวต่อไปนี้ไว้ให้ถูกต้องจริง ๆ คือ

- (1) จำนวนเงินที่บริษัทได้รับและได้จ่าย ทั้งรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายเงินทุกรายไป
- (2) สินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท

⁶¹ มาตรา 224 หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดต่อปี ถ้าเจ้าหน้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้

⁶² มาตรา 225 ถ้าลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาวัตถุอันได้เสื่อมเสียไประหว่างผิดนัดก็ดี หรือวัตถุอันไม่อาจส่งมอบได้เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกิดขึ้นระหว่างผิดนัดก็ดี ท่านว่าเจ้าหน้อจะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนที่จะต้องให้เป็นค่าสินไหมทดแทน คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการประมาณราคานั้นก็ได้ วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่ลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ราคาวัตถุตกต่ำเพราะวัตถุอันเสื่อมเสียลงในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้นด้วย

⁶³ สุมาลี วงษ์วิจิตร. *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรได้*. หน้า 243.

⁶⁴ มาตรา 443 ในกรณีทำให้เขาถึงตายนั้น ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย

ถ้ามิได้ตายในทันที ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่ารักษาพยาบาลรวมทั้งค่าเสียหายที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะไม่สามารถประกอบการทำงานนั้นด้วย

ถ้าว่าเหตุที่ตายลงนั้นทำให้บุคคลหนึ่งคนใดต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายไปด้วยไซ้ ท่านว่าบุคคลคนนั้นชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

⁶⁵ มาตรา 445 ในกรณีทำให้เขาถึงตาย หรือให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกนั้นไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อที่เขาต้องขาดแรงงานอันนั้นไปด้วย

(1) ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น⁶⁶

ในกรณีทำให้เขาถึงตายทรัพย์สินของผู้ตายนั้นเองจะต้องจัดสรรมาเป็นค่าใช้จ่ายในการปลงศพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1649 มาตรา 1650 และมาตรา 1739 ดังนี้ ผู้ตายก็ต้องเสียหายในการเอาทรัพย์สินมาปลงศพตน ผู้ละเมิดจำต้องชดใช้ค่าปลงศพนี้ จึงเป็นสิทธิของผู้ตายที่ตกแก่ทายาท ทายาทจึงมีสิทธิฟ้องเรียกเอาค่าทำศพได้ แต่จำเลยผู้ทำละเมิดให้ถึงตาย จะต้องรับผิดชอบในค่าปลงศพนั้นเพียงใด ไม่เชื่อว่าจ่ายค่าปลงศพไปเท่าใด จำเลยจะต้องใช้เท่านั้น เพราะจะเป็นการเปิดช่องให้เพิ่มความเสียหายให้จำเลยชดใช้ แต่จะให้ใช้อย่างจำกัดก็เป็นการเสียหายแก่ผู้ตายและผู้อยู่ซึ่งเป็นผู้จัดการทำศพ ทำไม่สมฐานะผู้ตาย แต่จะถือเอาฐานะผู้ตายอย่างเดียว ถ้าผู้ตายเป็นเด็กยังไม่มีรายได้จะทำศพใหญ่โตก็เกินฐานะ แต่จะให้เสียหายแก่บิดามารดาผู้ทำศพก็ไม่ได้ เพราะเขาต้องทำให้สมเกียรติของเขา ถ้าศาลกำหนดให้น้อยไปก็ต้องขาดทุน ทั้งที่เป็นความผิดจำเลยแท้ ๆ

ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น นอกจากพิจารณาฐานะผู้ตายและโจทก์ผู้ปลงศพแล้ว ต้องพิจารณาถึงประเพณีการทำศพและลัทธินิยมประกอบด้วย การทำศพตามประเพณีจีนใช้ฝังศพ ไม่เหมาะเหมือนประเพณีไทยจึงมีการซื้อที่ฝังศพ ทำฮวงซุ้ยเพื่อบรรจุศพในการฝังซึ่งถือว่ามีความจำเป็น รวมถึงใช้จ่ายในการทำพิธีปลงศพตามลัทธินิยมอีกด้วย

(2) ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 806/2533 ในกรณีที่ผู้ถูกทำละเมิดไม่ถึงแก่ความตายทันที แต่ถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา หากก่อนตายได้เสียค่ารักษาพยาบาลไปก่อนเท่าใด ทายาทย่อมมีสิทธิเรียกร้องจากผู้ทำละเมิดผู้ตายเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลก่อนถึงแก่ความตาย ทางโรงพยาบาลคิดค่าใช้จ่ายแล้วลดค่ารักษาพยาบาลให้ครึ่งหนึ่งเนื่องจากผู้ตายเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การที่ผู้ตายได้รับการลดค่ารักษาพยาบาล เป็นสิทธิของผู้ตาย ไม่เป็นผลให้ความรับผิดชอบของจำเลยต้องลดลงไปด้วย จำเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายนี้เต็มจำนวน

คำพิพากษาฎีกาที่ 6906/2554 เหตุละเมิดเกิดจากวิธีรักษาพยาบาลที่ผิดพลาดของฝ่ายจำเลย ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตายจากการรักษาพยาบาลไม่ครบตามหลักวิชาชีพเวชกรรม อันถือได้ว่าเป็นการตายในทันทีจากการทำละเมิด ไม่เข้ากรณีที่มีได้ถึงแก่ความตาย อันจะเรียก

⁶⁶ พจน ปุชปาคม. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ลักษณะ 5 ละเมิด พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เกษมประภรณ์. 2505. หน้า 423.

เป็นค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดได้ตาม มาตรา 443 วรรคสอง ส่วนเงินรักษาพยาบาลที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยที่ 1 นั้น เป็นค่าสินจ้างทำของที่โจทก์จ้างให้จำเลยที่ 1 รักษาพยาบาลผู้ตายตามปกติ มิใช่ค่ารักษาพยาบาลที่ได้จ่ายไปภายหลังจากการทำละเมิดจนถึงเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องเรียกให้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 3 ชดใช้คืนในฐานะเป็นค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิด

เมื่อร่างกายต้องเสียหายโดยการทำละเมิด เช่น ถูกรถยนต์ชน หรือรถยนต์ชนกันทำให้ถูกกระทบกระแทก เป็นเหตุให้ร่างกายมีบาดแผล กระดูกหัก อวัยวะส่วนใดได้รับอันตราย หรือทำความเดือดร้อนรำคาญให้เสียหายแก่อนามัย เป็นผลให้ร่างกายป่วยเจ็บเป็นโรค เส้นประสาทหรือโรคอื่น ย่อมต้องมีการรักษาทั้งสิ้น การรักษาตามปกติแล้วมักรักษาในโรงพยาบาล ต้องเสียค่ายา ค่าเลือด ค่าน้ำเกลือ ค่าเอกซเรย์ ค่าห้อง ค่ารักษาของแพทย์ ค่าพยาบาลและค่าจ้างเฝ้าอาการของคนไข้ ค่าพาหนะในการเยี่ยมไข้ของคนไข้ ค่าพาหนะในการซื้อยา หาสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลนั้น แม้จะออกจากโรงพยาบาลแล้วก็ดี แต่มีความจำเป็นต้องรักษาต่อไป เพราะยังไม่หายเป็นปกติ เช่น กระดูกยังไม่ติด ยังไม่มีแรงตามเดิม ต้องบำรุงต้องพักผ่อน เสียค่าใช้จ่ายไปเท่าใดก็ยังเป็นการรักษาพยาบาลอยู่⁶⁷

(3) ค่าขาดไร้อุปการะ

ค่าขาดไร้อุปการะ หมายถึง ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ให้แก่บุคคลซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องอุปการะตามกฎหมาย โดยไม่ต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงจะได้มีการอุปการะกันหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้ตายจะมีรายได้หรือไม่⁶⁸ เช่น บุตรยังเล็กอยู่ไม่มีรายได้บิดายังเลี้ยงดูให้การศึกษาอยู่ จำเลยทำให้บุตรตายถือว่าบิดาขาดไร้อุปการะตามกฎหมายจากบุตร เพราะบุตรมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องอุปการะบิดามารดา⁶⁹

การที่บุคคลใดจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุคคลอื่นนั้น ย่อมเป็นความผูกพันพิเศษตามกฎหมาย ซึ่งจะเกิดขึ้นโดยการที่กฎหมายบังคับเอาไว้ การขาดไร้อุปการะไม่จำกัดเฉพาะทางการเงินโดยแท้เท่านั้น แต่รวมถึงกรณีการอุปการะซึ่งบิดามารดา มีเหตุอันควรคาดเห็นได้ว่า จะได้รับจากบุตรหรือความช่วยเหลือที่บุตรอาจได้รับจากบิดามารดาในเหตุการณ์ตามปกติ ในกรณีที่การ

⁶⁷ พจนี ปุชปาคม. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ลักษณะ 5 ละเมิด พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา. หน้า 447.

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 231 /2515.

⁶⁹ สุธีรา ประชุมรัตน์. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการขาดไร้อุปการะในคดีละเมิด. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2551. หน้า 28.

ขาดไร้อุปการะนั้น เป็นการขาดไว้ในอนาคตเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดคิดมาก่อน โดยปกติจะต้องนำมาพิจารณาด้วย ถ้าไม่อาจแสดงว่ามีการขาดไร้อุปการะเป็นตัวเงินก็ให้ใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้หาได้ไม่⁷⁰

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะครอบครัวได้กำหนดให้สามีภริยา บิดามารดาและบุตร มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ดังนั้น หากบุคคลภายนอกทำละเมิดให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย สิทธิในการที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูย่อมถูกกระทบกระเทือน อีกฝ่ายหนึ่งย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะตาม มาตรา 443 วรรคสามได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการขาดไร้อุปการะในคดีละเมิด เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่กฎหมายกำหนดสิทธิและหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะครอบครัว⁷¹

บุคคลภายนอกที่ต้องขาดไร้อุปการะ ต้องมีสิทธิที่จะได้รับอุปการะตามกฎหมาย หมายความว่า มีตัวบทบัญญัติให้ต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสมอไป ไม่เพียงแต่ผู้ตายเคยอุปการะเลี้ยงดู หรือให้ค่าเลี้ยงดูเท่านั้น แม้หากจะเป็นญาติพี่น้องกันก็ตาม เช่น น้าหลานมาเลี้ยงในบ้าน เป็นเพียงการอุปการะเลี้ยงดูตามข้อเท็จจริง ถ้าน้ำถูกทำให้ตาย หลานย่อมไม่มีสิทธิตามมาตรานี้ การว่าเหวขาดมารดาที่เคาร์พริก ไม่มีมารดาดูแลบ้านเรือนและบุตร ไม่เรียกว่าขาดอุปการะตามกฎหมาย⁷² ถ้าบุคคลมีข้อสัญญาจะให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูถูกละเมิดถึงตาย จะถือว่าผู้มีสิทธิจะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูขาดไร้อุปการะตามกฎหมายตามมาตรานี้หาได้ไม่ แต่อาจเป็นการทำลายสิทธิตามสัญญา อันเป็นการละเมิดและต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้โดยหลักในมาตรา 420⁷³

ค่าเสียหายตามวรรคนี้ศาลอาจกำหนดให้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความจำเป็นและฐานะทางเศรษฐกิจของโจทก์ แต่มุ่งหมายถึงการอุปการะเลี้ยงดูเป็นสำคัญ ฉะนั้น หากโจทก์จะมั่งมี ไม่มีความจำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ตาย ศาลก็ยังสามารถกำหนดให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ได้ นอกจากนี้ที่ว่าเป็นการอุปการะเลี้ยงดูนั้น ไม่จำเป็นต้องจัดการอุปการะเลี้ยงดู

⁷⁰ ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ. 2548. หน้า 179.

⁷¹ “เรื่องเดียวกัน”.

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 687/2501.

⁷³ ไพจิตร ปุณฺณพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 179.

ให้พร้อมทุกอย่าง เพียงแต่มีส่วนช่วยเหลือในการอุปการะเลี้ยงดูก็เป็นการเพียงพอที่จะถือว่าเป็นการอุปการะเลี้ยงดูแล้ว ตามตัวบทเห็นได้ว่า การขาดไร้อุปการะในอนาคต (Soutine future) ก็เป็นการขาดไร้ตามมาตรา 443 วรรคสาม นี้เหมือนกัน เพราะผู้ที่จะให้อุปการะเลี้ยงดูอาจตายก่อนอายุในกรณีที่สามารถจะช่วยเหลือสงเคราะห์ได้⁷⁴

ในการประเมินจำนวนความเสียหายอันเป็นตัวเงินนั้น วิธีการคำนวณตามปกติก็คือกะประมาณการช่วยเหลือทางการเงินประจำปี ซึ่งโดยพฤติการณ์ทั้งหลาย ผู้ที่ขาดไร้อุปการะ อันมีเหตุอันสมควรอาจคาดหมายว่าจะได้รับจากผู้ตาย ถ้าหากผู้ตายนั้นยังมีชีวิตอยู่ และเพิ่มจำนวนขึ้นโดยความหวังที่จะมีชีวิตอยู่ของผู้ตาย และพิจารณาถึงเหตุการณ์ ที่ไม่อาจคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตประกอบกันด้วย หรือคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นตามพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น อายุ อาชีพกำลังงานในการหารายได้ (earning power) และฐานะความเป็นอยู่ (station in life) ของผู้ตายนอกจากนั้นในการคำนวณลักษณะนี้จะต้องพิจารณาถึงข้อที่ว่าจะต้องใช้เป็นเงินก้อนทันที แทนที่จะช่วยเป็นระยะเวลา ซึ่งอาจได้รับเป็นเวลานาน ถ้าหากผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ โดยเหตุที่เป็นสิทธิที่ให้แก่มืออยู่ในอุปการะ พฤติการณ์ของผู้อยู่ในอุปการะเอง และการที่ผู้อยู่ในอุปการะอาจจะมีชีวิตอยู่นานเท่าใด ก็ต้องนำมาพิจารณาด้วยเช่นเดียวกัน และโดยเหตุที่ว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับผู้อยู่ในอุปการะอาจจะเปลี่ยนแปลงไปในกาลภายหน้า ถ้าตามข้อเท็จจริง พฤติการณ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไประหว่างวันตายและวันพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเช่นว่านั้น ก็อาจนำมาพิจารณาด้วย ถึงแม้ว่าจะว่ากันโดยเคร่งครัดจะต้องประเมินค่าเสียหายแต่วันตายก็ตาม นอกจากการพิจารณาถึงพฤติการณ์อื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ดังกล่าวแล้ว มีกรณีบางอย่าง ซึ่งอาจต้องลดความสูญเสียทางการเงินที่ผู้อยู่ในอุปการะได้รับและต้องนำมาพิจารณาด้วย เช่น การที่ผู้อยู่ในอุปการะได้เงินบำนาญ ประโยชน์ทางการเงินอื่นใดที่ผู้อยู่ในอุปการะได้รับ เงินประกันชีวิตซึ่งได้จ่ายให้เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตายก็ต้องหักออกจากค่าเสียหายใด ๆ ที่จะให้แก่ผู้อยู่ในอุปการะด้วย ส่วนเงินค่าปลงศพผู้ตายไม่เกี่ยวกับความเสียหายที่ผู้อยู่ในอุปการะได้รับอันเนื่องมาจากความตายของผู้ตาย ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจึงไม่อาจเรียกกร้องเอาได้ในคดีที่ผู้อยู่ในอุปการะเรียกกร้องเอาค่าที่ขาดไร้อุปการะ เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น อันเกี่ยวกับการละเมิดทำร้ายถึงตายนั้น⁷⁵

⁷⁴ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 181.

⁷⁵ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 183.

(4) ค่าขาดแรงงาน⁷⁶

กรณีทำให้เขาถึงตาย ทำให้บาดเจ็บไม่สามารถประกอบการทำงานได้หรือทำให้เสียเสียเสรีภาพ เช่น กักขัง ทำให้ขาดการประกอบการทำงานในระหว่างนั้น ความเสียหายอาจเกิดแก่บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิจะได้รับผลแห่งการทำงานของผู้เสียหาย เช่น ภริยา โดยประกอบการทำงานในครัวเรือนให้แก่สามี ตามมาตรา 1461⁷⁷ บุตรประกอบการทำงานให้บิดามารดา ตามมาตรา 1567⁷⁸ นอกจากสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ยังอาจมีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องประกอบการทำงานให้แก่กัน เช่น นายจ้างลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น ซึ่งกฎหมายจำกัดเฉพาะอุตสาหกรรมของคนภายนอก บุคคลภายนอกดังกล่าวแล้วย่อมได้รับความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดด้วยเหมือนกัน จึงชอบที่จะได้รับค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดด้วยในส่วนนี้ ข้อสำคัญคือต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับประโยชน์จากแรงงานของผู้เสียหายและสูญเสียไปในการละเมิด สิทธิของบุคคลในครัวเรือนเกิดขึ้นโดยกฎหมายกำหนด ส่วนการงานของบุคคลภายนอกในอุตสาหกรรมย่อมเกิดจากสัญญา

บทกฎหมายที่เกี่ยวกับแรงงานในครัวเรือนเท่าที่มีก็คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 ซึ่งกำหนดให้สามีภริยาจำเป็นต้องอุปการะซึ่งกันและกัน มาตรา 1563⁷⁹ ซึ่งกำหนดให้บุตรต้องอุปการะบิดามารดา มาตรา 1564⁸⁰ ซึ่งกำหนดให้บิดาจำต้องอุปการะบุตร และมาตรา 1567 ซึ่งกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจปกครองจำต้องเลี้ยงดูบุตรผู้ได้อำนาจปกครอง

⁷⁶ จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลากมิดควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2523. หน้า 315.

⁷⁷ มาตรา 1461 สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา
สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

⁷⁸ มาตรา 1567 ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ
(1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
(2) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
(3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป
(4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

⁷⁹ มาตรา 1563 บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

⁸⁰ มาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์
บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

3) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ร่างกายและอนามัย (มาตรา 444 ถึง 446)

(1) ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่าย

ความเสียหายที่เป็นค่าใช้จ่ายเพราะถูกทำละเมิดได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ส่วนที่เป็นค่าเสียหายเพราะเสียความสามารถประกอบกรงาน ก็เช่น ไม่สามารถไปทำงานได้ตามปกติจึงขาดรายได้ ขาดหักเงินไม่ได้อย่างคนธรรมดา รับราชการทหารตามเดิมไม่ได้⁸¹ รวมถึงการที่ต้องเสียหายในอนาคต อันเป็นหลักที่ว่าความเสียหายในอนาคตซึ่งยังไม่เกิดผลเสียหายในขณะนี้ แต่เป็นที่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นต่อไป ก็เป็นค่าเสียหายที่เรียกร้องได้ เช่น เพราะจำเลยทำละเมิดให้โจทก์แขนขาด จึงไม่สามารถประกอบกรงานได้ในเวลาภายหน้าอย่างแน่นอน โจทก์ชอบที่จะเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ โจทก์ถูกปลดออกจากราชการระหว่างรักษาตัวเพราะถูกรถจำเลยชน ควรเทียบรายได้ที่ขาดไปจนถึงเกษียณอายุราชการ 60 ปี โดยลดจำนวนเงินที่ทุนรายจ่ายลงบ้าง⁸² โจทก์ไม่สามารถประกอบกรงานได้เพราะพิการตลอดชีวิต ถูกตัดข้อมือแล้วใช้แขนเทียมแทน⁸³ เป็นจักษุแพทย์ถูกทำละเมิดทำให้ทำงานละเอียดบางอย่างไม่ได้⁸⁴ สมองฝ่อเป็นอัมพาตตลอดชีวิต⁸⁵ หรือได้รับการผ่าตัดแล้วกลับมาทำงานได้ ไม่สามารถทำได้เท่าเดิมทำให้รายได้ลดลง⁸⁶ เรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้⁸⁷

เนื่องจากศาลอาจกำหนดค่าเสียหายในอนาคตได้เช่นนี้ กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะแก้ไขคำพิพากษาในส่วนนี้ได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี ในกรณีที่ไม่สามารถหยั่งรู้ได้แน่นอนในขณะที่พิพากษาว่าความเสียหายแท้จริงนั้นจะมีเพียงใด โดยต้องกล่าวสงวนสิทธิไว้ในคำพิพากษา⁸⁸

⁸¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 450/2516.

⁸² คำพิพากษาฎีกาที่ 829/2509.

⁸³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1447/2523.

⁸⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 3723/2535.

⁸⁵ คำพิพากษาฎีกา 4859/2538.

⁸⁶ คำพิพากษาฎีกา 3945/2558.

⁸⁷ จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ ได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452. หน้า 294.

⁸⁸ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 295.

(2) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย

การเจ็บป่วยก่อนตายตามมาตรา 443 วรรคสอง กับความเสียหายที่เสียความสามารถในระหว่างการประชุมการจากสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนทั้งในเวลาปัจจุบันและในเวลาอนาคตด้วยตามมาตรา 444 วรรคหนึ่ง ย่อมเรียกให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายดังกล่าวได้ เพราะไม่สามารถประชุมการงานระหว่างรักษาตัวนั้นทำให้ขาดประโยชน์ที่จะได้รับหรือถ้ายังไม่มีการทำงานที่ได้รับประโยชน์แต่ก็อาจหางานอื่นทำได้หรือประกอบธุรกิจใด ๆ ได้ ถ้าจำเลยไม่ทำให้เขาเจ็บป่วย ถือว่าจำเลยทำให้ขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ซึ่งศาลกำหนดให้ตามรายได้ที่ขาดไป หรือถ้ายังไม่มีรายได้ศาลก็พิจารณาตามสมควร การที่ผู้เสียหายไม่ได้เลื่อนชั้นเงินเดือนเพราะลางานเพื่อรักษาตัวเกินกว่าระยะเวลาที่นายจ้างกำหนด เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด⁸⁹ เรียกค่าเสียหายได้⁹⁰

(3) ค่าเสียความสามารถในการประชุมการงานในอนาคต

หมายความว่าถึง เสียความสามารถประชุมการงาน เนื่องจากกายพิการ เพราะเสียอวัยวะแขนขาหรือเป็นอัมพาต ทุพพลภาพ การจะกำหนดค่าสินไหมทดแทน ศาลย่อมคำนึงถึงความสามารถในอาชีพหรือวิชาชีพ ประโยชน์ของการทำงานที่เคยทำมาระหว่างในอนาคตที่สมควรได้รับค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ หากโจทก์จะอ้างความสูญเสียความก้าวหน้าในอาชีพ เพราะเสียความสามารถในการประชุมการงาน ก็เป็นความเสียหายโจทก์เรียกร้องเอาได้ โดยกำหนดแยกต่างหาก ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 450/2516 ซึ่งวินิจฉัยว่า “ส่วนค่าเสียหายที่โจทก์ต้องสูญเสียอนาคตในการทำงานและเสียบุคลิกลักษณะเป็นเงิน 20,000 บาท นั้นถือว่าโจทก์สูญเสียความสามารถในการประชุมการงานในภายหน้า ทำลายความก้าวหน้าของโจทก์ตลอดชีวิต ค่าเสียหายดังกล่าวที่ศาลกำหนดมานั้นชอบแล้ว และเป็นค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องเอาได้ตามมาตรา 444”⁹¹

(4) ค่าขาดแรงงานในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก

ค่าขาดแรงงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 445 ใช้ทั้งกรณีทำให้ตาย ทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรือเสรีภาพ เช่น พนักงานของโจทก์ถูกลูกจ้างจำเลยขับ

⁸⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 4018/2533.

⁹⁰ ปิตักุล จีระมงคลพาณิชย์. กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมัครได้. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ. 2564. หน้า 92.

⁹¹ “เรื่องเดียวกัน”.

รถชนบาดเจ็บ การไฟฟ้านครหลวงโจทก์ ฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาลที่ออกให้พนักงานผู้บาดเจ็บไป แต่ศาลฎีกาไม่ให้ ส่วนการที่โจทก์ต้องจ่ายเงินเดือนให้เต็มเป็นเวลา 3 เดือน 29 วัน โดยไม่ได้รับการปฏิบัติงานตอบแทนจากพนักงานผู้บาดเจ็บนั้นเห็นว่าพนักงานผู้บาดเจ็บมีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้โจทก์เป็นประจำ เมื่อไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ จึงขาดประโยชน์จากแรงงานไปตามมาตรา 445 โจทก์ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ พิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁹² เพื่อการที่โจทก์ขาดแรงงานร้องดอกเบี้ยยนับแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จ⁹³

ลูกจ้างของโจทก์ได้รับอันตรายถึงตายและบาดเจ็บเพราะการกระทำละเมิดของจำเลย โจทก์ต้องขาดแรงงานระหว่างลูกจ้างบาดเจ็บ ต้องจ่ายเงินเดือนระหว่างลูกจ้างปฏิบัติงานไม่ได้ โรงงานต้องหยุดกิจการเพราะขาดแรงงาน โจทก์มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 445 แต่เงินที่โจทก์จ่ายให้ลูกจ้างตามกฎหมายแรงงาน โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้อง⁹⁴ เพราะไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิและเป็นคนละเรื่องกับการขาดแรงงานในมูลละเมิด⁹⁵

ลูกจ้างมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่นายจ้าง เมื่อลูกจ้างถูกทำละเมิดจนได้รับบาดเจ็บจนไม่สามารถทำงานได้ นายจ้างย่อมขาดแรงงาน⁹⁶

(5) ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

เกี่ยวกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 นั้น ได้ว่ากันมาข้างแล้วข้างต้น ข้อควรสังเกตเกี่ยวกับมาตรา 446 นั้นคือเป็นสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมเป็นเงิน แต่เพื่อทดแทนความเสียหายที่ตีราคาเป็นเงินไม่ได้ เช่น ค่าที่หญิงเจ้าทุกข์ในกรณีทำผิดอาญาทุรศีลธรรมต้องชอกช้ำระกำใจหรือค่าที่ฟันจุกเขาด้วนเสียโฉม คิดค่าเป็นบาทสดางค์ไม่ได้ แต่ก็ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนกันเป็นเงินได้ เรื่องที่ต้องชอกช้ำระกำใจก็ตีหรือที่ต้องอับอายเพราะรูปหน้าเสียโฉมก็ดี เหล่านี้เป็นการส่วนตัวของผู้เสียหายโดยแท้ ฉะนั้นจึงโอนกันไม่ได้ ไม่ตกทอดไปยังทายาท ผู้เสียหายตายไปแล้ว ทายาทจะยังมาอ้างว่าตนต้องระทมทุกข์ระกำใจ หรือจะอ้างว่าจุกด้วนตกทอดมาถึงตนเป็นไปไม่ได้ ไม่ใช่ความรู้สึก ความเสียหายของคนอื่นแม้ที่เป็นทายาท

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 584-585/2513.

⁹³ ปิตักุล จีระมณฑลพาณิชย์. *กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้*. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ. 2564. หน้า 93.

⁹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1047/2522.

⁹⁵ “เรื่องเดียวกัน”.

⁹⁶ “เรื่องเดียวกัน”.

แต่ถ้าได้รับสภาพกันไว้ว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นนั้นโดยสัญญา หรือได้เริ่มฟ้องคดีไว้แล้ว ก็กลายเป็นสิทธิอย่างอื่นไป โอนกันได้ตกทอดไปยังทายาทได้⁹⁷

4) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่เสรีภาพ (มาตรา 445 และ 446)

มาตรา 445 ในกรณีทำให้เขาถึงตาย หรือให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกนั้นไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อที่เขาต้องขาดแรงงานอันนั้นไปด้วย

กรณีทำให้เขาถึงตาย ทำให้บาดเจ็บจนไม่สามารถประกอบการงานได้ หรือทำให้เสียเสรีภาพ เช่น กักขัง ทำให้ขาดการประกอบการงานในระหว่างนั้น ความเสียหายอาจเกิดแก่บุคคลภายนอก ผู้มีสิทธิจะได้รับผลแห่งการงานของผู้เสียหาย เช่น ภริยา โดยประกอบการงานในครัวเรือนให้แก่สามี (มาตรา 1461) บุตรประกอบการงานให้แก่บิดามารดา (มาตรา 1567 (3)) นอกจากนี้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องประกอบการงานให้แก่กัน เช่น นายจ้างลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น ซึ่งกฎหมายจำกัดเฉพาะอุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก บุคคลภายนอกดังกล่าวย่อมได้รับความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดด้วยเหมือนกัน จึงชอบที่จะได้รับค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดด้วยในส่วนตัวนี้ ข้อสำคัญคือต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับประโยชน์จากแรงงานของผู้เสียหายและสูญเสียไปในการละเมิดสิทธิของบุคคลในครัวเรือนเกิดขึ้นโดยกฎหมายกำหนด ส่วนการงานของบุคคลภายนอกในอุตสาหกรรมย่อมเกิดจากสัญญาอันผูกพันกันตามกฎหมายด้วย⁹⁸

5) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชื่อเสียง (มาตรา 447)

ในกรณีที่มีการทำละเมิด โดยการหมิ่นประมาทด้วยข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณหรือทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่นตามมาตรา 423 นั้น ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายได้ตามมาตรา 438 แต่

⁹⁷ เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 ว่าด้วยจัดการงานนอกสัง ลากมิควรได้ ละเมิดและนิรโทษกรรม คัดจากหนังสือนิติกรรม และ หนี พิมพ์ พ.ศ. 2479. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2501. หน้า 833-834.

⁹⁸ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 297-298.

ตามมาตรา 447 นี้จำกัดเฉพาะความเสียหายแก่ชื่อเสียง ไม่รวมถึง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคล อาจเป็นเพราะเห็นว่าความเสียหายอื่นล้วนเกี่ยวกับชื่อเสียงทั้งหมดก็ได้เนื่องจากความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกิดจากการหมิ่นประมาทด้วยข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง หรือข้อความเท็จ มาตรา 447 จึงบัญญัติทางแก้ไขโดยการประกาศหรือโฆษณาให้บุคคลทั่วทราบว่าการหมิ่นประมาทผู้เสียหายนั้นไม่เป็นความจริง เช่น ประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือทางวิทยุกระจายเสียง โดยให้ผู้ทำละเมิดมีหน้าที่จัดการ กล่าวคือเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด แต่ศาลจะมีคำสั่งเช่นนี้ได้ ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องคดีละเมิดจะต้องมีคำขอมาในฟ้องด้วย ศาลจะสั่งโดยเขาไม่ขอไม่ได้ อนึ่ง การที่ผู้เสียหายจะขอให้ศาลสั่งตามมาตรา 447 นี้ได้ ต้องเป็นเรื่องหมิ่นประมาทตามมาตรา 423 โดยเฉพาะถ้าหมิ่นประมาทด้วยข้อความจริงซึ่งเป็นเป็นละเมิดต่อสิทธิตามมาตรา 420 ย่อมขอให้ศาลสั่งไม่ได้ เพราะไม่มีทางที่จะทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีด้วยการประกาศโฆษณาความจริง⁹⁹

4. หลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

การลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีอาญาในส่วนการกำหนดสินไหมทดแทนแก่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะต้องได้รับ หากแต่มีทฤษฎีหรือในแง่หลักการใช้ดุลพินิจของศาลตามกฎหมายที่จะอธิบายว่าผู้เสียหายจะต้องได้รับสินไหมทดแทนโดยการพิจารณาของศาลจากด้านใดบ้าง ประการแรกจะต้องเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “ดุลพินิจในการลงโทษ” และความหมายของคำว่าค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาล ประกอบโดยได้อธิบายหลักการไว้ ดังนี้

ดุลพินิจในการลงโทษ หมายถึง การกำหนดผลในทางกฎหมายของการกระทำผิดอาญา โดยผู้พิพากษาตามประเภทคดี พฤติการณ์ในการกระทำความผิดและความสามารถในการบังคับโทษได้ โดยการเลือกใช้รูปแบบของการลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่มีอยู่หลากหลาย ดุลพินิจในการลงโทษจึงไม่ใช่เฉพาะการกำหนดโทษทางอาญา แต่รวมถึงการรอการลงโทษที่มีการกำหนดหน้าที่ให้

⁹⁹ ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. *กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้*. หน้า 96-97.

ปฏิบัติด้วย (เช่น ชดใช้ค่าเสียหาย ทำงานบริการสังคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน เป็นต้น) การกำหนดมาตรการของวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น¹⁰⁰

การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจะทำให้อัตราโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในคดีใดคดีหนึ่งมีความชัดเจนขึ้น ดังนั้น การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดจะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้ง นอกจากการใช้ดุลพินิจซึ่งนำหน้าทนายหลักฐานและการปรับบทกฎหมายแล้ว การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจอย่างเป็นเกณฑ์กลาง เนื่องจากอัตราโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายกำหนดไว้ค่อนข้างกว้าง จึงต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป¹⁰¹

การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษจำเลยนั้นจะต้องมีการพิจารณาหลากหลายปัจจัยของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยได้อย่างยุติธรรมและไม่ก่อให้เกิดความลำเอียงในแง่การลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ให้มีการลงโทษได้อย่างเหมาะสมและเป็นบรรทัดฐานเดียวกัน อีกทั้งยังให้เป็นการลงโทษให้สาสมแก่การกระทำความผิด รวมถึง การป้องกันและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอีกด้วย การใช้ดุลพินิจในการลงโทษเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลของผู้พิพากษาซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลทั้งในแง่อายุ หรือประสบการณ์ที่ได้พิจารณาคดี เป็นต้น การเรียกค่าเสียหายในทางอาญาก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งในเรื่องค่าสินไหมทดแทนซึ่งมีทั้งค่าสินไหมทดแทนที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และค่าสินไหมทดแทนที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ในทางกฎหมายค่าสินไหมทดแทนที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้นั้นกฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 กำหนดว่า ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ในสถานใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้น¹⁰²

¹⁰⁰ ศิริรัตน์ สีนวล. ลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและดุลพินิจในการลงโทษทางอาญา. *ศูนย์วิจัยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติห้องสมุดศาลยุติธรรม*. 31 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://library.coj.go.th/th/media/54227/media-54227.html>.

¹⁰¹ “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁰² กุลเดช กุลเจริญ. *ปัญหาการเยียวยาค่าสินไหมทดแทนทางด้านจิตใจในคดีข่มขืนกระทำชำเรา : ศึกษากรณีการใช้ดุลพินิจของศาล* (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2566. หน้า 29.

พฤติการณ์แห่งละเมิด หมายถึง สิ่งแวดล้อมสถานการณ์ต่างๆ เช่น ฐานะทางส่วนตัวทางสังคม ฐานะทางการเงิน เป็นต้น ศาลจะนำพฤติการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มาคํานึงเพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมากน้อยเพียงใด¹⁰³

ความร้ายแรงแห่งละเมิด เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการที่ศาลจะพิเคราะห์ว่าจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างไร ความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้น หมายความว่า การจะทำละเมิดที่เกิดขึ้นร้ายแรงมากหรือร้ายแรงน้อย การกระทำของจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เพราะการกระทำละเมิดมีสองอย่างคือ จงใจกับประมาทเลินเล่อ ถ้าเป็นการกระทำโดยจงใจศาลมักกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากกว่า¹⁰⁴

อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ นั้น ศาลจะต้องพิจารณาว่า ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายเรียกร้องมานั้นเป็นค่าเสียหายอันเป็นผลโดยตรงจากการทำละเมิดหรือไม่ เพราะในบางกรณีเมื่อมีการทำละเมิดเกิดขึ้น อาจมีความเสียหายเกิดขึ้นหลายอย่างบางอย่างอาจเป็นความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นโดยตรงจากการทำละเมิดและศาลบังคับใช้ให้ แต่บางอย่างอาจจะเป็นความเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ ศาลก็จะไม่บังคับให้¹⁰⁵

5. หลักการดำเนินคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการดำเนินงานหรือกระบวนการในการค้นหาความจริงในคดีอาญา หรือเป็นรูปแบบของแนวทางที่กำหนดวิธีการที่จะใช้เพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดีรวมถึงเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทขององค์กรและผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ซึ่งโดยหลักแล้วการพิจารณารูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและนโยบายทางอาญา รวมถึงกฎหมายที่ให้อำนาจแก่องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดี ประกอบกับพัฒนาการของแนวคิดในการคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

¹⁰³ สุมาลี วงษ์วิจิตต์. กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้. หน้า 236.

¹⁰⁴ “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁰⁵ “เรื่องเดียวกัน”.

ในสังคม สามารถทำให้ทราบได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่ละประเทศใช้ระบบการดำเนินคดีอาญารูปแบบใด¹⁰⁶

โดยที่การฟ้องคดีอาญาเป็นการใช้สิทธิที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของสังคมหรือสมาชิกของสังคม การกำหนดว่าบุคคลใดควรเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาจึงมีข้อพิจารณาที่แตกต่างจากการฟ้องคดีแพ่งที่สามารถระบุตัวผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เสียหายได้แน่นอน ส่วนในการฟ้องคดีอาญากฎหมายอาจกำหนดให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งของรัฐมีอำนาจฟ้องคดีอาญาในฐานะเป็นตัวแทนของสังคม เช่น การกำหนดให้องค์กรอัยการหรือพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของสังคมในการฟ้องคดีอาญาเนื่องจากความเสียหายจากการกระทำผิดกระทบต่อสังคม หรือกรณีกฎหมายกำหนดให้อำนาจแก่ประชาชนในการฟ้องคดีอาญาเนื่องจากความเสียหายที่ผู้กระทำผิดก่อขึ้นกับสังคมนั้นมีส่วนได้เสียของประชาชนรวมอยู่ด้วย เป็นต้น การจำแนกความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดตามแนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ต่างกันเป็นสองลักษณะ คือ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา (l'action civile) และการฟ้องคดีอาญา (l'action publique) กล่าวคือ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้มีการชดใช้ความเสียหายซึ่งโดยปกติเป็นอำนาจของเหยื่อผู้เสียหายเพราะการกระทำผิดกระทบต่อส่วนได้เสียของเหยื่อผู้เสียหายโดยตรง ส่วนการฟ้องคดีอาญา เป็นการฟ้องคดีในนามของสังคมเพื่อให้มีการพิจารณาและลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมาย¹⁰⁷

เดิมที่การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของเอกชนที่ตกเป็นผู้เสียหายและปะปนกับการดำเนินคดีแพ่งอย่างแยกแยะไม่ออก เอกชนผู้ได้รับความเสียหายมีความต้องการที่จะให้ผู้กระทำผิดต้องได้รับผลร้ายตอบแทน ต่อมาแนวความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไป โดยเห็นว่าการกระทำผิดนั้นบางกรณีนอกจากจะก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อผู้เสียหายแล้ว ยังมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมหรือรัฐนั้นด้วย จึงเกิดเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาขึ้นใหม่ คือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิมของประเทศอังกฤษด้วย ฉะนั้น แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาอาจแบ่งออกได้

¹⁰⁶ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาวิจัยระบบการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2556. หน้า 77.

¹⁰⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

เป็นสามหลัก คือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน และ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ¹⁰⁸

5.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย เป็นแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาแบบดั้งเดิม มีมาแต่โบราณให้เอกชนเป็นผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นผู้ควบคุมอาชญากรรมในสังคม ดังนั้น เมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา เอกชนที่เป็นผู้เสียหายจึงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดีเอง ตลอดจนแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เอง เพื่อขอให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดและเพื่อเป็นการแก้แค้นให้สาสมกับการกระทำผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาทำไว้¹⁰⁹

การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้กันระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยมีศาลวางตนเป็นกลางทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดเท่านั้น การดำเนินคดีอาญาดังกล่าวจึงคำนึงถึงแต่เฉพาะส่วนได้เสียของผู้เสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้นโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมแต่อย่างใด นอกจากผู้เสียหายแล้วบุคคลอื่นจึงไม่มีสิทธิฟ้องร้อง¹¹⁰

หลักดังกล่าวเป็นแนวคิดให้ผู้เสียหายเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล โดยมีศาลเป็นผู้ตัดสินและบังคับให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่มีเจ้าพนักงานของรัฐเกี่ยวข้องในคดีแต่อย่างใด ทั้งนี้จุดบกพร่องของแนวคิดดังกล่าวนี้ คือ ผู้เสียหายมักจะคำนึงถึงแต่ความเสียหายในส่วนของตนเองเท่านั้นโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบของสังคม ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายได้รับชดใช้ค่าเสียหายแล้วย่อมจะไม่ตั้งใจดำเนินการกับผู้กระทำผิดอีก ซึ่งเห็นได้ว่าทำให้รัฐไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ครบถ้วนแต่เมื่อตนเป็นผู้เสียหายอันเนื่องจากการกระทำผิดอาญาก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครอง ผู้เสียหายจึงต้องมีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง เพื่อเรียกร้องสิทธิที่ตนมีอยู่¹¹¹

¹⁰⁸ สุธิดา กาญจนะวงศ์. การดำเนินคดีอาญาซ้ำชั้นเจ้าพนักงาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2550 หน้า 27.

¹⁰⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

¹¹⁰ อมรเทพ เมืองแสน. อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 6.

¹¹¹ พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2545 หน้า 8.

5.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

หลักการดำเนินคดีนี้ถือว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย มีอำนาจฟ้องคดีอาญา โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่ แนวความคิดตามระบบนี้มาจาก แนวความคิดที่ว่า การควบคุมอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของประชาชนเพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมหรือรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ตลอดจนมีหน้าที่ป้องกัน อาชญากรรม นอกจากนี้ประชาชนในสังคมหรือรัฐนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องเสรีภาพสูงมาก เนื่องจากมี แนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชนหรือแนวความคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (individualism) ซึ่งคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐจะละเมิดไม่ได้ เป็นผลให้รัฐต้องบัญญัติ กฎหมายรับรองให้ประชาชนมีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาได้เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น เพราะ ประชาชนไม่ไว้วางใจอำนาจรัฐและต่อต้านอย่างรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพของประชาชนจึงมี แนวโน้มไปในทางปฏิเสธอำนาจรัฐ เช่น สหราชอาณาจักรได้เกิดการสถาปนาอำนาจรัฐสภาขึ้นมาคาน อำนาจกษัตริย์ ซึ่งรัฐสภาในฐานะที่เป็นผู้แทนของประชาชน จึงได้รับการยอมรับว่าอำนาจรัฐสภาเป็น อำนาจสูงสุดและเมื่อครั้งที่ประเทศอังกฤษจะสถาปนาระบบตำรวจขึ้นมาทำหน้าที่รักษาความสงบ เรียบร้อยในรัฐ ประชาชนได้ต่อต้านอย่างรุนแรง¹¹² เพราะประชาชนมีความต้องการทำหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยในสังคมหรือรัฐด้วยตนเอง ดังนั้นประชาชนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการที่จะร่วมกัน รับผิดชอบและดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ผู้ที่จะฟ้องคดีอาญาได้อาจจะ ได้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพนักงานอัยการ (Public Prosecutor) ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐรวมทั้ง ผู้เสียหายเองด้วย¹¹³

5.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) เป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ โดยยึดหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชนเป็นหลัก โดยมอบอำนาจการ รักษาความสงบเรียบร้อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ของเอกชนผู้เสียหายแต่ละคนหรือประชาชนทั่วไป เกิดขึ้นในประเทศภาคพื้นยุโรป เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยถือว่ารัฐมี หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย แม้ยุโรปจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือผู้ถืออำนาจแต่ ในเนื้อหาแล้วยังคงเดิมกล่าวคือ ประชาชนยังยอมรับอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของ บ้านเมืองซึ่งการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในสมัยโบราณสืบเนื่องมาจากอิทธิพลการชำระคดีความของ

¹¹² ณรินทร์วัฒน์ ศรีธัญญากร. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาแก่กรรมการหรือผู้จัดการนิติ บุคคลหมู่บ้านจัดสรรซึ่งกระทำโดยทุจริต. *วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(17), 121-144. หน้า 131.

¹¹³ พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. *อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย*. หน้า 9.

อาณาจักรโรมันและศาลทางศาสนาโรมันคาทอลิก โดยศตวรรษที่ 12-13 ศาสนาได้นำเอาระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ไปใช้ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป อันมีแนวความคิดว่า “ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้กระทำความผิดต่อรัฐด้วย รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีเอากับผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งจัดหาพยานหลักฐานและลงโทษเองด้วย” จึงมีผลต่อการดำเนินคดีอาญา ที่องค์กรของรัฐทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ร่วมมือประสานงานกันและค้นหาความจริงโดยไม่จำกัดรูปแบบ ทำให้การดำเนินคดีอาญาดำเนินการด้วยความจริงในประเทศภาคพื้นยุโรป ปัจจุบันมีหลักเกณฑ์แต่เพียงว่า ต้องให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่นั่นคือเป็น “ประธานในคดี” จึงทำให้วิธีการค้นหาความจริงในศาลด้วยวิธีการถามค้าน (Cross-Examination) และ ระบบลูกขุน (Jury) เป็นอันใช้ไม่ได้ในประเทศภาคพื้นยุโรป ทำนองเดียวกับที่ให้โจทก์ผู้ฟ้องคดีมีหน้าที่นำสืบ (Burden of Proof) เพราะการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามแนวความคิดนี้ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย (เว้นแต่ความผิดบางประเภทที่ไม่มีประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เข้ามาเกี่ยวข้องรัฐอาจผ่อนคลายเป็นเอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองได้ รัฐจึงเป็นผู้ดำเนินอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐ คือ “พนักงานอัยการ” เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีสอบสวนฟ้องร้อง อันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์ โดยถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกได้ ตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น ดังนั้นองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ คือ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และตำรวจต่างก็มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม จึงไม่อาจเป็นคู่ความกับประชาชนได้เพราะผู้อยู่ตรงข้ามกับเอกชนเป็นรัฐไม่ใช่องค์กรรัฐ พนักงานอัยการและตำรวจมีความเป็นภาวะวิสัย (Objective) กล่าวคือ มีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของผู้ใด ส่วนศาลก็ต้องมีความกระตือรือร้น (Active) ในการค้นหาความจริง โดยเป็นผู้ถามคำถามและค้นหาความจริงลักษณะนี้เรียกว่า “หลักการค้นหาความจริงในทางเนื้อหา” หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงเป็นลักษณะที่เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริง ตั้งแต่ชั้นสอบสวนฟ้องร้องจนถึงชั้นพิจารณาพิพากษา ดังนั้น เป็นหน้าที่ขององค์กรของรัฐทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ซึ่งอยู่ในกระบวนการยุติธรรม จะต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบแสวงหาข้อเท็จจริงและนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษให้ได้¹¹⁴

จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) นั้น การตัดสินใจที่จะฟ้องดำเนินคดีต่อบุคคลหนึ่งต่อบุคคลใดนั้นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งเพราะการฟ้องดำเนินคดีอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการรักษากฎหมายและความสงบ

¹¹⁴ อรรถจัน ขาวแสง. บทบาทของพนักงานอัยการในการคุมประพฤติในชั้นก่อนฟ้อง. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2558 หน้า 7-8.

เรียบริ้วของสังคม อีกทั้งการฟ้องดำเนินคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน แม้จะเป็น การฟ้องร้องดำเนินคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตามแต่ผลที่ตามมาคือจะมีผลเกี่ยวพันไปถึงพยาน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและครอบครัวของผู้เสียหาย และผู้ต้องหา รวมตลอดถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการ ยุติธรรมและงบประมาณของรัฐในการตัดสินใจที่จะฟ้องดำเนินคดี นอกจากการพิจารณา พยานหลักฐานและข้อกฎหมายแล้ว พนักงานอัยการต้องพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของการลงโทษเป็น สำคัญเพราะการฟ้องคดีของพนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีหน้าที่อำนวยความยุติธรรม ตามกฎหมายมุ่งหมายให้สาธารณชนหรือประชาชนโดยส่วนรวมได้รับประโยชน์จากการดำเนินคดีเพื่อ ลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง และเป็นส่วนรวมทั้งนี้มีความมุ่งหมายให้ผู้กระทำความผิดเกิด ความสำนึกไม่ไปกระทำความผิดอันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่นอีกตามวัตถุประสงค์ ของการลงโทษในปัจจุบันที่มุ่งหมายแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำความผิดและเยียวยาสังคมเป็น วัตถุประสงค์หลัก ดังนั้นประโยชน์ที่สาธารณชนจะพึงได้รับจากการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการมีความ แตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปของประชาชนผู้เป็นโจทก์¹¹⁵

จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดที่รัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองนั้น มี ส่วนสัมพันธ์กับการดำเนินคดีอาญาเพราะเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นรัฐจะเป็นผู้ดำเนินคดีอาญา โดยองค์กรของรัฐที่เรียกว่า “พนักงานอัยการ” เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง โดยมีตำรวจ เป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจ แยกแยกได้ ทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทที่จะต้องเข้ามาแทรกแซงการสอบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่ง พยานหลักฐานที่สมบูรณ์ในการที่พนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจสั่งคดีต่อไป¹¹⁶

6. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด

ในอดีตเมื่อมนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคมในยุคโบราณนั้น การประทุษร้ายกันและกัน ใน สังคมมนุษย์ยุคนั้นมีวิธีการที่ยอมรับเป็นการทั่วไปว่าเป็นการชดใช้ความเสียหาย คือการให้ผู้เสียหายมี อำนาจแก้แค้นผู้ที่ประทุษร้ายตนได้โดยลำพังแบบที่เรียกว่า ตาต่อตาฟันต่อฟัน ต่อมาสังคมมนุษย์ เจริญมากขึ้น ถึงขนาดมีผู้นำกลุ่มตลอดจนกระทั่งมีรัฐและผู้ปกครองรัฐ จึงได้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับ การรักษาความสงบภายในรัฐ โดยมีการกำหนดระเบียบและข้อกำหนดความประพฤติของประชาชน

¹¹⁵ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 8-9.

¹¹⁶ “เรื่องเดียวกัน”.

ให้ถือว่าการฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือข้อห้าม เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะลงโทษ การปล่อยให้มีการแก้แค้นระหว่างผู้เสียหายกับผู้ประทุษร้ายยิ่งทำให้เกิดความไม่สงบมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างการลงโทษทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความสงบสุขและเพื่อปราบปรามมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก ส่วนผู้เสียหายซึ่งควรจะได้รับ การชดใช้เยียวยาเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับ กำหนดให้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเนื่องจากการประทุษร้ายนั้นได้อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า “กฎหมายลักษณะละเมิด”¹¹⁷

แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดในทางละเมิดนี้มีหลักอยู่สองแนวคิด ประการหนึ่ง คือแนวคิดพื้นฐานที่มาจากหลักการคุ้มครองของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ซึ่งแนวคิดนี้จะไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้กระทำ เพราะถือว่าความผิดของมนุษย์เป็นองค์ประกอบภายในจิตใจไม่อาจถูกพิจารณาได้ และอีกแนวคิดหนึ่ง ถือว่าความเสียหายที่จะมีผู้รับผิดชอบชดใช้เยียวยาได้นั้น ต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งจงใจกระทำหรือกระทำลงโดยขาดความระมัดระวังเท่านั้น ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีหลักจากการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำมากกว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย¹¹⁸

6.1 ทฤษฎีความผิดเพื่อความเสียหายสำหรับความรับผิดทางละเมิด

ทฤษฎีความรับผิดเพื่อความเสียหาย มีพื้นฐานมาจากการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ทั้งในส่วนสิทธิทางอาญาและสิทธิทางแพ่ง ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมจะต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหาย อนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคล ในยุคแรก ๆ จึงไม่พิจารณาถึงความนึกคิดภายในจิตใจของผู้กระทำ หรือการขาดความระมัดระวังในการกระทำของผู้กระทำ ความสำคัญของแนวความคิดนี้มีอยู่แต่เพียงว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว และสามารถที่จะทราบตัวผู้ก่อความเสียหาย ผู้นั้นก็ต้องรับผิดในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นทั้งสิ้น¹¹⁹

¹¹⁷ สุขุม ศุภนิธย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. 2553. หน้า 1.

¹¹⁸ วารุณี วงศาทิพย์. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ ให้พิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทน. หน้า 2.

¹¹⁹ รุ่งทิวา วิสม. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติและระยะเวลาในการสอบข้อเท็จจริง ของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดทางละเมิด. (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2562 หน้า 13-14.

6.2 ความรับผิดทางละเมิดบนพื้นฐานทฤษฎีความผิด¹²⁰

ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) หรือความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability Based on Fault) มีหลักว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อกระทำโดยจงใจ (Intentional Act) หรือประมาทเลินเล่อ (Negligent Act) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางศาสนา โดยมีการยอมรับหลักที่ว่าผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิด หรือหลักไม่มีความรับผิด ถ้าปราศจากความผิด (Liability as a Result of Fault)¹²¹ โดยความรับผิดทางละเมิดตามทฤษฎีความผิดมีองค์ประกอบส่วนที่เป็นการกระทำ และองค์ประกอบเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่เป็นส่วนหนึ่งของความผิด (Fault) และต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างความผิดและความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ได้รับความเสียหาย จึงจะเป็นละเมิดได้¹²² ผู้เสียหายในคดีละเมิดต้องพิสูจน์เหตุในการฟ้องคดีให้ครบองค์ประกอบของความผิดว่ามีการกระทำหรือไม่ โดยฝ่าฝืนหน้าที่หรือไม่ โดยผิดกฎหมายหรือไม่ การกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทหรือไม่ และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากความผิดของผู้กระทำหรือไม่¹²³ ทฤษฎีความผิดนี้ มีสำนักกฎหมายธรรมชาติยืนยันแนวคิดวาสติและเสรีภาพในความเป็นตัวตนของมนุษย์รวมถึงทรัพย์สินควรได้รับการยอมรับ ดังนั้นในการล่วงละเมิดต่อสิทธิของบุคคลควรได้รับการพิสูจน์อย่างเป็นธรรม ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าก่อความเสียหายจะต้องถูกพิสูจน์ว่าเป็นผู้มีความผิด (Fault)¹²⁴ โดยแนวคิดตามทฤษฎีความผิดมีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำมากกว่าคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งแนวคิดนี้ในปลายศตวรรษที่ 19 มีชัดเจนมากขึ้นว่าจะต้องมีความผิดจึงจะรับผิดได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า No Liability without Fault หรือที่เรียกว่า Fault Theory ที่เชื่อกันว่าเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจาก

¹²⁰ วาธุณี วงศาทิพย์. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ ให้พิจารณาขอใช้คำสั่งใหม่ทดแทน. หน้า 8-9.

¹²¹ กীরติ บัวสด. ปัญหาการผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ (สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2564. หน้า 29.

¹²² ไพบูลย์ บุญญพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หลักกฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความผิดกฎหมาย (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ. 2553. หน้า 1.

¹²³ ประยูร กันไพเราะ. ความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. 2554. หน้า 20-21.

¹²⁴ ไสลเกษ วัฒนพันธ์. เอกสารประกอบคำบรรยายเนติบัณฑิต วิชากฎหมายลักษณะละเมิด ภาคเรียนที่ 1 สมัยที่ 73. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์. 2563. หน้า 4.

ระบบการค้าเสรี (Laissez-Faire) และการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป เพื่อช่วยให้เกิดความกล้าเสี่ยงต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น¹²⁵

6.3 ทฤษฎีรับภัย¹²⁶

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางละเมิดในระบบกฎหมายจารีตประเพณีมีสองแนวใหญ่ ๆ ได้แก่ แนวคิดก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ถือว่าเมื่อมีความเสียหายที่ต้องมีการชดใช้เยียวยา แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย ดังนั้น ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบในแนวคิดนี้ไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในด้านจิตใจของผู้กระทำ เช่น จงใจกระทำ หรือการขาดความระมัดระวังแต่ประการใด เมื่อมีผู้เสียหายต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหาย เท่ากับมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ทั้งนี้เพราะถือว่าความคิดของมนุษย์อันเป็นองค์ประกอบภายในจิตใจไม่อาจถูกพิจารณาได้ ส่วนแนวคิดประการที่สองถือว่าความเสียหายที่จะมีผู้รับผิดชอบชดใช้เยียวยาให้ต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งจงใจกระทำหรือกระทำลงโดยขาดความระมัดระวังเท่านั้น ทั้งนี้เพราะแนวคิดดังกล่าวมีหลักการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำมากกว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

ในยุคแรกก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 กฎหมายละเมิดมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้นทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิดจึงมิได้เน้นที่ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่พิเคราะห์ถึงความเสียหายมากกว่าถือว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต้องรับผิดชอบ¹²⁷ ต่อมาทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอย่างมากขึ้นถือว่าผู้ละเมิดเป็นผู้ประพฤติดีศีลธรรมไปในตัวขยายหลักความรับผิดชอบในทางละเมิดไปสู่เกณฑ์ที่ต้องพิจารณาการจงใจกระทำ ทำให้ความรับผิดชอบในละเมิดจะเกิดแต่เฉพาะกรณีละเมิดโดยจงใจกระทำ หรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น เท่ากับเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของการใช้เสรีภาพของบุคคลตามแนวคิดประการที่สองเหตุผลผู้ถือทฤษฎีรับภัยอ้างว่าไม่ควรมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความผิดในเรื่องความรับผิดชอบในทางละเมิดอยู่ 2 ประการ คือ (1) เหตุผลทางกฎหมาย ผลแห่งความรับผิดชอบในทางละเมิด คือ การบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายมิใช่เป็นการลงโทษอย่างความรับผิดชอบในทางอาญา ฉะนั้น กฎเกณฑ์ละเมิดก็ควรจะให้เข้ากับผลละเมิด

¹²⁵ สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด. หน้า 7-10.

¹²⁶ นุจิรา มีชัย. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายจากการกระทำละเมิด กรณีศึกษา : คำขอคุ้มครองชั่วคราวให้หยุดกระทำละเมิดก่อนฟ้อง (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2557. หน้า 13-14.

¹²⁷ สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด. หน้า 6-7

เหมือนกัน คือ ไม่จำเป็นจะต้องมีความผิด การที่เอาความผิดเข้ามาในหลักเกณฑ์ละเมิดทำให้หลักกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผลแห่งความรับผิดทางละเมิดเป็นการลงโทษ (2) เหตุผลทางพฤติการณ์ ผู้ถือทฤษฎีรับภัยได้อ้างว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นและหาผู้กระทำผิดมิได้รับความยุติธรรมหรือที่จะให้ผลแห่งการกระทำหรือกรรมตกอยู่กับผู้ก่อการกระทำนั้น เจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายไม่ได้ก่อเป็นแต่ผู้ก่อการกระทำนั้น เพราะเหตุใดต้องรับกรรมหรือจะต้องรับภัยนั้น การที่ถือหลักความผิดในเรื่องละเมิดเท่ากับให้ผู้ที่อยู่เฉยๆ ได้รับบาปเคราะห์หากถือตามทฤษฎีรับภัย คือ ให้ผู้ก่อภัยรับภัยเองแต่วิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลเพราะเหตุใด และเหตุนี้ใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ส่วนในเรื่องการหาตัวผู้ทำผิดตามหลักเก่าจะต้องพิจารณาถึงว่าการกระทำใดเป็นความผิด สิ่งใดผิดหรือไม่ผิดเป็นปัญหาซึ่งเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ละท้องถิ่นและสมัยต่างกับการหาเหตุของความเสียหายซึ่งยอมใช้ได้ทุกท้องถิ่นและทุกสมัย¹²⁸

6.4 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด¹²⁹

ความคิดเรื่องความรับผิดทางละเมิดอยู่บนพื้นฐานของ “ความผิด” ได้ยึดถือเรื่อยมาจนปลายศตวรรษที่ 18 และศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมต้องได้รับบาดเจ็บอยู่เสมอจากการทำงานของเครื่องจักรกล ยานพาหนะอันเดินด้วยจักรกล ความเสียหายจากการบริการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในสังคมเสมอมา ถ้ายึดแนวความคิดที่ว่าผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ก็ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดคดีดังกล่าวเหล่านี้ส่วนใหญ่ผู้เสียหายจะไม่ได้รับการเยียวยา

ปัจจุบันประเทศอุตสาหกรรมในยุโรปและสหราชอาณาจักรต่างมองเห็นปัญหาของการเยียวยาผู้ใช้เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น อุบัติเหตุทางยานยนต์ ความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการ กรณีเหล่านี้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความผิดของผู้ละเมิด แต่เป็นการยากมากที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ได้ว่า ผู้ใดต้องรับผิดเพราะจงใจทำให้เสียหาย หรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าหรือให้บริการดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการชดใช้เยียวยาในทางละเมิดจึงย้อนกลับไปสู่สมัยเริ่มแรก คือ เน้นความเสียหายไม่เน้นที่ความผิดเรียกว่าทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) มีการนำเอาแนวคิดดังกล่าวไปบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจาก

¹²⁸ จี๊ด เศรษฐบุตร. *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2518. หน้า 89.

¹²⁹ นุจิรา มีชัย. *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายจากการกระทำละเมิด กรณีศึกษา : คำขอคุ้มครองชั่วคราวให้หยุดกระทำละเมิดก่อนฟ้อง*. หน้า 14-16

ยานพาหนะ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการบินพาณิชย์ กฎหมายเกี่ยวกับความเสียหายจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ กฎหมายค่าทดแทนความเสียหายในการทำงาน เป็นต้น ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดยังมีอยู่ เช่น ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจหรือเจ้าของกิจการที่เป็นอันตราย อ้างว่าการโยนภาระความรับผิด ตามทฤษฎีนี้ทำให้อุตสาหกรรมหยุดชะงักและต้นทุนการผลิตสูงเพราะต้องผลิตให้มีคุณภาพระดับที่ปลอดภัยอย่างไม่มีข้อบกพร่องและในที่สุดย่อมกระทบกระเทือนผู้บริโภค เพราะผู้ผลิตย่อมผลักภาระนี้ไปที่ราคาสินค้า

อย่างไรก็ดี ตามทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดก็ยังเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจจุบัน เพราะเป็นเรื่องยากแก่การพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ถ้าผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเกี่ยวกับการผลิตหรือการใช้สินค้าซึ่งมีความสลับซับซ้อนมาก

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดเริ่มจากความรับผิดเมื่อมีความเสียหาย (ทฤษฎีรับภัย) ไปสู่ความรับผิดเพราะมีความผิด (Fault Theory) และเมื่อสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป หลักความรับผิดเมื่อมีความผิดขาดความเหมาะสม ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดก็กลับไปสู่หลักที่ถือว่าเมื่อมีความเสียหายย่อมต้องมีความรับผิด แต่เรียกชื่อใหม่ว่าเป็นความรับผิดเด็ดขาด หรือ Strict liability หรือ Absolute liability หรือ No fault liability หลักความรับผิดเด็ดขาดนี้มีส่วนช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด ใช้ในละเมิดที่เกิดจากกิจการอันตรายจากการบริโภคสินค้าและบริการ อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งเรื่องภาระความรับผิดของผู้ประกอบการในการใช้หลักความรับผิดเด็ดขาด เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าและบริการซึ่งก่อให้เกิดภาระเรื่องทุนที่สูงขึ้นจนทำให้ธุรกิจแบกภาระไว้เกินกว่าที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตาม ความเห็นฝ่ายข้างมากก็ยังคงเห็นว่า สังคมปัจจุบันต้องการมาตรฐานที่ปลอดภัยดีกว่าการเยียวยาชดเชย และการเพิ่มภาระการลงทุนสามารถกระจายได้โดยการบวกเข้าไปในราคาสินค้า และการเอาประกันความเสียหายอันเป็นการแบ่งเบาภาระหรือกระจายความเสี่ยงภัยแก่สังคมได้โดยยุติธรรม

7. ความเป็นมาเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

7.1 ความเป็นมาของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

7.1.1 การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยพบว่า ตามกฎหมายไทยได้มีการเริ่มต้นบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ตั้งแต่พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 ในมาตรา 1 ถึงมาตรา 6 ซึ่งเป็นการบัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหาย¹³⁰

โดยเหตุผลของการบัญญัติพระราชบัญญัติดังกล่าว คือ¹³¹ เมื่อมีการกระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สิน และพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี จนในที่สุดศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น อาจเกิดกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถเรียกร้องทรัพย์สิน แต่ผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ฟ้องคดีด้วย พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงให้สิทธิแก่พนักงานอัยการในการฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาของทรัพย์สินซึ่งเจ้าของทรัพย์สินได้เสียหายไปจากการกระทำความผิดอาญาคืนจากผู้กระทำความผิดได้แต่เฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่บัญญัติไว้เท่านั้น โดยให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเรียกทรัพย์สินร่วมกับคำฟ้อง หรือทำเป็นคำร้องยื่นระหว่างที่ศาลพิจารณาคดีอาญานั้นอยู่ ทั้งนี้ คำพิพากษาเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินให้กำหนดชี้ขาดพร้อมในคำพิพากษาคดีอาญา โดยการดำเนินคดีของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการเรียกทรัพย์สินคืนจะไม่มี การเรียกค่าธรรมเนียม แต่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาแล้ว¹³²

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2451 จึงก็ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ

¹³⁰ เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 21 กฎหมาย ร.ศ. 125-126*. กรุงเทพมหานคร: เติลเมล์. 2477. หน้า 337. อ่างใน จริญญาชัย เคียงกิตติวรรณ. *ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 20.

¹³¹ พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126

¹³² จริญญาชัย เคียงกิตติวรรณ. *ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 20.

คดีอาญาไว้ในหมวดที่ 10 ว่าด้วยการร้องขอทรัพย์สินและขอค่าเสียหาย มาตรา 87 ถึงมาตรา 96¹³³ โดยในมาตรา 87 ได้มีการวางหลักแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางแพ่งในเรื่องละเมิดออกจากความรับผิดชอบทางอาญา ฉะนั้น ตามบทบัญญัติดังกล่าว การละเมิดทุกกรณีซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา บุคคลที่ต้องการค่าเสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องร้องอย่างหนึ่ง ซึ่งต่างกับสิทธิฟ้องร้องทางอาญาและเป็นสิทธิฟ้องร้องของผู้เสียหายโดยเฉพาะเพื่อเรียกเอาค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน¹³⁴

นอกจากนี้ ในมาตรา 90 อันเป็นส่วนของคำพิพากษา ได้บัญญัติให้การพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นหลักในมาตรา 46 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน แต่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหาย ทั้งนี้ เพราะบทบัญญัติในเรื่องนี้ได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 แล้ว¹³⁵

7.1.2 การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 จนถึงปัจจุบัน ได้มีบทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ให้ยกเลิกมาตรา 87 ถึงมาตรา 96 ในกฎหมายลักษณะอาญาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญามีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และบรรดากฎหมาย

¹³³ เสถียร ปลายลักษณ์ (รวบรวม). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 21 กฎหมาย ร.ศ. 125-126*. กรุงเทพมหานคร: เดลิเมสส์. 2477. หน้า 40-43. อ้างใน จริญญา เคียงกิติวรรณ. *ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 21.

¹³⁴ ร. แลงการ์ด. *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. 2526. หน้า 155. อ้างใน จริญญา เคียงกิติวรรณ. *ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 21.

¹³⁵ จริญญา เคียงกิติวรรณ. *ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 21.

กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹³⁶

สำหรับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในมาตรา 87 ถึงมาตรา 96 อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการร้องขอทรัพย์สิน และการขอค่าเสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งถูกยกเลิกไป¹³⁷

อย่างไรก็ดีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันเกือบทั้งหมดเป็นการบัญญัติตามกฎหมายเดิม คือนำบทบัญญัติเรื่องอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สิน หรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 มาตรา 1 ถึงมาตรา 6 มาผนวกกับบทบัญญัติเรื่องการร้องขอทรัพย์สินและขอค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 87 ถึงมาตรา 96 แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำ และเพิ่มเติมตัดทอนลงบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในสังคมปัจจุบัน¹³⁸

จากการศึกษาบทบัญญัติและแนวคำวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่าเจตนารมณ์ของการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา เพื่อขยายอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาออกไป โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะที่เกี่ยวข้องคดีอาญาไปในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกไม่เกิดงานที่ซ้ำซ้อนกันสองครั้ง กล่าวคือในศาลที่ชำระคดีอาญาครั้งหนึ่งและในศาลที่ชำระคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งเพื่อให้เสียเวลาแก่คู่ความที่จะต้องไปแยกฟ้องคดีแพ่งต่างหาก และเพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมกับหลักฐานที่โจทก์จำเลยเสนอต่อศาล¹³⁹

7.2 ความหมายของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ไว้ในภาค 1 ลักษณะ 3 หมวด 2 มาตรา 40 ถึง มาตรา 51 แต่

¹³⁶ เหน็ด แก้วจงประสิทธิ์. ปัญหาความรับผิดชอบของบิดามารดา ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา กรณีจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2559. หน้า 38-39.

¹³⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

¹³⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

¹³⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

มิได้มีบทบัญญัติแห่งมาตราใด นิยามศัพท์ หรือความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้¹⁴⁰ โดยนักกฎหมายได้ให้นิยามคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ กล่าวคือ

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายว่า¹⁴¹ คำว่า “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” หมายความว่า มูลกรณีที่ยกขึ้นฟ้องในคดีแพ่งนั้นอาศัยการกระทำในคดีอาญาที่กำลังฟ้องจำเลยอยู่ โดยการกระทำของจำเลยที่โจทก์อ้างว่าเป็นความผิดอาญานั้น ได้มีข้ออ้างในคำฟ้องในคดีแพ่งว่าเป็นการละเมิด และโจทก์ได้ขออย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (ก) เรียกทรัพย์สิน หรือราคาสิน หรือ (ข) เรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำ

สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้อธิบายว่า¹⁴² ในบรรดาคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลนั้น อาจจะมีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องไปได้หลายประการ เช่นว่า ท่านถูกผู้ร้ายลักนาฬิกาไป การฟ้องให้ลงโทษผู้ร้ายฐานลักทรัพย์ขอให้เป็นคดีอาญา และนอกจากนี้ท่านยังมีอำนาจที่จะฟ้องต่อศาลขอให้ผู้ร้ายคืนนาฬิกาให้ท่าน หรือใช้ราคาแห่งนาฬิกาให้ท่าน ดังนี้ เป็นคดีแพ่ง นอกจากนี้การกระทำผิดในคดีอาญานั้นยังอาจจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เช่น การทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ผู้เสียหายต้องเสียค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ในอาชีพ อย่างนี้แหละเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

พิพัฒน์ จักรางกูร ได้อธิบายว่า¹⁴³ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้แก่คดีที่ฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือให้ใช้ราคาทรัพย์ หรือให้ใช้เงินค่าทดแทนความเสียหายเนื่องจากการละเมิดอันเป็นความผิดอาญาที่ได้ฟ้องร้องกัน

¹⁴⁰ ปิลันธน์ อรุณภาคย์. ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี. 2562. หน้า 5.

¹⁴¹ หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา. กรุงเทพมหานคร: แม่บ้านการเรือน. 2507. หน้า 456.

¹⁴² สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. 2515. หน้า 228.

¹⁴³ พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. 2540. หน้า 97. อ้างใน ปิลันธน์ อรุณภาคย์. ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี. 2562. หน้า 5.

เริงธรรม ลัดพลี ได้อธิบายว่า¹⁴⁴ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเป็นคดีที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญาในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง ขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาหรือที่เรียกว่า คดีอาญาสินไหม กล่าวคือการกระทำผิดอาญานั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องทางแพ่งติดตามด้วย

คณิง ภาไชย ได้อธิบายว่า¹⁴⁵ การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเป็นการฟ้องขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา คดีแพ่งที่ถือว่าเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาหมายความถึง คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งโดยปกติหมายถึงการกระทำที่ทำให้เกิดความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาได้อาศัยกฎหมายความรับผิดในสาระสำคัญเป็นทำนองเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ดำทำลายนาฬิกาข้อมือของแดงโดยเจตนา การกระทำของดำเป็นความผิดอาญาฐานทำให้เสียหาย และต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 และการกระทำของดำก่อให้เกิดความรับผิดทางแพ่งทางละเมิดซึ่งดำจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่แดงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย เพราะเป็นการกระทำโดยจงใจทำให้ทรัพย์สินของแดงเสียหายโดยปราศจากอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีเช่นนี้ คดีแพ่งฐานละเมิดเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาฐานทำให้เสียหาย แต่ถ้าการกระทำซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา ได้อาศัยกฎหมายความรับผิดแตกต่างกันในสาระสำคัญ ไม่ถือว่าคดีแพ่งนั้นเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ศรชัย เชี่ยวชาญ และประทีป ทัฬหสูตตานนท์ ได้อธิบายว่า¹⁴⁶ คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐานความรับผิดเนื่องมาจากผลของการกระทำความผิดในทางอาญาโดยตรง ซึ่งมูลเหตุของการกระทำความผิดอาญานั้น ทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นต้องรับผิดในทางแพ่งด้วย และผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดในทางอาญานั้นย่อมเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้จากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลยที่มีต่อผู้เสียหายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเกิดจากชีวิต ร่างกายทรัพย์สิน

¹⁴⁴ เริงธรรม ลัดพลี. คำบรรยายสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ. 2529. หน้า 81. อ้างใน ปิลันธน์ อรุณภาคย์. ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี. 2562. หน้า 5.

¹⁴⁵ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์. 2530. หน้า 128.

¹⁴⁶ ศรชัย เชี่ยวชาญ และประทีป ทัฬหสูตตานนท์. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 13(1), 75-96. หน้า 78.

ชื่อเสียงของผู้เสียหายที่ต้องสูญเสียอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาของจำเลย ดังนั้น ประเด็นที่ผู้เสียหายต้องการในคดีอาญา คือต้องการให้มีการเยียวยาในสิ่งที่ได้สูญเสียไปและให้รัฐ ดำเนินคดีอาญาแก่จำเลย

จากนิยามความหมายของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ผู้เขียนพอสรุปได้ว่า คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายถึง คดีที่การกระทำความผิดคราวเดียวนั้น เป็นความผิดทั้งคดีแพ่งและ คดีอาญา ส่งผลให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากจะมีสิทธิเรียกร้องให้ดำเนินคดี อาญากับผู้กระทำความผิดแล้วยังมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายในส่วนคดีแพ่ง ให้แก่ตน ได้แก่ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนจากผู้กระทำความผิด หรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ที่เกิดจากการกระทำความผิด

7.3 หลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

หลักการในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งมีความแตกต่างกัน แต่ในบางครั้งการ กระทำความผิดอาญาได้ไปก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในสองลักษณะ กล่าวคือ เป็นการก่อความเสียหาย ต่อสังคม เนื่องจากการกระทำที่ทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและความสงบสุข ของสังคม ในขณะที่เดียวกัน ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายนั้นโดยตรง ซึ่งอาจจะ เป็นชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ของผู้ได้รับความเสียหายนั้นด้วย จะเห็นได้ว่าการ กระทำความผิดทางอาญานั้นได้ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ ผู้เสียหายนั้นควรจะได้รับจากผู้กระทำความผิดด้วย เรียกว่า “คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” อย่างไรก็ตาม หากให้รัฐดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และให้ ผู้เสียหายดำเนินคดีแพ่งตามหลักการดำเนินคดีแพ่งแยกกันโดยเด็ดขาด ทั้งที่คดีดังกล่าวเป็นคดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอาจส่งผลเสียต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ อาจมีผลแตกต่างกัน จึงมีการขยายเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ออกไป โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ด้วย เพื่อความ สะดวก รวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดีในอันที่จะไม่ต้องพิจารณาคดีถึงสองครั้ง คือ ในศาลที่ ชำระคดีอาญาครั้งหนึ่งแล้ว และในศาลที่ชำระคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ ทำให้คู่ความไม่ต้อง

เสียเวลาที่จะต้องไปแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก เพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมแก่ความหนักเบาตามหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำเสนอแสดงต่อศาล¹⁴⁷

7.4 ความเป็นมาทางกฎหมายของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญา

ตามกฎหมายเดิมให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 กรณีหนึ่ง และอำนาจพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องคดีอาญาในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร มีอำนาจเรียกทรัพย์คืนหรือราคาของผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดแทนผู้เสียหายได้ตามมาตรา 43 อีกกรณีหนึ่งเท่านั้น เหตุผลสำคัญที่มาตรา 43 จำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์คืนหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ เฉพาะคดีความผิดเพียง 9 ฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 43 และให้สิทธิเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาของผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการทำความผิดโดยตรง ไม่ได้ให้มีอำนาจเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ แทนผู้เสียหายนั้น เป็นเพราะคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร รวม 9 ฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 43 เมื่อจำเลยกระทำความผิดทางอาญาย่อมเป็นการกระทำละเมิดต่อทรัพย์ของผู้เสียหายอยู่ในตัว และการพิพาทตามคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์แทนผู้เสียหายนั้นก็เป็นการพิพาทภาคีส่วนแพ่งซึ่งศาลอยู่ในบังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่จำต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพาทภาคีส่วนอาญาอยู่แล้ว¹⁴⁸

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 โดยเพิ่มเติมหลักการใหม่กำหนดไว้ตามมาตรา 44/1 ว่าในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน

¹⁴⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2543. หน้า 11.

¹⁴⁸ พงษ์ธวัชณ์ บุญพิทักษ์. สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1. *รัฐสภา*. 20 เมษายน 2567. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3066.

แก้ตนก็ได้ ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้นผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย¹⁴⁹

¹⁴⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548

บทที่ 3

บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาของประเทศไทย และต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในส่วนนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาทั้งตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างและสามารถเปรียบเทียบกฎหมายได้ ดังนี้

1. กฎหมายของประเทศไทย

กฎหมายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตั้งแต่กระบวนการยื่นคำร้องจนถึงขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษามีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สำหรับในประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญาถือว่าเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้การรับรองคุ้มครองถือว่าเป็นสิทธิในส่วนของกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและมีสถานะเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมในส่วนของ การให้การเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาที่สำคัญพอสรุปได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญามีการบัญญัติไว้ในมาตรา 241 ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิ

ได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และมาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ รัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงถือเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาฉบับแรก

หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถูกยกเลิกไป สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมก็มีการนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (5) บัญญัติว่า¹⁵⁰ “ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งปรับปรุงจากมาตรา 237 ถึงมาตรา 247 โดยไม่ได้บัญญัติรายละเอียดไว้ในรัฐธรรมนูญอีก เนื่องจากได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว หากคงบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะทำให้การปรับปรุงเพื่อเพิ่มสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทำได้ยาก จึงปรับปรุงใหม่โดยบัญญัติสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐานที่ประชาชนจะได้รับในกระบวนการยุติธรรมไว้ให้ครบถ้วน รวมทั้งเพิ่มหลักการเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิ และจะต้องตรากฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดในแต่ละเรื่องที่กำหนดไว้ ซึ่งจะสามารถปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างเหมาะสมเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป¹⁵¹

ในปัจจุบันหลังจากที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมก็ยังถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 25 วรรคท้าย “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจาก

¹⁵⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (5).

¹⁵¹ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร : สภาผู้แทนราษฎร. 2550. หน้า 33.

รัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” และในมาตรา 68 “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทุนความให้”

นอกจากนี้สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมยังมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีการกำหนดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ในหลายมาตราพอสรุปได้ ดังนี้¹⁵² 1) สิทธิในการร้องทุกข์และถอนคำร้องทุกข์ 2) สิทธิในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง 3) สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาหรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ 4) สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา 5) สิทธิในการถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา 6) สิทธิในการคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย 7) สิทธิในการยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว 8) สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา

1.2 การเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายต้องสูญเสียไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

มาตรา 43¹⁵³ คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

มาตรานี้ให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย ทั้งนี้ต่อเมื่อเข้าเกณฑ์ดังต่อไปนี้¹⁵⁴ คือ 1) ต้องเป็นคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร คดีความผิดฐานอื่นนอกจากนี้ เช่น คดีทำให้

¹⁵² พรพิมล ธรรมทวี. การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากรณีการบังคับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ฟ้องโดยพนักงานอัยการ. หน้า 24-25.

¹⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43.

¹⁵⁴ หยุต แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศักฎีกา. หน้า 467-468.

เสียทรัพย์สินพนักงานอัยการจะขอเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินคืนไม่ได้ 2) ผู้เสียหายเองจะต้องมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำผิดคืบจากจำเลย ฉะนั้นถ้าโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง ผู้เสียหายได้หมดสิทธิที่จะเรียกร้องไปแล้วเช่นโดยการปลดหนี้ก็ดี หรือเพราะไม่มีสิทธิ เช่น เป็นกรณีที่การชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายก็ดี พนักงานอัยการก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย

การที่พนักงานอัยการฟ้องขอเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินคืน พนักงานอัยการไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 แต่ผู้ที่จะได้รับทรัพย์สินหรือราคาจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการขอให้บังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 258 วรรคสอง ในกรณีที่ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ในกรณีที่อัยการไม่อุทธรณ์หรือฎีกาและผู้เสียหายฝ่ายเดียวอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมสำหรับคดีแพ่งในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาของตนเอง อีกทั้งเมื่อศาลที่ชำระคดีอาญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญาแล้ว ก็มีอำนาจพิจารณาคำขอให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินคืนตามมาตรา 251 ได้ แม้ทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินนั้นจะเกินอำนาจศาลนั้น¹⁵⁵

1.3 การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

มาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหม

¹⁵⁵ “เรื่องเดียวกัน”.

ทดแทนที่เรียกร้อย หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีค่าใช้จ่ายบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา 44/1 กำหนดให้สิทธิผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิเรียกร้อยเอาค่าสินไหมทดแทนได้กว้างกว่าบทบัญญัติในมาตรา 43 โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้¹⁵⁶

1.3.1 ประเภทความผิดที่จะเรียกร้อยได้

คดีที่ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนได้แก่ ความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 44/1 ได้ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างกว้างขวาง คือ ความผิดที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน

1.3.2 ประเภทสิทธิที่จะเรียกร้อยได้

บทบัญญัติในมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาร้องขอให้จำเลยชดใช้ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง แล้ว ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การเรียกร้อยเอาทรัพย์สิน การเรียกร้อยให้ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือการเรียกร้อยค่าเสียหาย ดังนั้นหากเป็นความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา 43 ซึ่งพนักงานอัยการใช้สิทธิเรียกร้อยแทนผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับการคืน หรือการใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว ผู้เสียหายในคดีอาญาก็อาจใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา 44/1 เท่านั้น โดยผู้เสียหายในคดีอาญานั้นจะยื่นคำร้องเพื่อเรียกทรัพย์สิน หรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้ (มาตรา 44/1 วรรคสาม) แต่จะเรียกร้อยได้เฉพาะค่าเสียหายเท่านั้น

¹⁵⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2551. หน้า 120.

ส่วนคดีที่พนักงานอัยการไม่อาจหรือไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวแทนตาม มาตรา 43 เช่น ความผิดที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย ฯลฯ ผู้เสียหายในคดีอาญาก็สามารถใช้สิทธิตาม มาตรา 44/1 ในการเรียกร้องสิทธิทั้งการขอคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน รวมทั้งการเรียกร้องค่าเสียหายได้ ด้วย นอกจากนั้นมาตรา 44/1 วรรคสาม ยังกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้ค่า ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญา มิได้ เช่น ในคดีหมิ่นประมาท ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยใช้ค่าเสียหายได้แต่จะขอให้ ประกาศโฆษณาคำพิพากษาไม่ได้ เป็นต้น

การยื่นคำร้องนั้น ผู้เสียหายในคดีอาญาจะใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งดังกล่าว จะต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาดังกล่าว

การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าว ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน และ หากไม่มีการสืบพยานในคดีนั้น (เช่น จำเลยรับสารภาพ) จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี เมื่อได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว มาตรา 44/1 กำหนดให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีเท่านั้น นอกจากนั้นคำร้อง ดังกล่าวต้องสอดคล้องกับคำฟ้องในคดีอาญาดังกล่าว หากขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาก็จะขอให้ สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 44/1 ไม่ได้ (มาตรา 44/1 วรรคสาม) โดยจะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเอง ตามมาตรา 40

1.4 กระบวนการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแก่ ผู้เสียหาย

กระบวนการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่มีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหม ทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ไม่มีบทกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของ หน่วยงานใดที่จะต้องมีหนังสือแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญาไว้แต่อย่างใด¹⁵⁷ มีเพียงหนังสือเวียนภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0027(ปผ)/ว 54 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหม ทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 โดยในหนังสือ ฉบับดังกล่าวได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เกิด

¹⁵⁷ ศรชัย เชี่ยวชาญ และประทีป ทับอัตรานนท์. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 13(1), 75-96. หน้า 578-579.

ความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ คือ¹⁵⁸ ในคดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไม่ว่าจะมีการสืบพยานในชั้นศาลหรือไม่ก็ตาม ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนมีหนังสือแจ้งผู้เสียหายให้ทราบถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยโดยทันที ในกรณีที่มีการสืบพยานให้แจ้งก่อนวันสืบพยานหรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้แจ้งก่อนวันที่ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีพร้อมกับสอบถามด้วยว่าผู้เสียหายมีความประสงค์จะยื่นคำร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตามสิทธิดังกล่าวหรือไม่ เว้นแต่คดีฟ้องด้วยวาจาและคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาล และจำเลยให้การรับสารภาพ ซึ่งศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีภายในระยะเวลาที่ไม่อาจแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวได้ทัน¹⁵⁹

หากผู้เสียหายมาพบพร้อมกับแจ้งความประสงค์ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หากเห็นสมควรรับดำเนินการ ให้ลงรับในสารบบและบัญชีความแพ่งในวันที่รับดำเนินการและส่งข้อมูลให้สำนักงานที่ดำเนินคดีแพ่งทราบ ให้พนักงานอัยการที่ดำเนินคดีอาญา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายให้ดำเนินคดีในส่วนแพ่งทำคำร้องยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นก่อนวันสืบพยานหรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี แต่หากเห็นว่าคดีมีความยุ่งยากซับซ้อนสมควรที่จะต้องดำเนินคดีเป็นคดีส่วนแพ่งโดยเฉพาะให้ทำความเห็นตามลำดับชั้นเสนออธิบดีอัยการสำนักงานคดีอาญาหรืออธิบดีอัยการภาคแล้วแต่กรณี เพื่อโอนเรื่องไปให้สำนักงานที่ดำเนินคดีแพ่งดำเนินการต่อไป เมื่อมีการโอนเรื่องไปแล้วให้มีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงเหตุที่ไม่อาจยื่นคำร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตามสิทธิดังกล่าวในคดีอาญาด้วย¹⁶⁰

สำหรับในกรุงเทพมหานครให้สำนักงานที่ดำเนินคดีอาญา จัดตั้งสารบบและบัญชีความแพ่งเพื่อรองรับคดีประเภทดังกล่าวด้วย การดำเนินคดีในส่วนแพ่งให้นำระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹⁶¹

¹⁵⁸ สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2. 20 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/11Hy-wMQesq05N4DSruPr8-qqptVMCgYq/view>.

¹⁵⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁶⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁶¹ “เรื่องเดียวกัน”.

ในกรณีและผู้เสียหายไม่ใช่เป็นส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐให้พนักงานอัยการที่ดำเนินคดีอาญาส่งเรื่องพร้อมสำเนาคำฟ้องให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนดำเนินการ ทั้งนี้ ให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนพิจารณาดำเนินการตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนต่อไป¹⁶²

ภายหลังหนังสือเวียนภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0027(ปผ)/ว54 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2554 ฉบับดังกล่าว ได้มีหนังสือเวียนอีกฉบับของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแจ้งสิทธิ คือ หนังสือเวียน ที่ อส 0007(ปผ)/ว25 ลงวันที่ 21 มกราคม 2562 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ ในการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ โดยในหนังสือฉบับดังกล่าว ได้ระบุว่า¹⁶³ ในคดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนพิจารณาให้ได้ความแต่เพียงว่าคดีนั้นผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยอันเป็นเหตุให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยหรือไม่เท่านั้น หากพิจารณาได้ความดังกล่าวแล้วให้พนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งผู้เสียหายให้ทราบถึงสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตามนัยหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0027(ปผ)/ว54 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2554 ทั้งนี้ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าการยื่นคำร้องของผู้เสียหายจะชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่

ต่อมามีหนังสือเวียนของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส 0007(พก1)/ว247¹⁶⁴ ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2567 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 โดยหนังสือฉบับดังกล่าวได้ยกเลิกหนังสือเวียนทั้งสองฉบับที่กล่าวมาก่อนนี้ และ

¹⁶² “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁶³ สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. ชักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ ในการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ. 20 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/14kGPIhZkrwTiZ0XZ2jifoDC9MVvYEV43/view>.

¹⁶⁴ สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1. 20 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/1XbZ1vb1Cx6F2EFjUjgEaZ7vSuz9omiTk/view>.

ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติใหม่ดังนี้¹⁶⁵ คือ คดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบให้ทำความเห็นและคำสั่งไปพร้อมกับการวินิจฉัยสั่งคดี และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เสียหายทราบก่อนวันยื่นฟ้องคดีตามแบบแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามสิ่งที่ส่งมาด้วย เว้นแต่เป็นคดีฟ้องด้วยวาจาหรือคดีที่ศาลมีคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่ไม่อาจแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวได้ทัน

1.5 ขั้นตอนการบังคับชำระค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251

มาตรา 251¹⁶⁶ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ค่าธรรมเนียม
- (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (3) ค่าปรับ

การยึดทรัพย์สินในกรณีนี้จำกัดเฉพาะแต่การยึดเท่าที่จำเป็นเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นมาชำระค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยค้างชำระตามคำพิพากษา ฉะนั้น จึงต่างกับการยึดทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ถูกริบหรือทรัพย์สินอื่นเพื่อนำมาชดใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกริบซึ่งจำเลยไม่ส่งให้รับตามนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37(1) และ (2)¹⁶⁷

¹⁶⁵ “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251.

¹⁶⁷ มาตรา 37 ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น
- (2) ให้ชำระราคาหรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้ที่ริบนั้นชดใช้ราคาจนเต็ม หรือ

การยึดทรัพย์ตามมาตรา 251 เป็นการยึดทรัพย์ของจำเลย ฉะนั้นในส่วนที่จะนำไปชดใช้ค่าธรรมเนียม จึงเป็นค่าธรรมเนียมที่จำเลยเป็นฝ่ายต้องชำระทั้งชำระแทนโจทก์และชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี เช่น ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง และฟ้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ในการนี้โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254¹⁶⁸ แต่ถ้าโจทก์มีคำขอให้จำเลยชดใช้แทนโจทก์ด้วย เมื่อคดีถึงที่สุดและจำเลยเป็นฝ่ายแพ้คดีโดยจำเลยต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่โจทก์ ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าธรรมเนียมในส่วนนี้แทนโจทก์ได้ตามนัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 255¹⁶⁹ ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 165¹⁷⁰ ฉะนั้นเมื่อมีการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของจำเลยออกจัดการจำหน่าย เจ้าพนักงานจะหักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีไว้ และจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องคดีให้แก่โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามนัยที่กล่าวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 318 เป็นต้น¹⁷¹

(3) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้ แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจหักซึ่งผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเอง หรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

¹⁶⁸ มาตรา 254 ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง

คดีในส่วนแพ่งตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ประสงค์จะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา ให้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่ได้ยื่นฟ้องไว้พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา แล้วแต่กรณี

หากศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีอาญาที่ฟ้องมีมูลและการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เกินสมควรและเป็นไปด้วยความสุจริต ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่โจทก์แต่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งยกคำขอ ก็ให้ศาลกำหนดเวลาให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลหรือยกคำขอให้มีผลสำหรับการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ศาลที่พิจารณาคดีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งของศาลตามวรรคสอง

¹⁶⁹ มาตรา 255 ในคดีตั้งบัญญัติในมาตรา 253 วรรคสอง และมาตรา 254 ถ้ามีคำขอศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่แพ้คดีใช้ค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่งได้

¹⁷⁰ มาตรา 165 ในกรณีที่มีการชำระหนี้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 137 ถ้าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้เป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นว่านั้น และดำเนินคดีต่อไป ค่าฤชาธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ถ้าศาลเห็นว่าการชำระหนี้เป็นการพอใจเต็มตามที่โจทก์เรียกร้องแล้ว ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่โจทก์ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ นั้น โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

¹⁷¹ คณิง ฤไชย. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2561. หน้า 333.

สำหรับการยึดทรัพย์เพื่อชดใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนที่ศาลสั่งในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคสอง บัญญัติว่า “ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหายให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ”¹⁷²

ในส่วนที่เกี่ยวกับการยึดทรัพย์เพื่อชดใช้แทนค่าปรับ กรณีเกิดขึ้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลย แต่จำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ซึ่งศาลอาจสั่งให้กักขังแทนค่าปรับหรือจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับก็ได้¹⁷³ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30¹⁷⁴

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ใช้เมื่อทรัพย์สินที่ยึดในคราวเดียวได้เงินไม่พอที่จะชดใช้หนี้ที่จำเลยจะต้องชำระตามคำพิพากษาได้ครบถ้วนทุกรายการ การจัดใช้เงินต้องเป็นไปตามลำดับที่กำหนดไว้ คือ ค่าธรรมเนียม หากยังมีเงินเหลือ ก็จัดชำระเป็นราคาทรัพย์สินหรือทดแทน และค่าปรับ ตามลำดับ เมื่อชำระหมดแล้วมีเงินเหลือก็ต้องคืนจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 344¹⁷⁵ ซึ่งจำเลยหรือผู้มีสิทธิ (เช่น ทายาท) จะต้อง

¹⁷² “เรื่องเดียวกัน”.

¹⁷³ คณิง ฤไชย. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*. หน้า 333.

¹⁷⁴ มาตรา 30 ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

ในการคำนวณระยะเวลานั้น ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้ต้องหาต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อนเหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที

¹⁷⁵ มาตรา 344 เมื่อผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกคนได้รับส่วนแบ่งเป็นที่พอใจแล้ว ถ้ายังมีเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหลืออยู่หลังจากที่ได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้วและเงินเขavnั้นอยู่ในบังคับที่จะต้องจ่ายแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 329 หรือถูกอายัดโดยประการอื่น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินส่วนที่เหลือนั้นตามมาตรา 329 หรือตามคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้อง แล้วแต่กรณี

ถ้าเงินรายได้จำนวนสุทธิที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ต้องการใช้สำหรับการบังคับคดีต่อไปก็ดี หรือมีเงินได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหลืออยู่หลังจากที่ได้หักชำระค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีและจ่ายให้แก่

มารับคืนภายใน 5 ปี มิฉะนั้นจะตกเป็นแผ่นดิน¹⁷⁶ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 345¹⁷⁷

1.6 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น

กรณีที่ลูกจ้างได้กระทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกนั้น ตามมาตรา 425 กำหนดให้นายจ้าง จะต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างกระทำลงด้วย ซึ่งนายจ้างที่จะต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างตามมาตรานี้ จะต้องเป็นนายจ้างที่อาศัยนิติกรรมไม่ใช่นิติเหตุ และการกระทำที่จะทำให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างนั้น กฎหมายไทยใช้คำว่า “ต้องเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง” ฉะนั้น เมื่อลูกจ้างขับรถของนายจ้างเพื่อปฏิบัติงานตามหน้าที่และเมื่อทำงานเสร็จแล้วลูกจ้างก็ขับรถไปธุระส่วนตัว เมื่อทำธุระเสร็จแล้ว ลูกจ้างก็ขับรถเพื่อจะนำไปเก็บตามหน้าที่ และขณะขับรถนั้น ลูกจ้างขับรถโดยประมาทเลินเล่อจนรถของผู้อื่นเสียหาย เช่นนี้ก็ถือได้ว่า “เป็นการกระทำในทางการที่จ้าง”¹⁷⁸ ซึ่งนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดนั้นตามมาตรา 425¹⁷⁹

มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

เจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นที่พอใจแล้วก็ดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินรายได้จำนวนสุทธิหรือส่วนที่เหลือนั้นให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และถ้าทรัพย์สินของบุคคลภายนอกต้องถูกจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้จ่ายเงินรายได้จำนวนสุทธิหรือส่วนที่เหลืออยู่แก่บุคคลภายนอกนั้น

ถ้าได้มีการขายทรัพย์สินรายได้ตามมาตรา 323 ไปแล้ว และได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นคุณแก่ผู้เรียกร้อง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินที่ได้จากการขายแก่ผู้เรียกร้องไป

¹⁷⁶ คณิง ฎไชย. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1*. หน้า 333.

¹⁷⁷ มาตรา 345 บรรดาเงินต่าง ๆ ที่ค้างจ่ายอยู่ในศาลหรือที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ถ้าผู้มีสิทธิมิได้เรียกเอาภายในห้าปี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

¹⁷⁸ จิต เศรษฐบุตร. *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา. 2556. หน้า 205.

¹⁷⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1805/2497.

การกระทำละเมิดของผู้ไร้ความสามารถเพราะเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตนั้น บิดามารดาและผู้อุปการะต้องรับผิดชอบด้วย ซึ่งเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ บิดามารดาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของบุตร ทั้งนี้เป็นการสันนิษฐานว่าบิดาหรือมารดาเองได้กระทำผิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในกรณีดังกล่าวนี้ผู้เสียหายได้รับผลประโยชน์จากตัวบทกฎหมายนี้ โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของบิดามารดา หน้าที่นำสืบว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังหรือไม่นั้นเป็นหน้าที่ของบิดามารดา¹⁸⁰

มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ อยู่เป็นนิตยภัต ชั่วครั้งคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

มาตรา 430 นี้ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลซึ่งรับดูแลผู้ไร้ความสามารถต้องร่วมรับผิดชอบในการละเมิดที่ผู้ไร้ความสามารถก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น อย่างไรก็ตามมาตรา 430 นี้ไม่ได้สันนิษฐานว่าผู้ควบคุมดูแลตามประเภทที่ระบุไว้กระทำผิด แต่ผู้เสียหายจะต้องสืบว่าผู้ควบคุมดูแลนั้น ๆ ขาดความระมัดระวังอีกด้วยจึงจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ที่ถูกควบคุมดูแล¹⁸¹

1.7 ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

มาตรา 290¹⁸² ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

¹⁸⁰ จีต เศรษฐบุตร. *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด*. หน้า 187.

¹⁸¹ “เรื่องเดียวกัน”,

¹⁸² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290.

มาตรานี้ตามตำรา เรียกว่า ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา องค์ประกอบได้แก่ (1) ทำร้ายผู้อื่น (2) จนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย (3) โดยมีได้มีเจตนาจะฆ่าให้ตาย คือมีเจตนา เพียงแต่จะทำร้ายร่างกายหรือจิตใจผู้อื่น คำว่า “ทำร้ายผู้อื่น” นั้น หมายถึงทำแก่ร่างกายหรือจิตใจ¹⁸³

มาตรา 291¹⁸⁴ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 291 มีองค์ประกอบภายนอก คือ (1) ผู้ใด (2) กระทำด้วยประการใดๆ (3) ผู้อื่น (4) เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย กรณีจะเป็นความผิดตามมาตรานี้ ต่อเมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือผลที่จะเกิดขึ้นจะต้องเป็นผลที่ตามธรรมดาย่อมเกิดขึ้นได้ ตัวอย่าง ก. ขับรถยนต์โดยประมาทชนเด็กชาย ข. ล้มลงหน้าแข่งรถลอค บิดาของ ข. เอามูลโคมาใส่ เชื้อบาดทะยัก เข้าแผล เด็กชาย ข. จึงถึงแก่ความตาย ก. ไม่มีความผิดตามมาตรานี้ เพราะเพียงเป็นบาดแผลลอค ตามธรรมดาย่อมไม่ทำให้ถึงแก่ความตายได้ จึงไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล¹⁸⁵

มาตรา 295¹⁸⁶ ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้นั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบของมาตรานี้ก็คือการทำร้ายผู้อื่น ซึ่งหมายความถึงการกระทำต่อร่างกายของผู้อื่น คำว่าผู้นั้นนี้หมายความว่าต้องมีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว คือต้องคลอดและอยู่รอดมาเป็นทารกแล้ว และการกระทำจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้นั้นนั้น คำว่าอันตรายแก่กายตามแนวคำพิพากษาฎีกา หมายถึง การบาดเจ็บจนถึงหนึ่งขาดลึกเข้าไปในเนื้อ ส่วนคำว่าอันตรายแก่จิตใจ เช่น ทำร้ายจนทำให้เขาปราศจากสติสัมปชัญญะหรือสลบไป แม้จะไม่ปรากฏบาดแผลก็ตาม¹⁸⁷

¹⁸³ หยุต แสงอุทัย. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มงคลการพิมพ์. 2515. หน้า 439.

¹⁸⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291.

¹⁸⁵ หยุต แสงอุทัย. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 432.

¹⁸⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295.

¹⁸⁷ หยุต แสงอุทัย. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 439.

มาตรา 297¹⁸⁸ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา 297 มีองค์ประกอบภายนอก คือ (1) ผู้ใด (2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย (3) เป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายรับอันตรายสาหัส

มาตรานี้เป็นกรณีที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 สำเร็จแล้ว แต่ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นหากเกิดผลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขการลงโทษทางภาวะวิสัย คือ การลงโทษเป็นไปตามผลที่เกิดโดยเจตนาไม่ต้องคลุมถึง กล่าวคือ การทำร้ายไม่บรรลุผล ผู้ถูกทำร้ายไม่ได้รับอันตรายแก่กายก็เป็นเพียงพยายามทำร้ายร่างกายธรรมดาตามมาตรา 295 เท่านั้น แม้ผู้กระทำมีเจตนาทำให้เกิดอันตรายสาหัสก็ตาม ผู้กระทำไม่มีความผิดฐานพยายามทำร้ายอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 นี้ เพราะมาตรานี้ต้องได้ผ่านการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายสำเร็จเสียก่อน¹⁸⁹

มาตรา 300¹⁹⁰ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 300 มีองค์ประกอบภายนอก คือ (1) ผู้ใด (2) กระทำด้วยประการใดๆ (3) ผู้อื่น (4) เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส โดยที่องค์ประกอบภายนอกของมาตรานี้จะเหมือนกับองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 390 แตกต่างกันเพียงแค่ว่าผลที่กฎหมายต้องการเท่านั้น กล่าวคือ ผลตามมาตรา 390 คือ “อันตรายแก่กายหรือจิตใจ” แต่ผลตามมาตรา 300 คือ “อันตรายสาหัส” ซึ่งเป็นผลหนักกว่ามาตรา 390 สำหรับกรณีอย่างไรจะถือว่าเป็น “อันตรายสาหัส” มีความหมายเหมือนกับ “อันตรายสาหัส” ตามมาตรา 297 ส่วนองค์ประกอบภายในนั้น กฎหมายไม่จำกัดว่า จะต้องเป็นการกระทำอย่างไร การกระทำใดๆ ก็แล้วแต่ หากเป็นการกระทำโดยปราศจากความ

¹⁸⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297.

¹⁸⁹ พิทักษ์ ไทยเจริญ. บทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล: ศึกษาเฉพาะลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2556. หน้า 98-99.

¹⁹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300.

ระมัดระวังตามวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ก็จะต้องถือว่าผู้กระทำมีความประมาท หากผู้กระทำสามารถใช้ความระมัดระวังได้ แต่กลับไม่ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ¹⁹¹

มาตรา 390¹⁹² ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 390 มีองค์ประกอบภายนอก คือ (1) ผู้ใด (2) กระทำด้วยประการใดๆ (3) ผู้อื่น (4) เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

การกระทำตามมาตรานี้ต้องเป็นการกระทำที่เกิดผลคือเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอกตามมาตรานี้แล้ว เช่น นางพยาบาลหิบบยาผิดทำให้คนไข้เป็นแผลที่กระเพาะอาหาร เป็นต้น¹⁹³

หลักเกณฑ์การพิจารณาว่าอย่างไรถือว่าเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ใช้หลักในการพิจารณาเช่นเดียวกับการเกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 โดยหลักการพิจารณาให้พิจารณาที่บาดแผล กล่าวคือ ถ้าแผลลลอกไม่ถึงขนาดเนื้อแท้ฉีกขาด ก็จะถือว่าไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ¹⁹⁴ ส่วนการพิจารณาองค์ประกอบภายในนั้น ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยประมาท โดยมีความหมายเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา 300

มาตรา 391¹⁹⁵ ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 391 มีองค์ประกอบภายนอก คือ (1) ผู้ใด (2) ใช้กำลังทำร้าย (3) ผู้อื่น (4) ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

¹⁹¹ พิทักษ์ ไทยเจริญ. บทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล: ศึกษาเฉพาะลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย. หน้า 129.

¹⁹² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390.

¹⁹³ พิทักษ์ ไทยเจริญ. บทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล: ศึกษาเฉพาะลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย. หน้า 130.

¹⁹⁴ “เรื่องเดียวกัน”,

¹⁹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391.

องค์ประกอบภายในของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 คือ ต้องมีเจตนาทำร้าย มิใช่เจตนาฆ่า ถ้ามีเจตนาฆ่าแม้จะได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้รับบาดเจ็บเลย ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา 391 แต่จะกลายเป็นความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น¹⁹⁶

เจตนาทำร้ายตามมาตรา 391 ต้องเป็นเจตนาทำร้ายที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ซึ่งผู้กระทำจะมีเจตนาเช่นใดนั้น โดยหลักแล้วจะอาศัยกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา เช่น ตบเบาๆ เพื่อสั่งสอนเป็นเจตนาทำร้ายตามมาตรา 391 เป็นต้น¹⁹⁷

1.8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

มาตรา 57¹⁹⁸ บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องสอด

(1) ด้วยความสมัครใจเองเพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับความรับรองคุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา หรือเมื่อตนมีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น

(2) ด้วยความสมัครใจเองเพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดีนั้นโดยยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา ขออนุญาตเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม หรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียทีเดียวโดยได้รับความยินยอมของคู่ความฝ่ายนั้น แต่แม้ศาลจะได้อนุญาตให้เข้าแทนที่กันได้ก็ตาม คู่ความฝ่ายนั้นจำต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุกประการเสมือนหนึ่งว่าได้มีการเข้าแทนที่กันเลย

(3) ด้วยกฎหมายเรียกให้เข้ามาในคดี (ก) ตามคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเป็นคำร้องแสดงเหตุว่าตนอาจฟ้องหรือถูกคู่ความเช่นว่านั้นฟ้องตนได้ เพื่อการใช้สิทธิไล่เบียด หรือเพื่อใช้ค่าทดแทน ถ้าหากศาลพิจารณาให้คู่ความเช่นว่านั้นแพ้คดี หรือ (ข) โดยคำสั่งของศาลเมื่อศาลนั้นเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ในกรณีนี้กฎหมายบังคับให้บุคคลภายนอกเข้ามา

¹⁹⁶ พิทักษ์ ไทยเจริญ. บทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล: ศึกษาเฉพาะลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย. หน้า 92.

¹⁹⁷ “เรื่องเดียวกัน”,

¹⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57.

ในคดี หรือศาลเห็นจำเป็นที่จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่ ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีดังกล่าว แล้วให้เรียกด้วยวิธียื่นคำร้อง เพื่อให้หมายเรียกพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การ หรือในเวลาใด ๆ ต่อมาก่อนมีคำพิพากษาโดยได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลเป็นที่พอใจว่าคำร้องนั้นไม่อาจยื่นก่อนนั้นได้

คดีที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นต้องมีคู่ความเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและผูกพันตามคำพิพากษาอยู่แล้ว แต่บางกรณีอาจมีคู่ความเพิ่มขึ้นในภายหลัง โดยบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความในคดี เข้ามาเป็นคู่ความด้วยวิธีการร้องสอดเพื่อที่จะให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีนั้นได้¹⁹⁹ ไม่ว่าจะเป็น ความประสงค์ของบุคคลภายนอกสมัครใจยื่นคำร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความเอง หรือโจทก์จำเลยซึ่งเป็น คู่ความเดิมขอให้ศาลหมายเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคู่ความ หรือศาลหมายเรียกเข้ามาเป็น คู่ความเอง²⁰⁰

มาตรา 165²⁰¹ ในกรณีที่มีการชำระหนี้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 137 ถ้าโจทก์ยอมรับ การชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้น แต่ศาลจะเห็นสมควรมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นนั้น และดำเนินคดีต่อไป ค่าฤชาธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ถ้าศาลเห็นว่า การชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่โจทก์เรียกร้องแล้ว ค่า ฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่โจทก์ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ นั้น โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาในคดีที่มีการเรียกร้องให้ชำระ หนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากให้ชำระเงินตามมาตรา 137 ถ้าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้เป็นที่พอใจตามที่ เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น ถ้าโจทก์ไม่ พอใจในการชำระหนี้ และดำเนินคดีต่อไป ศาลจะกำหนดความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมอย่างไรก็ได้ ตามที่เห็นสมควร แต่ถ้าศาลเห็นว่าเป็นการชำระหนี้เต็มตามที่โจทก์เรียกร้องแล้ว โจทก์ต้องเป็นผู้รับ รับผิดชอบในค่าธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดจากการที่ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้²⁰²

¹⁹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2593/2536.

²⁰⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย). 2560. หน้า 343.

²⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 165.

²⁰² ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป. หน้า 756.

1.9 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

มาตรา 254²⁰³ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 253 วรรคหนึ่ง ในคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญาหรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง

คดีในส่วนแพ่งตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ประสงค์จะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา ให้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่ได้ยื่นฟ้องไว้พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา แล้วแต่กรณี หากศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีอาญาที่ฟ้องมีมูลและการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เกินสมควรและเป็นไปด้วยความสุจริต ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่โจทก์แต่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งยกคำขอ ก็ให้ศาลกำหนดเวลาให้โจทก์ชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลหรือยกคำขอให้มีผลสำหรับการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป ศาลที่พิจารณาคดีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งของศาลตามวรรคสอง

มาตรา 255²⁰⁴ ในคดีตั้งบัญญัติในมาตรา 253 วรรคสอง และมาตรา 254 ถ้ามีคำขอศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่แพ้คดีใช้ค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่งได้

มาตรา 254 นี้ หมายความว่า กรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่ถ้ามีคดีแพ่งรวมอยู่ด้วย คือเป็นลักษณะของแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา กล่าวคือ มีคำเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ได้สูญหายไปในการกระทำความผิดนั้น เช่นนี้แล้วราษฎรผู้เป็นโจทก์นั้นต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือถ้าฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพังก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมเหมือนกัน²⁰⁵

²⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254.

²⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 255.

²⁰⁵ สัจญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย. หน้า 734.

ค่าธรรมเนียมที่ต้องเสียไปนี้ ย่อมหมายถึงค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีด้วย เช่นเดียวกับที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี แต่ผู้เสียหาย ต้องเสียค่าธรรมเนียมบังคับคดีตั้งที่กล่าวมาแล้ว และค่าธรรมเนียมที่ต้องเสียไปทั้งหมดนี้ ถ้ามีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่แพ้คดีใช้ค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่งได้ ตามมาตรา 255 อีกทั้งราษฎรผู้ เป็นโจทก์จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเหล่านี้ก็คือ ค่าพาหนะพยานโจทก์เท่าที่เสียไปจริงตามสมควร และค่าพาหนะส่งหมายเรียก²⁰⁶

1.10 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548

มาตรา 3²⁰⁷ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพใน ร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง นั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหม ทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้อง แก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้ง กับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตาม ความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีก ไม่ได้

²⁰⁶ “เรื่องเดียวกัน”,

²⁰⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 มาตรา 3.

ในส่วนท้ายของพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้ระบุเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้นผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนตัวเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้²⁰⁸

2. กฎหมายต่างประเทศ

เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติกฎหมายที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาแล้ว พบว่านอกจากประเทศไทยที่กำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว ในต่างประเทศก็มีกฎหมายกำหนดในเรื่องการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเช่นเดียวกัน โดยผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างและอธิบายบทบัญญัติกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นการฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจของรัฐแต่ผู้เดียว พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจในนามของสังคม เอกชนจะฟ้องคดีอาญาเองไม่ได้ ดังนั้น ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส²⁰⁹ คือ พนักงานอัยการ ผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาโดยตรงแต่ผู้เสียหายจะดำเนินคดีอาญาโดยการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานอัยการหรือตำรวจ เพื่อให้

²⁰⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548.

²⁰⁹ ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์. การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2539. หน้า 17. อ่างใน ดาริน บุญมาเลิศ. การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 69.

พนักงานอัยการหรือตำรวจทำการสอบสวนหรือให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนใน ความผิดที่กฎหมายกำหนดให้สอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน เมื่อมีการสอบสวนแล้ว พนักงาน อัยการจะเป็นผู้พิจารณาสำนวนการสอบสวน แล้วจะมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้องคดี ถ้ามี ความเห็นสั่งฟ้องก็จะฟ้องคดีต่อศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป โดยการฟ้องคดีอาญาของ พนักงานอัยการสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นหลักการฟ้องตามดุลยพินิจ

แม้ว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะดำรงอยู่ในระบบการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรัฐ อย่างเคร่งครัด แต่ก็ได้มีการผ่อนคลายนในเรื่องการฟ้องคดีอาญาของเอกชนโดยเปิดโอกาสให้ราษฎร หรือผู้เสียหายมีทางฟ้องได้โดยวิธีทางอ้อม คือ ฟ้องทางแพ่งในคดีนั้นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาและ โดยที่การดำเนินคดีแพ่ง ณ ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจะกระทำต่อเมื่อมีการดำเนินคดีอาญาไปพร้อม กัน ฉะนั้น จึงมีผลให้พนักงานอัยการต้องฟ้องเป็นคดีอาญาและดำเนินคดีอาญาในคดีนั้นแม้ว่าจะขัด กับความเห็นของพนักงานอัยการก็ตาม อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าที่สุดแล้วโดยวิธีนี้พนักงาน อัยการก็ยังคงเป็นผู้ทำหน้าที่ฟ้องคดีอาญาอยู่นั่นเอง ราษฎรสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีสิทธิเพียงการ เรียกร้องทางแพ่งเพื่อเป็นการบังคับให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องเป็นคดีอาญาทางอ้อมได้เท่านั้น ทั้งการใช้สิทธิดังกล่าวยังต้องกระทำโดยระมัดระวัง ดังกล่าวมาแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่าเป็น ผลเนื่องจากอิทธิพลของทฤษฎีการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรัฐซึ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสยึดถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัดอยู่นั่นเอง²¹⁰

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส วิวัฒนาการการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเอกชนเริ่มต้นและ หยุดอยู่เพียงแค่อิทธิพลในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าวมาแล้วเท่านั้นหรือถ้าจะกล่าว อีกนัยหนึ่งก็คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ยอมรับและไม่มีหลักเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของ เอกชนโดยเอกชนไม่อาจอ้างตนเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้ อย่างไรก็ตาม เอกชนยังมีบทบาทอยู่ใน คดีความผิดต่อส่วนตัว โดยการขอเป็นคู่ความฟ้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหรือในทาง ตรงกันข้ามถอนคำร้องทุกข์เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสิ้นสุดลงได้²¹¹

²¹⁰ ดาริน บุญมาเลิศ. การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติ ศาสตร์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 69.

²¹¹ “เรื่องเดียวกัน”,

2.1.1 การดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส อาจเสนอคดีต่อศาลได้ 3 วิธีด้วยกัน คือ²¹²

1) การขอให้สอบสวน

ความผิดบางประเภท กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนก่อนการฟ้องคดี เช่น ความผิดอุกฉกรรจ์ ความผิดเกี่ยวกับการค้ากำไรเกินควร ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายการค้าทางทะเล ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ความผิดซึ่งกระทำโดยผู้เยาว์ เป็นต้น การขอให้สอบสวนนั้นถ้ากระทำโดยพนักงานอัยการ พนักงานอัยการเพียงแต่ยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวน แต่ถ้าเป็นการขอของผู้เสียหาย ผู้เสียหายต้องยื่นคำฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาพร้อมกับยื่นคำร้องทุกข์ต่อผู้พิพากษาสอบสวน และจะต้องวางเงินประกันตามที่ผู้พิพากษาสอบสวนกำหนดแล้วผู้พิพากษาสอบสวนจะส่งทำร้องทุกข์ของผู้เสียหายไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทำการสอบสวน

2) การฟ้องความผิดซึ่งหน้า

ใช้เฉพาะกรณีที่จับผู้ต้องหาได้ในขณะหรือหลังจากการกระทำความผิดมาใหม่ ๆ และไม่ใช้การกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ หรือความผิดที่ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน ความผิดซึ่งฟ้องโดยวิธีนี้เสมอ เช่น ความผิดฐานจรรยาบรรณ ขอบทาน พกอาวุธ ดูหมิ่นเจ้าพนักงาน เป็นต้น การฟ้องความผิดซึ่งหน้า พนักงานอัยการจะทำการสอบสวน และฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีโทษปานกลาง และศาลจะพิจารณาพิพากษาทันทีแต่ถ้าจำเลยต่อสู้คดีศาลจะอนุญาตให้เลื่อนคดีไป

3) การฟ้องโดยตรง

ใช้สำหรับความผิดโทษและคดีโทษปานกลาง ซึ่งไม่ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน การฟ้องโดยตรงนั้นพนักงานอัยการจะทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นฟ้องต่อศาลและศาลจะออกหมายเรียกให้จำเลยมาต่อสู้คดี

²¹² กิตติ บุษยพลกร. ผู้เสียหายในคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. 2523. หน้า 15-17.

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นในคดีลู่โทหรือโทชปานกลาง พนักงานอัยการ อาจจะใช้วิธีมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ต้องหาถึงการกระทำความผิดเช่นเดียวกับคำฟ้องและให้ผู้ต้องหา มาศาลโดยสมัครใจ ถ้าผู้ต้องหาไม่มาตามนัด พนักงานอัยการก็จะดำเนินตามธรรมดา

2.1.2 การฟ้องคดีอาญาสินไหม²¹³

สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่ว่ารัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น อำนาจฟ้องคดีอาญาจึงเป็นของรัฐโดยมีพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ การที่กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการฟ้องคดียังเป็นการรับรองหลักการแบ่งแยกอำนาจฟ้องออกจากอำนาจตัดสินคดี ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของวิธีพิจารณาความอาญาในยุคปัจจุบัน โดยปกติพนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาล และเป็นผู้ดูแลกระบวนการพิจารณาในศาลเพื่อสนับสนุนคำฟ้องไปจนสิ้นสุดการพิจารณาคดี ประชาชนอาจมีส่วนในการใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญานั้นเอง ในกรณีเช่นนี้ สำหรับการดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ฟ้องคดีอาญาโดยตรง คงได้แต่เพียงยื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลอาญา เพื่อบังคับให้พนักงานอัยการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล อาจเรียกว่าเป็นการยื่นฟ้องคดีอาญาในทางอ้อมนั่นเอง เพราะศาลอาญาจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดอาญาได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาข้อกล่าวหาในคดีอาญานั้นก่อนแล้ว

2.1.3 ผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาสินไหม

ผู้ที่จะฟ้องคดีอาญาสินไหมได้นั้น ต้องเป็นผู้เสียหาย ซึ่งอาจจะเป็นคนธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ การพิจารณาความเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดาหรือนิติบุคคลมีหลักเกณฑ์ ดังนี้²¹⁴ (1) ต้องได้รับความเสียหายเป็นส่วนตัว และโดยตรงจากการกระทำความผิด (2) ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น ประสบปัญหาในกรณีที่มีผู้มิคุณสมบัติเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทั้งบุคคล

²¹³ อุดม รัฐอมฤต. การฟ้องคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์, 22(2), 240-251. หน้า 247.

²¹⁴ ประยูร เพชรคุณ. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 37.

ธรรมดาและนิติบุคคลมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มบุคคลโดยสหภาพวิชาชีพ สมาคม และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนสามารถเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งในคดีอาญาได้โดยการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเช่นเดียวกับผู้เสียหาย²¹⁵

2.1.4 หลักการฟ้องคดีอาญาสินไหม

มาตรา 3 วรรคหนึ่งและมาตรา 4 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติให้ฟ้องคดีอาญาสินไหม (คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา) พร้อมกับการฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาความอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้ 2 ทาง คือ ฟ้องต่อศาลแพ่งหรือฟ้องต่อศาลอาญา²¹⁶

ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกฟ้องและดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ หากผู้เสียหายเลือกฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา จะทำให้การพิจารณาเรื่องค่าเสียหายเป็นไปโดยรวดเร็วกว่าการฟ้องคดีแยกที่ศาลแพ่ง²¹⁷

ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งก็จะมีฐานะอย่างโจทก์ในคดีแพ่ง คือ ต้องดำเนินคดีไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีได้โดยอิสระ พนักงานอัยการจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามแม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งแล้วพนักงานอัยการคงมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาได้ แต่ถ้าผู้เสียหายนำคดีไปฟ้องต่อศาลอาญาก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วกว่าฟ้องต่อศาลแพ่ง แต่ถ้าไม่เป็นจริงดังฟ้องอาจมีความผิดฐานฟ้องเท็จและจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีด้วย แต่ผู้เสียหายมีสิทธิจะถอนฟ้องแล้วนำคดีไปฟ้องต่อศาลแพ่งได้ ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐาน เมื่อกฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายสามารถเลือกฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ โดยถ้าเลือกฟ้องที่ศาลแพ่งการดำเนินคดีต้องเป็นไปตามกฎหมายแพ่งและวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่พนักงาน

²¹⁵ “เรื่องเดียวกัน”.

²¹⁶ ธีรพันธุ์ รัศมีพิต. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1958 และ, บทความเรื่องโรคไตอักเสบติดเชื้อเรื้อรัง*. กรุงเทพมหานคร: บำรุงนุกุลกิจ. 2505. หน้า 28-29.

²¹⁷ “เรื่องเดียวกัน”.

อัยการยังคงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลอาญาได้ ดังนั้นศาลทั้งสองคือ ศาลแพ่งและศาลอาญาต่างพิจารณาคดีเดียวกันแต่พิจารณาคณะต่าง ศาลแพ่งพิจารณาคดีในส่วนแพ่ง ศาลอาญาพิจารณาคดีในส่วนอาญา²¹⁸

เรื่องพยานหลักฐานในเมื่อฟ้องความรับผิดทางแพ่งต่อศาลอีกศาลหนึ่งคือ ศาลแพ่งซึ่งพิจารณาเฉพาะความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น จะทำให้เกิดปัญหาว่าศาลทั้งสองคือ ศาลอาญาและศาลแพ่งอาจพิจารณาฟังข้อเท็จจริงแตกต่างกัน เพราะกระบวนการพิจารณาทางแพ่งและทางอาญาไม่เหมือนกันทั้งหมดและจำนวน 2 จำนวนอาจมีพยานหลักฐานแตกต่างกันได้ เมื่อศาลสองศาล ฟังข้อเท็จจริงในเรื่องเดียวกัน ความเสียหายก็เกิดขึ้น จึงจำเป็นที่ศาลใดศาลหนึ่งในสองศาลต้องมีอำนาจชี้ขาดข้อเท็จจริงซึ่งอีกศาลหนึ่งจำต้องถือตาม ตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ถือหลักว่า ข้อเท็จจริงที่ศาลอาญาพิพากษาชี้ขาดแล้วย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลแพ่งต้องถือตาม ในประมวลกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่มีบทบัญญัติไว้ชัดเจนในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ดีความเห็นทางศาลและนักนิติศาสตร์เห็นพ้องว่าเป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับได้ ทั้งประมวลการสอบสวนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 3 วรรคสองได้กล่าวรับรองว่า “เมื่อเจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องความรับผิดทางแพ่งต่อศาลแพ่งแล้ว ศาลจะหยุดการพิจารณารอการชี้ขาดของคดีทางอาญาซึ่งได้ฟ้องขึ้นก่อนแล้วหรือกำลังฟ้องขึ้นในระหว่างคดีแพ่งนั้น” ในกฎหมายไทยก็ถือหลักเกณฑ์ที่กล่าวนี้คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ได้บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา”²¹⁹

1) ฟ้องต่อศาลแพ่ง²²⁰

เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาสินไหมต่อศาลแพ่งก็จะมีฐานะอย่างโจทก์ในคดีแพ่ง คือ ต้องดำเนินคดีไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ผู้เสียหายดำเนินคดีได้โดยอิสระ พนักงานอัยการไม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีอาญาสินไหมต่อศาลแพ่งแล้ว พนักงานอัยการคงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาได้ ดังนั้น ศาลทั้งสอง คือศาลแพ่งและ

²¹⁸ นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์. *การยื่นคำร้องขอบังคับใช้คำสั่งสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา*. หน้า 50-51.

²¹⁹ ไพจิตร สวัสดิสาร. *กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายอื่นในสกุลกฎหมายโรมานอ-เยอรมันนิค*. ใน *ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ*, เล่มที่ 2, หน้าที่ 13 . นนทบุรี : ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2528. หน้า 761.

²²⁰ อิศรินทร์ รัศมีทัต. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1958 และ บทความเรื่องโรคไตอักเสบติดเชื้อเรื้อรัง*. หน้า 28-29.

ศาลอาญาต่างพิจารณาคดีเดียวกัน แต่พิจารณากันคนละด้าน ศาลแพ่งพิจารณาคดีในส่วนแพ่ง ศาลอาญาพิจารณาคดีส่วนอาญา เพื่อป้องกันไม่ให้คำพิพากษาของทั้งสองศาลขัดกัน กฎหมายบัญญัติให้ศาลแพ่งต้องฟังข้อเท็จจริงจากคดีอาญา เมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้องจำเลยทางแพ่งแล้ว ก็ไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาใหม่ต่อศาลอาญาได้อีก ยกเว้นในกรณีที่พนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาแล้ว และศาลแพ่งยังไม่ได้พิจารณาคดีนั้น การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เพราะว่าการฟ้องคดีอาญาใหม่ต่อศาลอาญาจะมีผลทำให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องจำเลยทางอาญา ซึ่งต้องทำให้จำเลยต้องรับภาระหนักขึ้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 4 วรรคสอง กำหนดว่า “เมื่อเจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องความรับผิดทางแพ่งต่อศาลแพ่งแล้ว ศาลจะหยุดการพิจารณารอการชี้ขาดของคดีอาญาซึ่งได้ฟ้องขึ้นก่อนหรือกำลังฟ้องขึ้นในระหว่างคดีแพ่งนั้น” นอกจากนี้ การดำเนินคดีแพ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีแนวโน้มว่าจะใช้ระยะเวลาอันยาวนาน เป็นภาระหนัก และมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นหากเป็นไปได้ผู้เสียหายก็มักจะหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีแพ่ง

2) ผู้เสียหายร้องขอเข้าร่วมเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งในคดีอาญา²²¹

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายที่ต้องการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่ง มีสิทธิที่จะขอเข้าร่วมเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งในคดีอาญา โดยมีประเด็น คือเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้กระทำผิดที่ถูกดำเนินคดีอยู่นั้น โดยการร้องขอด้วยวาจาหรือทำเป็นลายลักษณ์อักษรยื่นต่อศาลหากมีการไต่สวนเบื้องต้น หรือในระหว่างการพิจารณาคดีก็ได้ ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์จากกระบวนการพิจารณาคดีอาญา มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลและมีสิทธินำพยานมาสืบในศาลได้ แต่จะมีผลเฉพาะคดีส่วนแพ่ง ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสผู้เสียหายส่วนใหญ่จะนิยมเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีการนี้ เนื่องจากการแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งนั้น ศาลแพ่งจะหยุดการพิจารณารอให้คดีอาญามีคำตัดสินก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 4 วรรคสอง กำหนดว่า “เมื่อเจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องความรับผิดทางแพ่งต่อศาลแพ่งแล้ว ศาลจะหยุดการพิจารณารอการชี้ขาดของคดีอาญาซึ่งได้ฟ้องขึ้นก่อนหรือกำลังฟ้องขึ้นในระหว่างคดีแพ่งนั้น” นอกจากนี้ การดำเนินคดีแพ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมี

²²¹ ประยูร เพชรคุณ. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนครสวรรค์. หน้า 36.

แนวโน้มว่าจะใช้ระยะเวลาานาน เป็นภาระหนักและมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นหากเป็นไปได้ผู้เสียหายก็มักจะหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีแพ่ง

3) ฟ้องต่อศาลอาญา²²²

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 1 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “การดำเนินคดีอาญาอาจเริ่มขึ้นได้โดยฝ่ายผู้เสียหายตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้” ประกอบกับ มาตรา 3 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา พร้อมกับคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ ฉะนั้น หากพนักงานอัยการยังไม่ได้ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายก็สามารถฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลโดยตรงเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้โดยผู้เสียหายต้องทำคำร้องเป็นหนังสือ มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่ทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน

2.1.5 วิธีดำเนินการฟ้องคดีอาญาสินไหม

วิธีดำเนินคดีแตกต่างกันไป แล้วแต่ผู้เสียหายจะเลือกฟ้องต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญา ถ้าผู้เสียหายเลือกฟ้องต่อศาลแพ่ง การดำเนินคดีต้องเป็นไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่ออัยการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาแล้ว ผู้เสียหายจะขอเข้าร่วมฟ้องด้วยในระหว่างการพิจารณาคดีนั้นก็ได้ โดยร้องขอด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะมีผลเฉพาะทางอาญาสินไหมเท่านั้น ในการนี้ผู้เสียหายมีสิทธินำพยานมาสืบในศาลได้ ถ้าอัยการยังไม่ได้ฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายก็ยื่นฟ้องคดีอาญาสินไหมต่อศาลอาญาได้²²³

การถูกกระทำความผิดทางอาญาหากมีการฟ้องร้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเพื่อดำเนินการเรียกร้องเพื่อขอบังคับให้จำเลยในคดีอาญาที่ถูกพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีอาญา ให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยการดำเนินการใช้สิทธินี้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผู้เสียหายสามารถทำได้โดยยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาผู้สอบสวนในคดีซึ่งเป็นคำขอส่วนแพ่ง ในประเด็นที่ต้องการเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการถูกกระทำความผิดจากจำเลยที่

²²² อุทัย อาทิวา. รวมความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. ใน *บทบัณฑิตย*. 2548. (เล่ม 61, น.17). อ้างใน ประยูทธ เพชรคุณ. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 36.

²²³ ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1958 และ, บทความเรื่องโรคไตอักเสบติดเชื้อเรื้อรัง*. หน้า 30.

กำลังถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลโตสวนหรือที่เรียกว่าผู้พิพากษาสอบสวนนี้ ผู้เสียหายสามารถดำเนินการโดยทำเป็นลักษณะจดหมายที่มีการกล่าวถึงรายละเอียดพอสมควรส่งไปยังผู้พิพากษา²²⁴

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 75 ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีซึ่งเป็นกลไกในการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ภายหลังจากที่มีความผิดเกิดขึ้นแล้วและมีลักษณะคล้ายพนักงานสอบสวนของไทย จะต้องดำเนินการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของตนดังต่อไปนี้ คือ²²⁵

- 1) สิทธิในการขอค่าชดเชยสำหรับความเสียหายที่ได้รับ
- 2) สิทธิในการดำเนินคดีทางแพ่งหากการดำเนินคดีได้รับการเริ่มต้นโดยพนักงานอัยการ หรือโดยการเรียกตัวผู้กระทำผิดให้มาปรากฏตัวต่อศาลที่มีอำนาจ หรือโดยการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวน
- 3) ในกรณีที่ต้องการดำเนินคดีทางแพ่ง สามารถขอความช่วยเหลือจากทนายความที่ตนเลือก หรือทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานสภาทนายความ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่าย

²²⁴ “เรื่องเดียวกัน”.

²²⁵ The judicial police officers and the judicial police agents under their supervision mentioned under article 20 carry out preliminary inquiries either on the instructions of the district prosecutor, or on their own initiative.

Such operations fall under the supervision of the public prosecutor.

Judicial police officers and agents inform victims, using any means of communication, of their right:

- 1° to obtain compensation for the harm suffered;
- 2° to exercise the rights of a civil party if the prosecution has been instigated by the public prosecutor or by directly citing the perpetrator to appear before the competent court or by lodging an official complaint before the investigating judge;
- 3° if they wish to exercise the rights of the civil party, to be assisted by an advocate of their choice or, at their request, by one nominated by the president of the bar attached to the competent court. The costs are to be borne by the victims unless they are eligible for legal aid or if they are covered by legal protection insurance;
- 4° to be assisted by a service pertaining to one or more local authorities or an approved victim support association;
- 5° to transfer the case, where appropriate, to the committee for the compensation of victims of offences, where the offence falls under the remit of articles 706-3 and 706-14.

จะต้องเป็นภาระของผู้เสียหาย เว้นแต่จะมีสิทธิ์ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือมีประกัน
คุ้มครองทางกฎหมาย

4) สิทธิในการขอความช่วยเหลือจากบริการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานท้องถิ่น
หรือสมาคมช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับการอนุมัติ

5) สิทธิในการโอนคดีไปยังคณะกรรมการชดเชยผู้เสียหาย หากความผิดนั้น
อยู่ภายใต้ข้อบังคับของมาตรา 706-3 และ 706-14

เมื่อผู้เสียหายต้องการดำเนินคดีทางแพ่งและขอให้แต่งตั้งทนายความ
หลังจากที่ได้รับการแจ้งสิทธิตามมาตรา 53-1 และมาตรา 75 พนักงานอัยการเขตที่ได้รับการแจ้งจาก
เจ้าหน้าที่ตำรวจและตัดสินใจเริ่มดำเนินคดี จะต้องแจ้งให้ประธานสภาทนายความทราบทันที หาก
มิได้ดำเนินการดังกล่าว อัยการต้องแจ้งผู้เสียหายเมื่อบอกว่าคดีถูกยกเลิก ผู้เสียหายสามารถทำคำขอ
โดยตรงไปยังประธานสภาทนายความหากยังต้องการขอค่าชดเชยความเสียหาย²²⁶

กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดเงื่อนไขของการที่ผู้เสียหายจะ
ได้รับการเยียวยาว่าจะต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะ
เป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายต้องเสียชีวิต ไร้
สมรรถภาพถาวรหรือไร้สมรรถภาพอย่างสิ้นเชิงในการที่จะประกอบกิจการงานเป็นเวลาอย่างน้อย
3 เดือน สำหรับ “การกระทำความผิดอาญา” นั้นมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ความผิดที่มีโทษ
ระดับสูง (Crime) จนถึงความผิดที่มีโทษระดับกลาง (Deli) และแม้ความผิดนั้นจะเป็นความผิดที่
นิรโทษกรรมได้หรือไม่ก็ตาม ก็อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดอาญานี้ และไม่ว่าผู้กระทำ
ความผิดจะถูกติดตามจับกุมตัวมาได้หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความ
เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการเยียวยาหรือ
ได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ใน
สภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง²²⁷

²²⁶ “เรื่องเดียวกัน”.

²²⁷ นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์. การยื่นคำร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.

ความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดใช้ นั้นครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น การไร้ความสามารถชั่วคราวหรือถาวร ไม่ว่าจะบางส่วนหรือไร้สมรรถภาพโดยสิ้นเชิง การเสียไปซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ต่อผู้ใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าเครื่องมือและค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัย การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สาม และในกรณีที่ผู้เสียหายชีวิต ยังหมายรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ และค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ด้วย ทั้งนี้การเยียวยาดังกล่าวครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเจ็บปวดทางร่างกาย และจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา ความเสียหายจากการเสียโฉม ความเสียหายต่อสมรรถภาพทางเพศ และความเสียหายที่เกิดจากการขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วย สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดใช้ในทางแพ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนสูงกว่าที่คณะกรรมการกำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธ ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้²²⁸

กล่าวโดยสรุป การเรียกค่าสินไหมทดแทนของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นผู้เสียหายสามารถทำได้โดยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง โดยดำเนินคดีไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือทำคำร้องขอเข้าร่วมเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี โดยยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาผู้สอบสวนในคดีซึ่งเป็นคำขอส่วนแพ่ง ในประเด็นที่ต้องการเรียกค่าเสียหาย หรือโดยการทำคำร้องขอค่าเสียหายทางแพ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญา พร้อมกับคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการยังไม่ได้ฟ้องคดีอาญา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่แจ้งสิทธิต่าง ๆ ที่สำคัญให้แก่ผู้เสียหาย รวมทั้งให้มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เสียหายในการบันทึกคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนอันถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายอีกด้วย

²²⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

2.1.6 ลำดับการชำระค่าสินไหมทดแทน

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดขั้นตอนเมื่อผู้ต้องหาต้องถูกสอบสวนไว้ว่า หากผู้ต้องหาถูกสอบสวนตามกฎหมายต้องจัดหาหลักประกันหรือการค้ำประกัน หลักประกัน โดยการค้ำประกันนั้นต้องครอบคลุมถึงการปรากฏตัวของผู้ต้องหาภายใต้การสอบสวน จำเลย หรือผู้ถูกกล่าวหาในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการบังคับใช้คำพิพากษาและการปฏิบัติตามภาระผูกพันอื่น ๆ ที่กำหนดแก่บุคคลนั้น²²⁹

การชำระเงินตามคำพิพากษาของผู้ต้องหา นั้นจะต้องชำระตามลำดับ กล่าวคือลำดับแรกจะต้องชำระค่าชดเชยสำหรับความเสียหายที่เกิดจากความผิดและการคืนทรัพย์สินเสียก่อน แล้วจึงชำระเป็นค่าปรับตามคำพิพากษา โดยคำสั่งของผู้พิพากษาสอบสวนจะกำหนดจำนวนเงินที่จัดสรรให้กับแต่ละส่วนของหลักประกันหรือการค้ำประกัน ผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาควบคุมเสรีภาพและการคุมขังอาจตัดสินว่าการค้ำประกันครอบคลุมการชำระเงินทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่กำหนดให้ชำระเป็นค่าเสียหายหรือค่าปรับ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น²³⁰

²²⁹ Where the person under judicial examination is obliged to provide a guarantee or sureties, the guarantee or sureties secure:

1° the appearance of the person under judicial examination, of the defendant or of the accused for all the procedural steps and for the enforcement of the judgment, as well as, where necessary, the enforcement of the other obligations imposed upon him;

2° the payment in the following order:

a) of compensation for the damage caused by the offence and of restitution, as well as of any sum of alimony due where the person under judicial examination is prosecuted for defaulting on the payment of this debt;

b) of fines.

The decision of the investigating judge determines the sums attributed to each of the two parts of the guarantee or security. The investigating judge or the liberty and custody judge may also decide that the sureties guarantee in their entirety the payment of the sums provided for in 2° or one or other of these sums.

Where the sureties guarantee in part or in whole the rights of one or more victims who have not yet been identified or who have not yet constituted themselves civil parties, they are set up, under the conditions provided for by the Council of State, in the name of a provisional beneficiary representing the victims' accounts and, if necessary, the Treasury.

²³⁰ “เรื่องเดียวกัน”.

หากการค้ำประกันครอบคลุมสิทธิของผู้เสียหายหนึ่งคนหรือหลายคนที่ยังไม่ได้ระบุหรือยังไม่ได้จัดตั้งเป็นฝ่ายแพ่ง จะมีการตั้งผู้รับชั่วคราวที่เป็นตัวแทนของบัญชีผู้เสียหายและคลังตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยสภาแห่งรัฐ²³¹

2.1.7 การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลย

บทบัญญัติกฎหมายในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 3 ให้อำนาจผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดกับความเสียหายได้ทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นความเสียหายแก่ทรัพย์สิน หรือความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย หรือแม้จะเป็นความเสียหายทางจิตใจ หรือศีลธรรมจรรยาที่ผู้เสียหายได้รับมาจากการเป็นผู้ถูกกระทำความผิด ผู้เสียหายก็สามารถขอค่าเสียหายนี้เข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ และดำเนินกระบวนการพิจารณาควบคุมในศาลเดียวกันกับคำฟ้องคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี ทั้งนี้คำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ในกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายขอจะดำเนินการในขั้นตอนของการบังคับคดีตามบทบัญญัติกฎหมายในคดีส่วนแพ่งต่อไป โดยการยื่นคำร้องกับเจ้าพนักงานบังคับคดี (Huissier de Justice) การยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้ ต้องส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น (Tribunal de Grande Instance) เพื่อขอให้ดำเนินการบังคับคดีตามกฎหมายในคำขอส่วนแพ่งต่อไป²³²

สำหรับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส กรณีความรับผิดทางละเมิดที่บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์นั้น มาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง (Code civil) บัญญัติว่า “ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงแต่เป็นความรับผิดส่วนตัวของผู้กระทำความผิด แต่รวมถึงบุคคลผู้ดูแลด้วย บิดาและมารดา ต่างมีความรับผิดในความเสียหายที่มีสาเหตุจากการกระทำความผิดของบุตรผู้เยาว์” มาตรา 1384 วรรคสี่ บัญญัติว่า “บิดามารดาในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเสียหายที่เกิดจากความผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของตน” บิดามารดาในความหมายนี้รวมถึงบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยเช่นกัน²³³

²³¹ “เรื่องเดียวกัน”.

²³² พงศ์กเศม บุรุษการ. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี. 2561. หน้า 123.

²³³ ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, 3(2), 125-152. หน้า 144.

ในปี 1994 ประมวลกฎหมายอาญาใหม่ได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับบิดา มารดา ที่บกพร่องในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตร ไว้ในมาตรา 227-1725 โดยกำหนดอัตราโทษ จำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 30,000 ยูโรแก่บิดา หรือ มารดา ที่หลีกเลี่ยง หรือปราศจากเหตุผล อันสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิต สุขภาพร่างกาย ศีลธรรมจรรยา หรือการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองของตน ในวรรคสอง แห่งมาตราดังกล่าวยังบัญญัติด้วยว่าความผิดที่กล่าวในวรรคหนึ่งให้ใช้กับกรณีการละทิ้งครอบครัว ตามมาตรา 373 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งด้วยเช่นกัน เพราะมาตรา 373 แห่งประมวลกฎหมาย แพ่งบัญญัติให้อำนาจปกครองบุตรเป็นของบิดาหรือมารดา ซึ่งไม่สามารถหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ดังกล่าวได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลในความพิการ หรือมีความบกพร่องด้วยเหตุอื่น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ข้างต้นหากบิดาหรือมารดาบกพร่องในการปกครองบุตรด้วยการไม่อบรมสั่งสอน ไม่ดูแลด้านสุขภาพ ร่างกาย อนามัย ศีลธรรมจรรยา บิดาหรือมารดาย่อมมีความผิดทางอาญาเป็นการส่วนตัว แยก ต่างหากจากความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางละเมิดที่บุตรผู้เยาว์ได้กระทำลงไป ทั้งนี้พนักงานอัยการ สามารถดำเนินคดีกับพ่อแม่ที่บกพร่องจากการเลี้ยงดูบุตรได้โดยไม่ต้องมีคำร้องทุกข์เมื่อ พนักงานอัยการพิจารณาว่าเด็กมีความอ่อนแอทางความคิดอันเนื่องมาจากขาดการอบรมสั่งสอนที่ ดี²³⁴

2.2 สหราชอาณาจักร

2.2.1 การเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหาย

ในสหราชอาณาจักรผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของ บุคคลอื่นนอกจากจะสามารถดำเนินคดีแพ่งเพื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งที่เกิดจากการ กระทำความผิดอาญาแล้ว ผู้เสียหายยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ 2 วิธี คือ²³⁵

1) การเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐผ่านทางโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายใน คดีอาญา (*The Criminal Injuries Compensation Scheme: CICS*)

²³⁴ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 147.

²³⁵ พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2551. หน้า 20.

ผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องได้รับความเสียหายซึ่งเป็นผลมาจากความผิดอาญาร้ายแรงคำร้องขอต้องได้รับการไต่สวนจากเจ้าหน้าที่ และผู้เสียหายไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เป็นต้น

2) การเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด

มีในกระบวนการตัดสินคดีของศาลได้แก่ คำสั่งชดเชย (Compensation Orders) และ คำสั่งคืนทรัพย์สิน (Restitution Orders)

(1) คำสั่งชดเชย (Compensation Orders)

ระบบ Compensation มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่ง และการดำเนินคดีในศาลอาญาแต่ได้มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนโดยรัฐ ได้แก่ คิวบา ในสมัยก่อนคาสโตร การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายนี้ไม่ใช่โทษ แม้จะเป็นการตัดสินโดยศาลอาญาก็ตาม เป็นการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่เป็นการแก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจป้องกันผู้เสียหายจากอาชญากรรม

ระบบ Compensation มีคุณลักษณะเป็นกลางและมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษเป็นการทดแทน โดยรัฐที่ช่วยผู้เสียหายที่มีความจำเป็น เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายให้เพียงพอได้ โดยมีคณะกรรมการค่าตอบแทนความเสียหายพิจารณาคำร้องขอผู้เสียหาย

เมื่อปี 1975 Scarman LJ ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่กฎหมายอังกฤษกำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้จ่ายชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย (Compensation Orders) ว่าเนื่องจากกรกระทำความผิดอาญา มักมีความรับผิดชอบทางแพ่งรวมอยู่ด้วย การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาลแพ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะยุ่งยาก เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญามีความสะดวกและวิธีการที่รวดเร็ว รวมทั้งลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแพ่ง เมื่อมีวิธีการที่สามารถให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องดำเนินคดีและถูกพิพากษาลงโทษ คดีนั้นย่อมมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลอาญาแล้ว จึงเหมือนกับไม่จำเป็นที่จะต้องให้ผู้เสียหายดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดซ้ำอีกครึ่งหนึ่ง

(2) คำสั่งคืนทรัพย์สิน (Restitution Orders)

หลักการพื้นฐานของ Restitutions Orders คือ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยาก (simple compensation) โดยการให้ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ขโมยมาคืนให้แก่

เจ้าของหรือผู้ที่มีสิทธิ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ตาม พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) มาตรา 148-149

การมีคำร้องขอของผู้เสียหายเพื่อขอบังคับให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) ในส่วน compensation orders นั้น ศาลจะเป็นผู้บังคับสั่งให้ผู้กระทำผิดหรือจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในขั้นตอนของการกำหนดโทษ ซึ่งกระบวนการที่ศาลจะมีคำสั่ง compensation order ไม่จำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องมาศาลและทำคำร้องด้วยตนเอง โดยทั่วไปผู้เสียหายจะทำคำร้อง (statement) ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจระบุถึงความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เขาต้องการ ส่วนสำนวนของ The Crown Prosecution Service (CPS) จะมีแบบฟอร์มที่มีจำนวนค่าสินไหมทดแทน ชื่อและที่อยู่ของผู้เรียกร้อง โดยแบบฟอร์มนี้จะยื่นต่อศาล ซึ่งผู้ฟ้องคดีจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง compensation order ในตอนท้ายของการสรุปข้อเท็จจริงของคดี (สันนิษฐานว่าจำเลยให้การรับสารภาพ) หากจำเลยไม่รับสารภาพหลักฐานที่เกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะไม่ปรากฏในระหว่างการพิจารณาคดี เนื่องจากคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะมีเพียงกรณีที่มีการยอมรับผิดหรือมีข้อมูลต่อศาลที่เป็นการชัดเจนอย่างมากที่จะมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพส่วนมาก ผู้กระทำผิดมักจะยอมรับที่จะชดใช้ค่าเสียหาย และข้อโต้แย้งจะเป็นเรื่องความสามารถของผู้กระทำผิดในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย หากผู้เสียหายประสงค์จะขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาเพื่อให้ศาลมีคำตัดสินในประเด็นค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว²³⁶

ดังนั้น ตามกฎหมายของอังกฤษผู้เสียหายจะมีบทบาทในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในขั้นตอนของการยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และศาลจะกำหนดให้มีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อผู้ฟ้องคดีร้องขอตามที่ผู้เสียหายได้แสดงความประสงค์มา ส่วนตามกฎหมายไทยผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ก่อนมีการสืบพยานหรือก่อนศาลมีคำวินิจฉัย และมีสิทธินำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้²³⁷

²³⁶ พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ. หน้า 22-23.

²³⁷ “เรื่องเดียวกัน”. หน้า 77.

Compensation Orders หรือคำสั่งชดเชยนั้น ถูกกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) มาตรา 133²³⁸ โดยมาตราดังกล่าวอธิบายความหมายของคำสั่งชดเชยไว้ว่า หมายถึง คำสั่งที่ถูกกำหนดให้แก่ผู้กระทำความผิดเพื่อจ่ายค่าชดเชยสำหรับการบาดเจ็บ ความสูญเสีย หรือ ความเสียหายอันเป็นผลมาจากความผิดหรือความผิดอื่นใดที่ศาลนำมาพิจารณาพิพากษาลงโทษ สำหรับความผิดนั้น ๆ เพื่อชำระเงินสำหรับค่าปลงศพหรือค่าเสียหาย หรือค่าทุกข์โศกที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตอันมีผลจากการกระทำความผิดดังกล่าว โดยคำสั่งดังกล่าวนั้นศาลสามารถออกก่อนที่ศาล จะตัดสินว่าผู้กระทำความผิดมีความผิดได้ และเมื่อคำสั่งชดเชยมีความพร้อมใช้งาน ศาลอาจออก คำสั่งดังกล่าวไม่ว่าจะมีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการอื่นหรือไม่ก็ตาม

ใน พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) มาตรา 135²³⁹ ระบุว่า คำสั่งชดเชยนั้น จะต้องระบุ

---

²³⁸ Compensation order

In this Code “compensation order” means an order under this Chapter made in respect of an offender for an offence that requires the offender—

(a) to pay compensation for any personal injury, loss or damage resulting from—

(i) the offence, or

(ii) any other offence which is taken into consideration by the court in determining the sentence for the offence, or

(b) to make payments for—

(i) funeral expenses, or

(ii) bereavement,

in respect of a death resulting from any such offence.

²³⁹ Road accidents

(1) A compensation order may not be made in respect of funeral expenses or bereavement in respect of a death due to a road accident.

(2) A compensation order may be made in respect of injury, loss or damage due to a road accident only if it is in respect of—

(a) loss suffered by a person's dependants in consequence of the person's death,

(b) damage which is treated by section 137 as resulting from an offence under the Theft Act 1968 or Fraud Act 2006, or

(c) uninsured harm.

(3) In subsection (2), “uninsured harm” means injury, loss or damage as respects which—

(a) the offender was uninsured in relation to the use of the vehicle in question, and

จำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระ ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวจะต้องเป็นจำนวนที่ศาลเห็นว่าเหมาะสม โดยศาลอาจพิจารณาจากพยานหลักฐานและข้อโต้แย้งที่นำเสนอโดยผู้กระทำความผิดและฝ่ายผู้เสียหาย ซึ่งในการที่ศาลจะพิจารณาว่าจะออกคำสั่งชดเชยแก่ผู้กระทำความผิดหรือไม่และจำนวนเงินที่จ่ายนั้น ศาลต้องคำนึงถึงฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเท่าที่ศาลทราบ

คำสั่งชดเชยกรณีที่เกิดจากอุบัติเหตุทางถนนนั้น ไม่สามารถออกเพื่อเป็นค่าจัดการงานศพหรือค่าเสียขวัญ หรือค่าความทุกข์อันเกิดจากการเสียชีวิตซึ่งเป็นผลมาจากอุบัติเหตุทางถนนได้ แต่คำสั่งนั้นอาจออกเพื่อชดเชยการบาดเจ็บ การสูญเสีย หรือความเสียหายอันเกิดจากอุบัติเหตุทางถนนได้เฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องหาที่ฟ้องผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุต้องได้รับความสูญเสียทางการเงินหรือผลกระทบอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากต้องพึ่งพาผู้เสียชีวิต²⁴⁰ แต่หากเป็นกรณีอื่นนอกจากการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน คำสั่งชดเชยสามารถกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพที่บิดามารดา บุตรหรือคู่สมรสของผู้เสียชีวิตต้องเสียไปเนื่องจากการเสียชีวิตที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิดได้²⁴¹ โดยจำนวน

(b) compensation is not payable under any arrangements to which the Secretary of State is a party.

An offender is not uninsured in relation to the use of a vehicle for this purpose if that use of it is exempted from insurance by section 144 of the Road Traffic Act 1988.

(4) Where a compensation order is made in respect of injury, loss or damage due to a road accident, the amount to be paid may include an amount representing all or part of any loss of, or reduction in, preferential rates of insurance attributable to the accident.

(5) In this Chapter, "road accident" means an accident arising out of the presence of a motor vehicle on a road.

²⁴⁰ Funeral expenses and bereavement: cases other than road accidents

(1) A compensation order in respect of funeral expenses may be made for the benefit of anyone who incurred the expenses.

(2) A compensation order in respect of bereavement may be made only for the benefit of a person for whose benefit a claim for damages for bereavement could be made under section 1A of the Fatal Accidents Act 1976.

(3) The amount to be paid in respect of bereavement under a compensation order must not exceed the amount for the time being specified in section 1A(3) of that Act.

(4) This section is subject to section 136(1) (compensation order not available in respect of bereavement or funeral expenses in respect of a death due to a road accident).

²⁴¹ Sentencing Act 2020, Article 138. 17 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/138>

เงินที่ต้องจ่ายเนื่องจากการสูญเสียเงินนั้นต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 1A(3) ของ The Fatal Accidents Act 1976 ซึ่งกำหนดให้ไม่เกิน £15,120 หรือประมาณ 700,000 บาทไทย²⁴²

2.2.2 ลำดับการชำระค่าสินไหมทดแทน

เดิม พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2000 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) มาตรา 130(12) กำหนดให้ในกรณีที่ศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดและกำหนดให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระทั้งหมดได้ ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นลำดับแรกก่อนการชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียม²⁴³

ต่อมาได้มีการบัญญัติ พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) ซึ่งได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับลำดับและวิธีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ดังนี้ คือ มาตรา 135²⁴⁴ โดยได้บัญญัติไว้ว่า การสั่งจ่ายค่าสินไหมทดแทน

²⁴² The Fatal Accidents Act 1976, Article 138. 22 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/section/1A>

²⁴³ พิชราภรณ์ ภูสุวรรณ. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ. หน้า 26.

²⁴⁴ Making a compensation order

(1) A compensation order must specify the amount to be paid under it.

(2) That amount must be the amount that the court considers appropriate, having regard to any evidence and any representations that are made by or on behalf of the offender or the prosecution.

But see also sections 136 to 139.

(3) In determining—

(a) whether to make a compensation order against an offender, or

(b) the amount to be paid under such an order, the court must have regard to the offender's means, so far as they appear or are known to the court.

(4) Where the court considers—

(a) that it would be appropriate both to impose a fine and to make a compensation order, but

(b) that the offender has insufficient means to pay both an appropriate fine and appropriate compensation, the court must give preference to compensation (though it may impose a fine as well).

(5) For modifications of this section where the court also makes an order under section 380 (power to order parent or guardian to pay fine, costs, compensation or surcharge), see section 140.

(6) For the effect of proceedings in relation to confiscation orders on the court's powers in relation to compensation orders, see the following provisions of the Proceeds of Crime Act 2002—

(a) section 13(4) (where confiscation order has been made);

(b) section 15 (where proceedings on a confiscation order have been postponed).

นั้นต้องระบุจำนวนเงินที่ต้องชำระและต้องเป็นจำนวนเงินที่ศาลเห็นว่าเหมาะสม โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานและข้อโต้แย้งที่นำเสนอโดยหรือในนามของผู้กระทำความผิดหรือฝ่ายฟ้องร้อง แต่อย่างไรก็ตามให้ดูตามมาตรา 136 ถึง 139 ด้วย ในการพิจารณาว่าจะออกคำสั่งชดเชยต่อผู้กระทำความผิดหรือไม่ หรือจำนวนเงินที่จะจ่ายตามคำสั่งดังกล่าว ศาลต้องคำนึงถึงฐานะการเงินของผู้กระทำความผิดเท่าที่ปรากฏต่อศาลหรือเป็นที่ทราบของศาล ในกรณีที่ศาลพิจารณาว่าควรจะกำหนดค่าปรับและออกคำสั่งชดเชย แต่ผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินไม่เพียงพอที่จะจ่ายค่าปรับที่เหมาะสมและการชดเชยที่เหมาะสม ศาลต้องให้ความสำคัญกับการชดเชย แต่ศาลอาจกำหนดค่าปรับด้วย

2.2.3 การกำหนดความรับผิดของผู้ที่ต้องร่วมรับผิดกับจำเลย

ในกรณีผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ เดิม พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2000 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) มาตรา 131(1) ได้กำหนดให้ศาลมีคำสั่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้จ่ายค่าสินไหมทดแทน ได้มีกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุดที่ Magistrates' Court จะมีคำสั่งในความผิดใด ๆ คือ ไม่เกินจำนวน 5,000 ปอนด์ ต่อการชดเชยค่าเสียหายในความผิดหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการกระทำความผิดจำนวน 5 ความผิด จำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุด คือ 25,000 ปอนด์ ส่วน Crown Court นั้น ไม่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนชั้นสูงสุดที่ศาลจะสั่งได้²⁴⁵

ต่อมามีการบัญญัติ พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) ซึ่งในมาตรา 139²⁴⁶ กำหนดให้กรณีที่

²⁴⁵ พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ. หน้า 26.

²⁴⁶ Limit on compensation payable under compensation order of magistrates' court in case of young offender

(1) This section applies where—

(a) a magistrates' court is dealing with an offender for one or more offences (each, a “main offence”) of which the offender was convicted when aged under 18, and

(b) the court makes a compensation order in respect of—

(i) a main offence, or

(ii) any offence taken into consideration by the court in determining sentence for a main offence

(a “TIC offence”).

(2) The compensation in respect of a main offence must not exceed £5,000.

ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และศาลมีคำสั่งให้ชดเชยเกี่ยวกับความผิดหลักหรือความผิดใด ๆ ที่ศาลพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษสำหรับความผิดหลักนั้น ค่าชดเชยจะต้องไม่เกิน 5,000 ปอนด์ และค่าชดเชยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับความผิดหลักและความผิดใด ๆ ที่ศาลพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษสำหรับความผิดหลักจะต้องไม่เกิน 5,000 ปอนด์ คุณด้วยจำนวนความผิดหลัก และตามมาตรา 140²⁴⁷ ได้กำหนดให้กรณีที่ศาลสั่งให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือเสนอให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ศาลสามารถมีคำสั่งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กนั้นจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายได้ แทนที่จะบังคับจากผู้กระทำความผิดเอง คำสั่งให้ชำระเงินนั้นให้เป็นไปตามมาตรา 380 ซึ่งคำสั่งดังกล่าวจะใช้บังคับมิได้หากว่าไม่สามารถหาตัวบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ หรือเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ของคดีแล้วพบว่าคำสั่งให้ชำระนั้นจะเป็นการไม่สมเหตุสมผล และจะต้องให้โอกาสแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นก่อน เว้นแต่ว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ถูกเรียกให้มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแต่ไม่ได้มาปรากฏตัว และหากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลสูงคดีอาญา (Crown Court) ได้ โดย

---

(3) The total compensation in respect of main offences and TIC offences must not exceed £5,000 multiplied by the number of main offences.

(4) This section is subject to section 33B(5) of the Environmental Protection Act 1990 (clean-up costs relating to certain offences relating to waste).

²⁴⁷ Compensation order: order for payment by parent or guardian

(1) This section applies where—

- (a) a court makes or is proposing to make a compensation order in respect of an offence, and
- (b) the offender is aged under 18 when convicted.

(2) Section 380 (order for payment by parent or guardian) applies to the amount to be paid under any such compensation order.

(3) Subsection (4) applies for the purposes of any order made under section 380 against the offender's parent or guardian.

(4) The references in subsections (3) and (4) of section 135 (taking account of offender's means in determining amount of compensation) to the offender's means are to be read as references to the means of the offender's parent or guardian.

This is subject to subsection (5).

(5) For the purposes of any order made under section 380 against a local authority, section 135(3) does not apply.

บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ราวกับว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองถูกตัดสินลงโทษและคำสั่งนั้นเป็นโทษที่ลงแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเอง²⁴⁸

นอกจากจำนวนค่าเสียหายที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องชำระแทนผู้เยาว์แล้วนั้น พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) มาตรา 381²⁴⁹ ยังกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองอาจต้องรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมศาลในกรณีที่ศาลตัดสินว่าผู้เยาว์เป็นผู้กระทำความผิดอีกด้วย

2.2.4 วิธีดำเนินการยื่นคำร้องขอ

การที่ศาลจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมหนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องมายื่นคำร้องต่อศาลหรือผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีความอาญาด้วยตัวเอง แต่ผู้เสียหายชอบที่จะทำคำร้องกล่าวถึงความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญายื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Statement) ระบุถึงจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายประสงค์จะได้รับการชดเชยเยียวยาพร้อมพยานหลักฐานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ใบคำรักษาพยาบาลกรณีได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย เป็นต้น สำหรับสำนวนคดีของ Crown Prosecution Service (CPS) จะมีแบบฟอร์มที่กำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทน อันจะปรากฏชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวจะถูกนำมายื่นต่อศาล ซึ่งผู้ฟ้องคดีอาญาจะเป็นผู้มีคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญามีคำสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในตอนท้ายการสรุปข้อเท็จจริง²⁵⁰

3. สรุปและตารางเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ามีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่กำหนดเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ โดยประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

²⁴⁸ “เรื่องเดียวกัน”.

²⁴⁹ “เรื่องเดียวกัน”.

²⁵⁰ พงศ์กศेम บุรืลการ. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด. หน้า

ความอาญา มาตรา 44/1 สำหรับในต่างประเทศมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Criminal Procedure) และสหราชอาณาจักรซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) บทบัญญัติต่างๆ ล้วนมีรายละเอียดที่ใกล้เคียงและแตกต่างกันออกไป โดยผู้ศึกษาจะนำกฎหมายของแต่ละประเทศต่างๆ ข้างต้นมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

ประเทศ ข้อพิจารณา	ประเทศไทย	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	สหราชอาณาจักร
1. กระบวนการ แจ้งสิทธิให้ ผู้เสียหายดำเนิน การยื่นคำร้อง	ไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานใดแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย คงมีเพียงหนังสือเวียนภายในของสำนักงานอัยการสูงสุดเลขที่อส 0007(พท1)/ว247 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2567	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 75 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าว	กำหนดให้ผู้เสียหายทำคำร้องกล่าวถึงความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญายื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Statement)
2. ลำดับการ บังคับคดีตามคำ พิพากษา	ไม่มีกฎหมายเฉพาะระบุกระบวนการหลังจากมีคำพิพากษา จึงต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งมาตราดังกล่าวระบุให้ใช้ค่าธรรมเนียมก่อนแล้วจึงใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนและค่าปรับ	กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้ชำระเงินเพื่อเป็นการชำระค่าเสียหายก่อนแล้วจึงชำระค่าปรับ	ในกรณีที่ศาลพิจารณาค่าควร จะกำหนดค่าปรับและออกคำสั่งชดเชย แต่ผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินไม่เพียงพอที่จะจ่ายค่าปรับที่เหมาะสมและการชดเชยที่เหมาะสม ศาลต้องให้ความสำคัญกับการชดเชย แต่ศาลอาจกำหนดค่าปรับด้วย
3. การเรียก บุคคลภายนอกที่ ต้องร่วมรับผิดชอบ เข้ามาในคดี	ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ศาลหรือผู้เสียหายสามารถเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีได้	ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ศาลหรือผู้เสียหายสามารถเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีได้	กรณีที่ศาลสั่งให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือเสนอให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ศาลสามารถมีคำสั่งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กนั้นจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายได้

จากตารางสรุปข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากประเทศไทยแล้ว ในต่างประเทศซึ่งได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาไว้ โดยเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้ว จะพบว่าบทบัญญัติของแต่ละประเทศในเรื่องดังกล่าวมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป รวมทั้งมีข้อน่าสังเกตหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 กระบวนการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง

กรณีของประเทศไทย ไม่มีบทกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดที่จะต้อง มีหนังสือแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาไว้แต่อย่างใด มีเพียงหนังสือเวียนภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0007(พท1)/ว247 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2567 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 โดยหนังสือฉบับดังกล่าวได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ คือ คดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบให้ทำความเห็นและคำสั่งไปพร้อมกับการวินิจฉัยสั่งคดี และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เสียหายทราบก่อนวันยื่นฟ้องคดี เว้นแต่เป็นคดีฟ้องด้วยวาจาหรือคดีที่ศาลมีคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่ไม่อาจแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวได้ทัน

สาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 75 ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีจะต้องดำเนินการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนตั้งแต่ในชั้นสอบสวน

ส่วนสหราชอาณาจักรผู้เสียหายจะมีบทบาทในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในขั้นตอนของการยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และศาลจะกำหนดให้มีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อผู้ฟ้องคดีร้องขอตามที่ผู้เสียหายได้แสดงความประสงค์มา

3.2 ลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา

กรณีของประเทศไทย ไม่มีบทกฎหมายเฉพาะที่กำหนดลำดับการบังคับคดีกรณีที่มีจำเลยมีทรัพย์สินไม่เพียงพอในการชำระทั้งค่าธรรมเนียมศาลและค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา จึงต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 มาใช้

บังคับ โดยมาตราดังกล่าวกำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมก่อนและหากยังคงเหลือให้ชำระเป็นราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนแล้วจึงชำระค่าปรับ

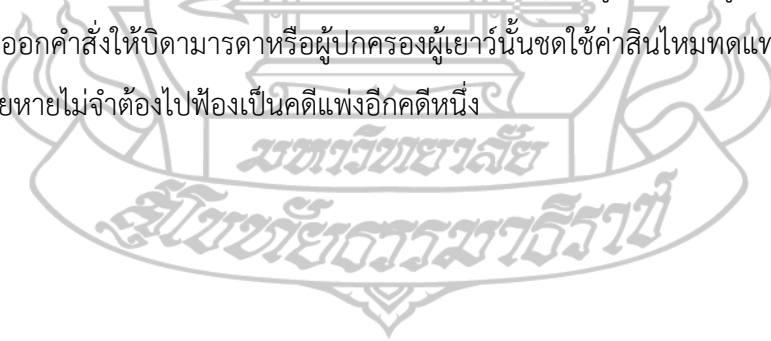
สาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ลำดับแรกจะต้องชำระค่าชดเชยสำหรับความเสียหายที่เกิดจากความผิดและการคืนทรัพย์สินเสียก่อน แล้วจึงชำระเป็นค่าปรับตามคำพิพากษา

ส่วนสหราชอาณาจักรในกรณีที่ศาลพิจารณาว่าควรจะกำหนดค่าปรับและออกคำสั่งชดเชย แต่ผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินไม่เพียงพอที่จะจ่ายค่าปรับและค่าสินไหมทดแทน ศาลต้องให้ความสำคัญกับการชดเชยมากกว่าค่าปรับและค่าธรรมเนียมศาลที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระ

3.3 การเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี

กรณีของประเทศไทย และสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่มีบทกฎหมายที่ศาลจะสามารถเรียกบุคคลภายนอกให้เข้ามาร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในกรณีที่จำเลยเป็นผู้เยาว์ ดังนั้นหากศาลพิพากษาว่าผู้เยาว์กระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายอาจจะต้องฟ้องคดีแพ่งต่างหากเพื่อบังคับชำระค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน

ส่วนสหราชอาณาจักรในกรณีที่ศาลพิจารณาว่าผู้เยาว์เป็นผู้กระทำความผิดศาลสามารถที่จะออกคำสั่งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้เยาว์นั้นชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ โดยที่ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่ง

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการยื่น คำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการยื่นคำร้องขอ
ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้ว พบว่ามีบทบัญญัติหลายฉบับที่บัญญัติ
เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแต่อย่างไรก็ดี พบว่ายังมีปัญหาของบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยหลาย
ประการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง

การกระทำความผิดอาญานั้น ในบางกรณีมักส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย
จิตใจ หรือส่งผลให้ได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ของบุคคลใด
บุคคลหนึ่ง อันทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย ซึ่งผู้เสียหายที่ประสงค์จะได้รับค่าสินไหมทดแทนชอบที่จะใช้สิทธิทางศาล
เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิดแก่ตนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 420 หรือหากผู้เสียหายไม่ประสงค์ที่จะไปใช้สิทธิฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่งนั้น
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้มี
การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้เพิ่มเติม มาตรา
44/1 และมาตรา 44/2 ซึ่งในมาตราดังกล่าว ก็ได้กำหนดให้สิทธิผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิเรียกร้อง
เอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนได้ โดยผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต
ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินมีสิทธิที่จะยื่นคำ
ร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ เพื่อให้ศาลพิจารณาค่า
สินไหมทดแทนรวมไปกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องไปดำเนินการ
ฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่ง โดยผู้เสียหายในคดีอาญา

ที่ได้รับความเสียหายต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน และประสงค์จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิด จะต้องจัดทำคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วยตนเอง และผู้เสียหายจะต้องนำคำร้องดังกล่าวไปยื่นต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาก่อนเริ่มสืบพยาน และในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานในคดีนั้น เช่น กรณีที่จำเลยรับสารภาพ ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และเมื่อผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว มาตรา 44/1 กำหนดให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีเท่านั้น โดยหากผู้เสียหายมิได้มีการดำเนินการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น ผู้เสียหายจะสิ้นสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และผู้เสียหายซึ่งประสงค์จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจำต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำละเมิดแก่ตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยผู้เสียหายจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้สิทธิทางศาล ค่าธรรมเนียมศาลและค่าทนายความเป็นอีกคดีหนึ่งด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ โดยระบุให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสียหายต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาความอาญาเพื่อขอบังคับให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนก่อนเริ่มสืบพยาน หากไม่มีการสืบพยานในคดีนั้น จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยคำร้องดังกล่าวถือเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งในมาตราดังกล่าวนั้น ไม่ได้มีการระบุหน้าที่ให้พนักงานอัยการ ศาลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนของตน รวมทั้งไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานใดมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่า การพิจารณาคดีนั้นอยู่ในชั้นตอน หรือกระบวนการใด และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในหมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา ก็ไม่มีบทบัญญัติมาตราใดระบุถึงหน้าที่ในการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของตนแต่อย่างใด ซึ่งแม้ว่าจะมีหนังสือเวียนของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0007(พท1)/ว247 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2567 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 โดยหนังสือฉบับดังกล่าวได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ คือ คดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสียหาย

เสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบให้ทำความเห็นและคำสั่งไปพร้อมกับการวินิจฉัยสั่งคดี และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เสียหายทราบก่อนวันยื่นฟ้องคดี เว้นแต่เป็นคดีฟ้องด้วยวาจาหรือคดีที่ศาลมีคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่ไม่อาจแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวได้ทันทีก็ตาม แต่หนังสือเวียนดังกล่าวเป็นเพียงหนังสือภายในของสำนักงานอัยการสูงสุดเท่านั้น โดยไม่ได้มีสภาพบังคับ และไม่ได้กำหนดโทษกรณีที่พนักงานอัยการไม่ได้แจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานใดทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายทราบแล้ว อาจเกิดปัญหาที่ผู้เสียหายไม่ทราบถึงสิทธิที่ตนควรจะได้รับ การชดเชยค่าเสียหายจากผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ ทำให้ผู้เสียหายจะต้องไปดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นอีกคดีหนึ่ง โดยต้องเสียระยะเวลาและเสียค่าธรรมเนียมศาลในคดีแพ่งรวมถึงเสียค่าทนายความ ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเกินควร อีกทั้งยังเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นได้พิจารณาคดีในคดีส่วนแพ่งต่อเนื่องไปได้เพื่อให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เสียหายได้รับความสะดวก รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย

สำหรับในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายต้องเสียชีวิต ไร้สมรรถภาพถาวรหรือไร้สมรรถภาพอย่างสิ้นเชิงในการที่จะประกอบกิจการเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน สำหรับ “การกระทำความผิดอาญา” หรือกรณีผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการเยียวยาหรือได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่ไม่มีปัจจัยในการช่วยเหลือตนเองช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น การไร้ความสามารถชั่วคราวหรือถาวร ไม่ว่าจะบางส่วนหรือไร้สมรรถภาพโดยสิ้นเชิง การเสียไปซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ต่อผู้ใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับ

ความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าเครื่องมือและค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัย การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สาม และในกรณีที่ผู้เสียชีวิต ยังหมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ และค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ด้วย ทั้งนี้การเยียวยาดังกล่าวครอบคลุมไปถึง ค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเจ็บปวดทรมานร่างกาย และจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา ความเสียหายจากการเสียโฉม ความเสียหายต่อสมรรถภาพทางเพศ และความเสียหายที่เกิดจากการขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาแล้ว ผู้เสียหายจะขอเข้าร่วมฟ้องด้วยในระหว่างการพิจารณาคดีนั้นก็ได้ โดยร้องขอด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายตุลาการซึ่งเป็นกลไกในการดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมภายหลังจากที่มีความผิดเกิดขึ้นแล้ว และมีลักษณะคล้ายพนักงานสอบสวนของไทย จะต้องดำเนินการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการขอค่าชดเชยสำหรับความเสียหายที่ได้รับ ทำให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของตนที่จะได้รับการเยียวยาค่าเสียหายตั้งแต่ในชั้นสอบสวน และสามารถเข้ามายื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ตามเวลาที่กฎหมายกำหนดทำให้ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับความสะดวกมากกว่ากระบวนการของประเทศไทย

สำหรับในสหราชอาณาจักรนั้น กำหนดให้ศาลจะเป็นผู้มีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายในขั้นตอนของการกำหนดโทษ ซึ่งกระบวนการที่ศาลจะมีคำสั่งชดเชยไม่จำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องมาศาลและทำคำร้องด้วยตนเอง โดยทั่วไปผู้เสียหายจะทำคำร้องยื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจระบุถึงความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เขาต้องการ ส่วนสำนวนของ The Crown Prosecution Service (CPS) จะมีแบบฟอร์มที่มีจำนวนค่าสินไหมทดแทน ชื่อและที่อยู่ของผู้เรียกร้อง โดยแบบฟอร์มนี้จะยื่นต่อศาล ซึ่งผู้ฟ้องคดีจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง compensation order ในตอนท้ายของการสรุปข้อเท็จจริงของคดี (สันนิษฐานว่าจำเลยให้การรับสารภาพ) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เสียหายในสหราชอาณาจักรนั้นสามารถทราบและสามารถดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดและจากหน่วยงานของรัฐได้ในชั้นของการสอบสวน โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมาศาลและไม่จำเป็นต้องทำคำร้องด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิของตนได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่าย

2. ปัญหาลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา

กรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา และผู้เสียหายได้ใช้สิทธิยื่นคำร้องขอคำสั่งใหม่ทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้เสียหายควรได้รับการชดเชยคำสั่งใหม่ทดแทน และได้พิพากษาให้จำเลยในคดีชดเชยคำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดหากจำเลยในคดีมิได้ชดเชยคำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการบังคับคดี เพื่อนำทรัพย์สินของจำเลยออกขายทอดตลาดและนำเงินที่ได้จากการบังคับคดีมาชดเชยคำสั่งใหม่ทดแทนตามคำพิพากษาแก่ตน ซึ่งในกระบวนการบังคับคดีนั้น ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อออกหมายบังคับคดี และยื่นเรื่องพร้อมทั้งวางค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี หากจำเลยในคดีมีทรัพย์สินที่อาจบังคับคดีได้ เมื่อขายทอดตลาดได้เงินเป็นจำนวนเท่าใดแล้วก็จะนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยใช้เป็นคำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามคำพิพากษาคดีดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในหมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีได้มีบทบัญญัติที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องลำดับการบังคับคดีภายหลังศาลมีคำพิพากษาในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอคำสั่งใหม่ทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเอาไว้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 มาใช้บังคับกับกรณีดังกล่าว โดยมาตรา 251 นั้นได้ระบุไว้ในกรณีที่ต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ชำระหนี้ศาล ค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือคำสั่งใหม่ทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้เป็นค่าธรรมเนียมก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งค่าธรรมเนียมดังกล่าวนี้ ได้แก่ค่าธรรมเนียมที่จำเลยต้องใช้แทนโจทก์ และค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี ต่อมาหากยังมีทรัพย์สินเหลือให้จัดใช้เป็นราคาทรัพย์สินหรือคำสั่งใหม่ทดแทนที่ผู้เสียหายจะต้องได้รับอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย และถ้ายังมีเงินเหลือจึงให้จัดใช้เป็นค่าปรับเป็นลำดับสุดท้าย

จากการที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะในส่วนของลำดับการบังคับคดีภายหลังศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ ทำให้จำเป็นต้องนำบทบัญญัติในเรื่องของการบังคับคดีภายหลังศาลมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 มาใช้แทน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้ระบุให้ กรณีที่จำเลยไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าใช้จ่าย ได้แก่

ค่าธรรมเนียม ค่าสินไหมทดแทนและค่าปรับที่กฎหมายกำหนดไว้ ให้จัดเอาทรัพย์สินของจำเลยชำระเป็นค่าธรรมเนียมก่อน หากยังคงเหลือจึงให้จัดใช้เป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย และหากยังคงเหลือจึงให้ใช้เป็นค่าปรับ จากการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กฎหมายให้ความสำคัญกับค่าธรรมเนียมที่จะต้องชี้ให้แก่รัฐมากกว่าการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายในคดี อันไม่เป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบในส่วนของ การได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำความผิด และเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ในการตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่ประสงค์จะให้ การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดี และเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย เนื่องจากการใช้บทบัญญัติตามมาตรา 251 นั้น หากปรากฏว่าจำเลยในคดีมีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะชำระค่าธรรมเนียม ค่าสินไหมทดแทนและค่าปรับ และกฎหมายกำหนดให้ชำระเป็นค่าธรรมเนียมก่อน อาจมีบางกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งได้ดำเนินการในชั้นตอนบังคับคดี ได้มีการเสียค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี ค่าจ้างทนายความ และเสียระยะเวลาในการดำเนินการด้วยความ คาดหมายว่าจะได้รับการเยียวยา ค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตามคำพิพากษา แต่ปรากฏว่าเมื่อผู้เสียหายได้ดำเนินการบังคับคดีจนถึงขั้นตอนขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยแล้ว กลับต้องนำเงินจากการขายทรัพย์สินของจำเลยมาชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จนทำให้ทรัพย์สินของจำเลยคงเหลือไม่พอที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ ก่อให้เกิดปัญหาที่ผู้เสียหายจะไม่ได้การเยียวยา ความเสียหายจากจำเลย ทั้งยังจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียระยะเวลาในการดำเนินคดีโดยเปล่าประโยชน์

สำหรับในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 142 ได้กำหนดขั้นตอนไว้ว่าหากผู้ต้องหาถูกสอบสวนตามกฎหมายต้องจัดหาหลักประกันหรือ การค้ำประกัน หลักประกัน โดยการค้ำประกันนั้นต้องครอบคลุมถึงการบังคับใช้เงินตามคำพิพากษา และการปฏิบัติตามภาระผูกพันอื่น ๆ ที่กำหนดแก่บุคคลนั้น โดยการชำระเงินตามคำพิพากษาของ ผู้ต้องหานั้นจะต้องชำระตามลำดับ กล่าวคือลำดับแรกจะต้องชำระค่าชดเชยสำหรับความเสียหายที่ เกิดจากความผิดและการคืนทรัพย์สินเสียก่อน แล้วจึงชำระเป็นค่าปรับตามคำพิพากษา โดยคำสั่งของ ผู้พิพากษาสอบสวนจะกำหนดจำนวนเงินที่จัดสรรให้กับแต่ละส่วนของหลักประกันหรือการค้ำประกัน ผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาควบคุมเสรีภาพและการคุมขังอาจตัดสินใจว่าการค้ำประกัน ครอบคลุมการชำระเงินทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่กำหนดให้ชำระเป็นค่าเสียหายหรือค่าปรับ หรือ อย่างไม่อย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นให้

ความสำคัญกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเป็นอันดับแรก หากยังคงมีทรัพย์สินคงเหลือจึงให้จัดใช้เป็นค่าปรับ โดยในมาตรา 142 นั้นมิได้มีการกำหนดให้จัดใช้เป็นค่าธรรมเนียมศาลหรือค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีแต่อย่างใด

สำหรับในสหราชอาณาจักรนั้น พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับลำดับและวิธีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนค่าสินไหมทดแทนไว้ในมาตรา 135 โดยได้บัญญัติไว้ว่า การส่งจ่ายค่าสินไหมทดแทนนั้นต้องระบุจำนวนเงินที่ต้องชำระและต้องเป็นจำนวนเงินที่ศาลเห็นว่าเหมาะสม โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานและข้อโต้แย้งที่น่าเสนอโดยหรือในนามของผู้กระทำความผิดหรือฝ่ายที่ออกร้อง แต่อย่างไรก็ตามให้ดูตามมาตรา 136 ถึง 139 ด้วย ในการพิจารณาว่าจะออกคำสั่งชดเชยต่อผู้กระทำความผิดหรือไม่ หรือจำนวนเงินที่จะจ่ายตามคำสั่งดังกล่าว ศาลต้องคำนึงถึงฐานะการเงินของผู้กระทำความผิดเท่าที่ปรากฏต่อศาลหรือเป็นที่ทราบของศาล ในกรณีที่ศาลพิจารณาว่าควรจะกำหนดค่าปรับและออกคำสั่งชดเชย แต่ผู้กระทำความผิดมีฐานะทางการเงินไม่เพียงพอที่จะจ่ายค่าปรับที่เหมาะสมและการชดเชยที่เหมาะสม ศาลต้องให้ความสำคัญกับการชดเชย แต่ศาลอาจกำหนดค่าปรับด้วย ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการกำหนดให้จัดใช้เป็นค่าธรรมเนียมศาลหรือค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสอันเป็นการให้ความสำคัญกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายมากกว่าที่จะมาชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้แก่รัฐ

3. ปัญหาการเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี

กรณีที่มีผู้กระทำละเมิดทำให้บุคคลใดได้รับความเสียหายแก่ชีวิต แก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างใดนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการเยียวยาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายดังกล่าวจากผู้กระทำละเมิดแก่ตน และหากการกระทำดังกล่าวนั้น ต้องด้วยกรณีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้อาจมีบุคคลอื่นต้องเข้ามารวมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนร่วมกับผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายก็ชอบที่จะเรียกร้องเอาจากผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบนั้นด้วย เช่น ในกรณีที่ลูกจ้างได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นระหว่างกระทำในทางหน้าที่จ้างนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 กำหนดให้

นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ถูกจ้างได้กระทำลง หรือในกรณีที่บุตรผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดามารดาหรือผู้อนุบาลต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นหากตนมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ที่จะต้องดูแล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 และในกรณีที่บุคคลผู้ไร้ความสามารถได้กระทำละเมิด ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือผู้ซึ่งดูแลผู้ไร้ความสามารถจะต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดด้วย หากมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430

จากกรณีดังกล่าว หากเป็นคดีแพ่งที่ไม่ได้มีการกระทำความผิดอาญารวมอยู่ด้วย การที่ผู้เสียหายจะใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ตน ผู้เสียหายชอบที่จะใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ตน ส่วนผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิดนั้น หากผู้เสียหายประสงค์ที่จะเรียกร้องให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้เสียหายจะต้องฟ้องบุคคลเช่นว่านั้นเป็นคดีแพ่งโดยฟ้องรวมไปกับการฟ้องผู้กระทำละเมิด หรืออาจฟ้องเฉพาะแต่ผู้ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิดเป็นอีกคดีหนึ่ง หรือใช้สิทธิเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีแพ่งในฐานะเป็นผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ว่าด้วยเรื่องการร้องสอดแล้วแต่กรณี

การกระทำความผิดอาญาบางฐานความผิด จะส่งผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางแพ่งด้วย เช่น ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 ฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 ฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 ฐานมิได้มีเจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 เป็นต้น ซึ่งการเรียกค่าเสียหายในคดีส่วนแพ่งจากผู้กระทำความผิดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กำหนดให้ในคดีอาญาที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 44/1 กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้ โดยทำเป็นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ยื่นเข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ศาลพิจารณาทั้งคดีในส่วนค่าเสียหายรวมไปกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา ค่าเสียหายโดยรวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องไปดำเนินการฟ้องคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายซึ่งถือเป็นเหยื่อในคดีอาญา

อย่างไรก็ดี ในการกระทำความผิดอาญาที่ส่งผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดข้างต้น ในบางกรณีอาจส่งผลให้มีผู้ต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำความผิดด้วย เช่น ในกรณีที่นายจ้างได้มอบหมายให้ลูกจ้างมีหน้าที่ขับรถนำสินค้าของนายจ้างไปส่งให้กับลูกค้า หากระหว่างการนำส่งสินค้าตามคำสั่งของนายจ้าง ลูกจ้างได้ขับรถโดยประมาทเฉี่ยวชนเข้ากับรถคันอื่น จนเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับอันตรายเกิดขึ้น กรณีดังกล่าว นอกจากลูกจ้างจะมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 แล้ว การกระทำของลูกจ้างยังถือเป็นการประมาทเลินเล่อทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งส่งผลให้ลูกจ้างมีหน้าที่ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย อีกทั้งนายจ้างผู้ที่ได้สั่งการให้ลูกจ้างทำงานให้แก่ตน ยังต้องร่วมรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 3 หมวด 2 ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น พบว่ามีเพียงบทบัญญัติที่ให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนได้จากผู้กระทำความผิดแต่ไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่บัญญัติให้ศาลหรือผู้เสียหายสามารถเรียกผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในคดีให้เข้ามาในคดีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ว่าด้วยเรื่องการร้องสอด ก็ไม่สามารถนำบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อเรียกผู้ร่วมต้องรับผิดชอบกับผู้กระทำความผิดเข้ามาในคดีเพื่อให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนกับผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ซึ่งในบางคดีที่ผู้เยาว์หรือลูกจ้างหรือผู้ไร้ความสามารถเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องด้วยอายุ อาชีพ ฐานะ และเศรษฐกิจทางสังคมของบุคคลดังกล่าว อาจไม่มีรายได้หรือทรัพย์สินเพียงพอที่จะสามารถชดเชยค่าสินไหมทดแทน

และเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้เสียหายได้ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน

ดังนั้น เนื่องจากไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่ให้สิทธิผู้เสียหายหรือศาลที่จะเรียกผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลของการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดให้เข้ามาในคดีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจึงไม่สามารถขอให้ศาลเรียกบิดามารดา นายจ้างหรือผู้ปกครองให้เข้ามาในคดีเพื่อให้ศาลบังคับให้ร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ ผู้วิกลจริตหรือบุคคลผู้ไร้ความสามารถได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ผู้เสียหายจึงต้องไปฟ้องคดีแพ่งเพื่อให้ศาลพิพากษาให้บิดามารดา นายจ้างหรือผู้ปกครองผู้เยาว์เข้ามารับผิดชอบร่วมกันกับผู้กระทำความผิดในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ตน ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งดังกล่าวเป็นอีกคดีนั้น ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลและเสียค่าทนายความเป็นอีกคดีหนึ่ง รวมทั้งจะต้องใช้เวลานานยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายเดือดร้อนเกินควร ทำให้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น ไม่มีผลที่จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนใด ๆ ให้กับผู้เสียหาย ทั้งยังเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่มีเจตนารมณ์เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับการพิจารณาไปในทางที่รวดเร็ว สะดวก และไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น กรณีความรับผิดชอบทางละเมิดที่บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์นั้น มาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง (Code civil) บัญญัติให้บิดามารดาในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครอง ต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางละเมิดของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลของตน บิดามารดาในความหมายนี้รวมถึงบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยเช่นกัน รวมทั้งประมวลกฎหมายอาญาใหม่ได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับบิดามารดา ที่บกพร่องในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตร โดยกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 30,000 ยูโร แก่บิดาหรือมารดาที่หลีกเลี่ยงหรือปราศจากเหตุผลอันสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิต สุขภาพร่างกายศีลธรรมจรรยา หรือการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองของตน รวมทั้งยังกำหนดให้บิดามารดาไม่สามารถหลุดพ้นจากความรับผิดชอบดังกล่าวได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลในความพิการ หรือมีความบกพร่องด้วยเหตุอื่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นหากบิดาหรือมารดาบกพร่องในการปกครองบุตรด้วยการไม่อบรมสั่งสอน ไม่ดูแลด้านสุขภาพร่างกาย อนามัย ศีลธรรมจรรยาของบุตร บิดาหรือมารดาย่อมมีความผิดทางอาญาเป็นการส่วนตัวแยกต่างหากจากความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางละเมิดที่บุตรผู้เยาว์ได้กระทำลงไป ทั้งนี้

พนักงานอัยการสามารถดำเนินคดีกับพ่อแม่ที่บกพร่องจากการเลี้ยงดูบุตรได้โดยไม่จำเป็นต้องมีคำร้องทุกข์เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาว่าเด็กมีความอ่อนแอทางความคิดอันเนื่องมาจากขาดการอบรมสั่งสอนที่ดี ซึ่งคล้ายกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ของประเทศไทยที่กำหนดให้บิดามารดาจำต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้เยาว์ได้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม กุณหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจผู้เสียหายหรือศาลที่จะเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดเข้ามาในคดีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เช่นเดียวกับประเทศไทย

ในส่วนของสหราชอาณาจักร พระราชบัญญัติการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2020 (The Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2020) มาตรา 139 กำหนดให้กรณีที่ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือเสนอให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ศาลสามารถมีคำสั่งให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กนั้นจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายได้แทนที่จะบังคับจากผู้กระทำความผิดเอง คำสั่งให้ชำระเงินนั้นจะต้องให้โอกาสแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นก่อน เว้นแต่ว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ถูกเรียกให้มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลแต่ไม่ได้มาปรากฏตัว และหากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว ก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลสูงคดีอาญา (Crown Court) ได้ โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ราวกับว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองถูกตัดสินลงโทษและคำสั่งนั้นเป็นโทษที่ลงแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองเอง รวมทั้งยังกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองอาจต้องรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมศาลในกรณีที่ศาลตัดสินว่าผู้เยาว์เป็นผู้กระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องไปฟ้องคดีแพ่งอีกคดีหนึ่งเพื่อเรียกให้บิดามารดาของผู้เยาว์มาร่วมกันรับผิดชอบแก่ผู้เยาว์ และผู้เสียหายมีโอกาสดำเนินการเยียวยาความเสียหายมากกว่าการบังคับเอาแต่กับผู้เยาว์กรณีเดียว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร รวมถึงการหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนศึกษาดำรงกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา บทความทางวิชาการ วารสาร ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์และพระราชบัญญัติเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและจากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมาย เกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จึงมีบทสรุปดังนี้คือ

กรณีการกระทำความผิดอาญาได้ไปก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในสองลักษณะ กล่าวคือ เป็นการก่อความเสียหายต่อสังคม เนื่องจากเป็นการกระทำที่ทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และความสงบสุขของสังคม ในขณะเดียวกัน ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นด้วย จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดทางอาญานั้นได้ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ผู้เสียหายนั้นควรจะได้รับจากผู้กระทำความผิดด้วย เรียกว่า “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” จึงมีการขยายเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาออกไป โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ด้วย เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดีในอันที่ไม่ต้องพิจารณาคดีถึงสองครั้ง ซึ่งแต่เดิมกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 กรณีหนึ่ง และอำนาจพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องคดีอาญาในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร มีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดแทนผู้เสียหายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 อีกกรณีหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากเป็นการง่ายต่อการพิจารณา ต่อมามีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 โดยเพิ่มเติมหลักการใหม่กำหนดไว้ตามมาตรา 44/1

ว่าในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย

กระบวนการในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องได้ต่อเมื่อได้รับอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน โดยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาร้องขอให้จำเลยชดใช้ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง แล้ว ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่ การเรียกร้องเอาทรัพย์สิน การเรียกร้องให้ใช้ราคาทรัพย์ หรือการเรียกร้องค่าเสียหายดังนั้นหากเป็นความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งพนักงานอัยการใช้สิทธิเรียกร้องแทนผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับการคืน หรือการใช้ราคาทรัพย์แล้ว ผู้เสียหายในคดีอาญาก็อาจใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เท่านั้น

การยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน และหากไม่มีการสืบพยานในคดีนั้น จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี เมื่อได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว มาตรา 44/1 กำหนดให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีเท่านั้น นอกจากนั้นคำร้องดังกล่าวต้องสอดคล้องกับคำฟ้องในคดีอาญาด้วย ซึ่งกระบวนการขั้นตอนก่อนการยื่นคำร้องนี้

ไม่ได้มีกฎหมายฉบับใดกำหนดอำนาจหน้าที่ในการแจ้งสิทธิไปยังผู้เสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิ ขั้นตอนและกระบวนการในการยื่นคำร้องมีเพียงหนังสือเวียนภายในของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส 0007(พท1)/ว247 ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2567 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 โดยหนังสือฉบับดังกล่าวได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ คือ คดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบให้ทำความเห็นและคำสั่งไปพร้อมกับการวินิจฉัยสั่งคดี และแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เสียหายทราบก่อนวันยื่นฟ้องคดี เว้นแต่เป็นคดีฟ้องด้วยวาจาหรือคดีที่ศาลมีคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่ไม่อาจแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิดังกล่าวได้ทัน ซึ่งหนังสือเวียนฉบับดังกล่าวกำหนดให้พนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนไปยังผู้เสียหาย โดยเป็นการแจ้งเวียนภายในกรอบของสำนักงานอัยการสูงสุดเท่านั้นไม่ได้มีการตราเป็นกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งข้อเสียก็คือผู้เสียหายอาจจะไม่ทราบถึงสิทธิของตน และหนังสือเวียนฉบับดังกล่าวก็ไม่ได้มีการกำหนดโทษหรือกำหนดวิธีเยียวยาผู้เสียหาย กรณีที่พนักงานอัยการมิได้มีการแจ้งสิทธิไปยังผู้เสียหายจนทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จนผู้เสียหายอาจต้องไปดำเนินการฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ธรรมนูญฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรมีการกำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาแก่ผู้เสียหายตั้งแต่ในชั้นสอบสวน

ในบางคดีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามฟ้องแต่จำเลยเป็นผู้เยาว์หรือเป็นลูกจ้างซึ่งกระทำการในทางการที่จ้างและศาลมีคำสั่งให้ผู้เยาว์หรือลูกจ้างนั้นรับผิดชอบใช้นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้ศาลหรือผู้เสียหายจะร้องขอให้ผู้ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดีดังกล่าวได้ ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในทางแพ่ง อันได้แก่ ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบนั้นเป็นนายจ้างของจำเลยซึ่งได้กระทำความผิดในขณะที่ทำการงานที่ว่าจ้างจากนายจ้าง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 ระบุให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง หรือในกรณีที่จำเลยในคดีเป็นผู้เยาว์และได้กระทำความผิดอาญาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ก็ได้ระบุให้บิดามารดาหรือผู้ดูแลผู้เยาว์นั้นต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดด้วยเช่นกัน อีก

ทั้ง มาตรา 44/1 วรรคสาม ไม่เปิดช่องให้ผู้เสียหายมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงไม่สามารถเรียกบุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในความผิดอาญาเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วย และกรณีไม่สามารถนำบทบัญญัติว่าด้วยการร้องสอด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 มาใช้ในกรณีนี้ได้เพราะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ในส่วนของสหราชอาณาจักรนั้นได้มีการกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดามารดาาร่วมรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เยาว์ต้องชำระแก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกศาลตัดสินว่ากระทำความผิดและให้ชดใช้ค่าเสียหายด้วย

ขั้นตอนภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของจำเลย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ได้กำหนดลำดับขั้นตอนในการยึดทรัพย์สินในกรณีนี้จำกัดเฉพาะแต่การยึดเท่าที่จำเป็นเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้นมาชำระค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์หรือค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยค้างชำระตามคำพิพากษา

การยึดทรัพย์ตามมาตรา 251 เป็นการยึดทรัพย์ของจำเลย ฉะนั้นในส่วนที่จะนำไปชดใช้ค่าธรรมเนียม จึงเป็นค่าธรรมเนียมที่จำเลยเป็นฝ่ายต้องชำระทั้งชำระแทนโจทก์และชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี เช่น ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง และฟ้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ ในการนี้โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254 แต่ถ้าโจทก์มีคำขอให้จำเลยชดใช้แทนโจทก์ด้วย เมื่อคดีถึงที่สุดและจำเลยเป็นฝ่ายแพ้คดีโดยจำเลยต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ให้แก่โจทก์ ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าธรรมเนียมในส่วนนี้แทนโจทก์ได้ตามนัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 255 ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 165 ฉะนั้นเมื่อมีการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของจำเลยออกจัดการจำหน่าย เจ้าพนักงานจะหักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีไว้ และจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องคดีให้แก่โจทก์ผู้เป็นเจ้าของหนี้ก่อนแล้วจึงหักใช้เป็นค่าปรับสำหรับการยึดทรัพย์เพื่อชดใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นราคาทรัพย์สิน ซึ่งตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรนั้นได้ให้ความสำคัญกับค่าสินไหมทดแทนเป็นอันดับแรกหากยังมีเงินเหลือพอชำระจึงให้ส่งใช้เป็นค่าธรรมเนียมและค่าปรับ

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทน ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตลอดจนกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ดังนี้

2.1 กรณีปัญหาการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายดำเนินการยื่นคำร้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติว่า “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง นั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหม ทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้อง แก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีไข่คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่า สินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้ง กับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตาม ความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีก “ไม่ได้”

เห็นควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนด บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสี่ ว่า “ให้ พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งให้ผู้เสียหายซึ่งมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุ ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับ

ความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยตามวรรคหนึ่งทราบถึงสิทธิ ขั้นตอนและระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ตั้งแต่ขณะสอบสวนเกี่ยวกับความผิดดังกล่าว และให้พนักงานสอบสวนให้คำปรึกษาในการจัดทำคำร้องดังกล่าวแก่ผู้เสียหายด้วย”

ทั้งนี้ หากมีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแก่ผู้เสียหายตั้งแต่ในชั้นสอบสวน จะทำให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิ ขั้นตอนและระยะเวลาในการยื่นคำร้องตั้งแต่ในชั้นสอบสวน ทำให้ผู้เสียหายสามารถวางแผนในการใช้สิทธิ โดยอาจจะเข้าพบหรือปรึกษานายเพื่อจัดทำคำร้อง มีระยะเวลาในการตัดสินใจดำเนินการจัดทำคำร้อง และสามารถยื่นคำร้องเข้าดังกล่าวเข้าไปได้ทันระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เป็นการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ผู้เสียหายเสียสิทธิในการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

2.2 กรณีปัญหาลำดับการบังคับคดีตามคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 บัญญัติว่า “ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาลค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ค่าธรรมเนียม
- (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (3) ค่าปรับ”

เห็นควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ว่า “ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาลค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (2) ค่าธรรมเนียม
- (3) ค่าปรับ”

ทั้งนี้ ขั้นตอนภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาให้จำเลยหรือผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้วนั้น หากจำเลยได้รับโทษในคดีอาญาแล้วและไม่ยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาในส่วนที่ให้ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนการบังคับคดีด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้เสียหายจะต้องจ้างทนายความเพื่อสืบทรัพย์สินและบังคับคดีจากทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่ ซึ่งในบางกรณีจำเลยมีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะชำระทั้งค่าสินไหมทดแทน ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 กำหนดให้ต้องนำทรัพย์สินของจำเลยมาชำระเป็นค่าธรรมเนียมก่อน ซึ่งค่าธรรมเนียมนั้นได้แก่ ค่าธรรมเนียมศาลที่จำเลยต้องใช้แทนโจทก์ รวมทั้งค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ซึ่งภายหลังจากการหักค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แล้วอาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรืออาจได้รับค่าสินไหมทดแทนในจำนวนที่ไม่เพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งเมื่อหักค่าทนายความต่าง ๆ ค่าเดินทาง หรือค่าขาดประโยชน์ในการดำเนินคดีแล้วนั้น อาจไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหาย ซึ่งหากมีการแก้ไขกฎหมายให้มีการหักราคาทรัพย์สินของจำเลยจัดใช้เป็นค่าสินไหมทดแทนเสียก่อน หากเหลือจึงจัดใช้เป็นค่าธรรมเนียมและค่าปรับจะเป็นธรรมกับทางผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิของตน ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิด และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามากกว่า

2.3 กรณีปัญหาการเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบเข้ามาในคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติว่า “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหม

ทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

เห็นควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคห้า ว่า “ในคดีที่จำเลยเป็นผู้เยาว์ หรือเป็นลูกจ้างที่กระทำในทางการที่จ้าง หากศาลเห็นเองหรือผู้เสียหายซึ่งยื่นคำร้องขอตามวรรคหนึ่งร้องขอ ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดามารดา หรือนายจ้าง เข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบของตน หากศาลพิจารณาแล้วได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดจริงและ บิดามารดาหรือนายจ้างต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบกับจำเลยในค่าสินไหมทดแทนที่จำเลยต้องชำระให้แก่ผู้เสียหายด้วย”

ทั้งนี้ เนื่องจากในบางกรณีที่จำเลยเป็นผู้เยาว์หรือเป็นลูกจ้างซึ่งกระทำการงานให้เป็นคุณแก่นายจ้างนั้น เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเนื่องด้วยฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยซึ่งอาจเป็นลูกจ้างหรือเป็นเพียงผู้เยาว์ อาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเยียวยาผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายจึงอาจจะต้องไปดำเนินการเพื่อฟ้องคดีแก่ผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เสียหายคือนายจ้างหรือบิดามารดาผู้เยาว์เป็นอีกคดีหนึ่ง การบัญญัติกฎหมายโดยให้ศาลมีอำนาจเรียกบุคคลภายนอกที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้เข้ามาในคดีเพื่อให้คำพิพากษาของศาลสามารถบังคับไปถึงบุคคลดังกล่าวได้ ก็จะทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาค่าเสียหายมากกว่ากฎหมายเดิม และผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องไปฟ้องร้องผู้ที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่ง เป็นการประหยัดเวลา ให้ความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย ให้สิทธิผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนโดยวิธีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยสุรินทร์

สุรินทร์พัฒนศึกษา

บรรณานุกรม

- กองแผนงานอาชญากรรม. (2567). สถิติฐานความผิดคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน ทั่วประเทศ. <http://thaicrimes.org/crimestat/>
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- กิตติ บุศยพลากร. (2523). ผู้เสียหายในคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กীরติ บัวสด. (2564). ปัญหาการผ่อนชำระค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายความรับผิดชอบทางละเมิด ของเจ้าหน้าที่ [สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กุลเดช กุลเจริญ. (2566). ปัญหาการเยียวยาค่าสินไหมทดแทนทางด้านจิตใจในคดีข่มขืนกระทำชำเรา: ศักยภาพการใช้ดุลพินิจของศาล [สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะอนุกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค. (ม.ป.ป.). รายงานสรุปผลการเสวนาในงานมหกรรมงานวิจัย แห่งชาติ 2565. <https://www.senate.go.th/assets/portals/133/fileups/168/files/รายงานสรุปการ%20เสวนา%20เรื่อง%20วิจัย-สิทธิมนุษย.pdf>.
- คณิง ภาไชย. (2561). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1805/2497.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 806/2533.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2593/2536.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6906/2554.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2258/2527.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 174/2528.
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2445/2519.
- จรัญชัย เคียงกิตววรรณ. (2554). ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2561). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยจัดการ

- งาน นอกสั่ง ลากมีควรรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กองทุน
ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2518). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิต เศรษฐบุตร. (2556). *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์. (2539). *การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา*
[วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างใน ดาริน บุญมา
เลิศ. การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 [วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชาอุพงษ์สีลันท์ จันทร์ดอก. (2556). *การดำเนินคดีเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย*. ศูนย์วิทยบริการศาล
ยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติ หอสมุดศาลยุติธรรม. [https://library.coj.go.th/th/media/
media-43393.html](https://library.coj.go.th/th/media/media-43393.html)
- ณรินทร์วัฒน์ ศรีธัญญากร. (2559). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาแก่กรรมการหรือ
ผู้จัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรซึ่งกระทำโดยทุจริต. *วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(17), 121-144.
- ดาริน บุญมาเลิศ. (2554). *การฟ้องคดีในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157*
[วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวี เจริญพิทักษ์. (2497). *คำอธิบายโดยพิสดาร และระเบียบปฏิบัติประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณา ความอาญา*. อักษรสารการพิมพ์.
- ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2505). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1958 และ, บทความ
เรื่องโรคไตอักเสบติดเชื้อเรื้อรัง*. โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- ธีระ สุชีวารงกูร. (2564). การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง. *วารสาร
นิติศาสตร์*, 29(4), 578-592. อ้างใน แสงเทียนน้อย คະສາ. *การคุ้มครองสิทธิของ
ผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา*. [วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์. (2522). *การยื่นคำร้องขอบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิตย.

- นุจิรา มีชัย. (2557). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายจากการกระทำ
ละเมิด กรณีศึกษา: คำขอคุ้มครองชั่วคราวให้หยุดกระทำละเมิดก่อนฟ้อง [วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เนติ แก้วจงประสิทธิ์. (2559). ปัญหาความรับผิดของบิดามารดา ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนใน
คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา กรณีจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร
มหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประยูร กันไพเราะ. (2554). ความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความ
เสียหายลำดับสอง [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประยุทธ์ เพชรคุณ. (2554). ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายใน
คดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็น
โจทก์ ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์ (2563). กฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้.
กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ.
- ปิติพร วิมลภัทรานนท์. (2552). พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548: ศึกษาเฉพาะกรณีของมาตรา 44/1 [วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิลันธน์ อรุณภาคย์. (2562). ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง
กับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงศ์เกษม บุรีสการ. (2561). การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา กรณีเด็กหรือเยาวชนเป็น
ผู้กระทำความผิด [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. (ม.ป.ป.). สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา 44/1. [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/
elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3066](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3066)
- พจน์ ปุษปาคม. (2505). คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ลักษณะ 5
ละเมิด พร้อมด้วยตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา. โรงพิมพ์กฤษณปกรณ์.

- พรพิมล ธรรมทวี. (2561). การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษากรณีการบังคับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ฟ้องโดยพนักงานอัยการ [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณณิภา บุรพาชีพ. (2522). ค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. (2545). อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ. (2551). การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงานอัยการ [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตร์มหาวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทักษ์ ไทยเจริญ. (2556). บทบัญญัติที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากผล: ศึกษาเฉพาะลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2540). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. อ่างใน ปิลันธน์ อรุณภาคย์. ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2470). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพจิตร สวัสดิสาร. (2528). กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายอื่นในลัทธิกฎหมายโรมาน-เยอรมันนิค. ใน ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, เล่มที่ 2, หน้าที่ 13. ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 11). นิติบรรณการ.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด พระราชบัญญัติความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หลักกฎหมายลักษณะละเมิด ข้อสันนิษฐานความผิดกฎหมาย (พิมพ์ครั้งที่ 13). นิติบรรณการ.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2560). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป (พิมพ์ครั้งที่

5). พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).

ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. (2562). การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารนิติรัฐกิจและสังคมศาสตร์*, 3(2), 125-152.

ภาคภูมิ พงษ์ชัยภูมิ. (2552). ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ร. แลงการ์ด. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1*. ไทยวัฒนาพานิช. อ้างใน จริญญาชัย เคียงกิติวรรณ. ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่งทิภา วิสม. (2562). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติและระยะเวลาในการสอบข้อเท็จจริง ของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด [สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เริงธรรม ลัดพลี. (2529). *คำบรรยายสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. นิตยบรรณการ. อ้างใน ปิลันธน์ อรุณภาคย์. ปัญหากฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วารุณี วงศาทิพย์. (2566). ปัญหาการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐให้พิจารณาชดเชยค่าสินไหมทดแทน [สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

วีระศักดิ์ แสงสารพันธุ์. (2544). *ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรชัย เชี่ยวชาญ & ประทีป ทับอัติตานนท์. (2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 13(1), 75-96.

ศิริรัตน์ สีนวล. (2560). ลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศและดุลพินิจในการลงโทษทางอาญา. <https://library.coj.go.th/th/media/54227/media-54227.html>

สัญญา ธรรมศักดิ์. (2515). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตอน 1* ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดย ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

- สุมาลี วงษ์วิจิตร. (2548). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2551). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง*. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุขุม ศุกนิത്യ. (2553). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. นิติบรรณการ.
- สหวัดน์ มลประเสริฐ. (2557). *ปัญหาการโอนคดีมีทุนทรัพย์จากศาลจังหวัดไปยังศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 วรรคท้าย* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนีย์ ปราโมช. (2502). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้ ละเมิด และนิรโทษกรรม คัดจากหนังสือนิติกรรมและหนี้ พิมพ์ พ.ศ. 2479*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม). (2477). *ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 21 กฎหมาย ร.ศ. 125-126*. เติลเมล์. อ้างใน จริญญา เคียงกิตวิรรณ. ผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไสลเกษ วัฒนพันธ์. (2563). *เอกสารประกอบคำบรรยายเนติบัณฑิต วิชากฎหมายลักษณะละเมิด ภาคเรียนที่ 1 สมัยที่ 73*. เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุธิดา กาญจนวงศ์. (2550). *การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุธีรา ประชุมรัตน์. (2551). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการขาดไร้อุปการะในคดีละเมิด* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรัฐพล คชพิมพ์. (2557). *บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ: ศึกษาการเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- แสงเทียนน้อย คະสา. (2564). *การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). *เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. สภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. (2554). *แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2*. https://drive.google.com/file/d/11Hy-wMQesq05N4DSruPr8-qqptVMCgYq/view?usp=sharing&usp=embed_facebook
- สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. (2562). *ซักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ ในการแจ้งสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ*. <https://drive.google.com/file/d/14kGPIhZkrwTiZ0XZ2jjfoDC9MVvYEV43/view>
- สำนักงานบริหารและสนับสนุนงานอัยการสูงสุด. (2567). *แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1*. <https://drive.google.com/file/d/1XbZ1vb1Cx6F2EFjUjgEaZ7vSuz9omiTk/view>
- หยุด แสงอุทัย. (2507). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา*. แม่บ้านการเรือน.
- หยุด แสงอุทัย. (2515). *คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. โรงพิมพ์มณฑลการพิมพ์.
- อินันท์ คันธอุลิส. (2564). *อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 43 และมาตรา 44/1: ศึกษาเฉพาะกรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อมรเทพ เมืองแสน. (2549). *อิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ที่มีต่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อรรถจน์ ชาวแสง. (2558). *บทบาทของพนักงานอัยการในการคุมประพฤติในชั้นก่อนฟ้อง* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- อัญชลี พูลเต็ม. (ม.ป.ป.). *แนวคิดและหลักการใกล้เคียงข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาล*. ศูนย์รวบรวม

ข้อมูลกฎหมายอาเซียน. [https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/บทความวิชาการ%20\(1\).pdf](https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/บทความวิชาการ%20(1).pdf).

อุทัย อาทิวา. (2548). รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. ใน บทบัณฑิตย. (เล่ม 61, หน้า 17). อังโน ประยุทธ์ เพชรคุณ. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศึกษาเฉพาะกรณีศาลยุติธรรมในเขตจังหวัดนนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Code of criminal procedure. https://legislationline.org/sites/default/files/2023-10/France_Code_of_criminal_procedure_EN.pdf.

Sentencing Act 2020, Retrieved on 20 July 2024.

The Fatal Accidents Act 1976, Retrieved on 20 July 2024.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นางสาวชิตชนก เรืองศรี
วัน เดือน ปี เกิด	26 พฤษภาคม 2541
สถานที่เกิด	จังหวัดพิจิตร
ที่อยู่ปัจจุบัน	อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร เนติบัณฑิต
ประวัติการทำงาน	ส่วนสนับสนุนงานศาลสูงจังหวัดพิจิตร สำนักงานคดีศาลสูงภาค 6

